

UNIVERZITETNI ŠPORT

Šport na univerzi kot sestavina kakovosti akademskega življenja

Izvleček

Šport na univerzi je pomembno področje akademskega življenja. Ob preteklih izkušnjah in sedanjih spoznanjih naj bi tudi v prihodnje študentom omogočal kakovostno preživljati naporne študijske dni in ohraniti njihovo celovito bio-psiho-socialno ravnesje. Zaradi številnih ugodnih učinkov na vsestransko osebnost in psihosomatični status študentov ima redna športna vzgoja kot temeljna dejavnost športnega udejstvovanja na univerzi izjemno pomembno in nezamenljivo mesto. Zaradi nezavidljivega sedanjega stanja športne vzgoje na univerzah po bolonjski reformi so v zadnjem obdobju vsa prizadevanja usmerjena v spremembo le-tega in v kakovosten premik univerzitetnega športa nasploh. Potrebni so programske osvežitve športne vzgoje in obšolske dejavnosti, kadrovska obogatitev, izgradnja novih športnih objektov, ustrežnejša organiziranost športa na univerzi in stremenje k napredku na osnovi sistematične raziskovalne dejavnosti.

Ključne besede: študenti, športna vzgoja, šport na univerzi, športni objekti, kakovost življenja.

Sport at university as a quality element of academic life

Abstract

University sport is an important area of academic life and, based on past experience and current findings, it should enable students to improve the quality of their strenuous study days and also maintain their comprehensive bio-psycho-social balance in the future. Due to the many beneficial effects on the integrity of students' personalities and their psychosomatic status, regular physical education as a basic sport activity at university occupies an extremely important and indispensable place. Owing to the unenviable state of affairs concerning today's physical education at universities following the Bologna reform, an all-out effort has been made in recent times to change the situation and improve the quality of university sport at large. Physical education should be renovated and improved in terms of programmes, extra-curricular activities, personnel, new sport facilities and the organisation of sport at universities, whereas progress should be motivated by systematic research activities.

Key words: students, physical education, university sport, sport facilities, quality of life

Uvodni razmislek

V začetku šestdesetih let prejšnjega stoletja so se rodile prve zamisli o uvedbi športne vzgoje na ljubljansko univerzo in njene posamezne visokošolske zavode. Pobude so prišle iz študentskih vrst, saj so prav njihovi predstavniki predlagali, naj se za študente na Univerzi v Ljubljani (UL) uvede fakultativni predmet telesne vzgoje. Iz tedanjih zapisov (Hiti, 2003) beremo, naj UL sprejme v redno delovno razmerje dva športna strokovnjaka, ki bi organizirala, vodila in nadzorovala študente pri vadbenem procesu. Prav tako naj se zagotovijo vadbeni prostori, v katerih bi se študenti v odmorih med predavanji rekreirali. Za potrebe študentskega športa pa naj se v študentskem naselju zgradi večja športna dvorana, ki bi bila na voljo vsem študentom UL.

Od takrat je minilo skoraj pol stoletja in razumljivo je, da se je v tem obdobju marsikaj spremenilo. V širšem smislu so nastale velike družbenoekonomske in politične spremembe. Vsa družbena dogajanja, ki so sicer postopno potekala v vedno širših okvirih, so se ob nastalih spremembah zrcalila in se še vedno zrcalijo v spreminjajočem se sistemu vrednot v kulturi in znanosti, gospodarstvu in na mnogih drugih področjih. Šolstvo in tudi akademsko izobraževanje nista mogla biti izvzeta. Nasprotno, študenti so na posameznih fakultetah in visokošolskih zavodih še posebej čutili nastale spremembe, ki so tako ali drugače vplivale na njihov študij in na študentsko življenje nasploh. Vidne spremembe na posameznih področjih študija je povzročal predvsem pospešen razvoj posameznih strokovnih in znanstvenih področij, med katerimi je

bil tudi šport s porajajočo se športno znanostjo. Zaradi tega so se dopolnjevala ali povsem spreminjala dotedanja spoznanja v športni stroki, kar je vplivalo tudi na vodenje pedagoškega procesa športne vzgoje na slovenskih univerzah.

Številni kolegi in predavatelji športne vzgoje na posameznih visokošolskih institucijah so sledili temu razvoju, ga usmerjali in mu dodajali svoj ustvarjalni strokovni delež. V nekaterih strokovnih krogih je ves čas zorela tudi misel o strokovnem napredovanju na področju športne stroke in o spremljajočem raziskovalnem delu. Vse to predvsem v dobro študentskega športa in njegovega uveljavljanja na univerzi.

Z uvedeno športno vzgojo kot sestavino rednih študijskih vsebin so takrat izbrani športni pedagogi oziroma predavatelji na večini visokošolskih zavodov Univerze v Ljubljani orali ledino. Sledili so številnim ciljem in smotrom, ki so bili skladni s takratnimi spoznanji športne stroke in drugih strok ter širšega družbenega okolja. Med pomembnejšimi cilji, ki smo jih v enem od zapisov o športni vzgoji študentov že navedli, je bilo ohranjanje in izboljšanje zdravstvenega stanja študentov, izboljšanje njihovega psihosomatičnega statusa in ohranjanje celovitega ravnesja. Pomembni so bili tudi izravnavni učinki športnovadbenega procesa, povezani z naravo študija na posameznih fakultetah oziroma visokošolskih zavodih. V celoti je bilo sprejeto spoznanje, da je vsak študent na posamezni fakulteti ali visokošolskem zavodu v bistvu nedeljiva bio-psiho-socialna celota, enkratna in neponovljiva osebnost, ki

zahteva ne le humano, marveč tudi na strokovnih osnovah temelječo obravnavo.

V že navedenem članku (Berčič, 2008) smo zapisali, da so nekateri predavatelji svoje pedagoško poslanstvo nadgrajevali tudi z raziskovalnim delom. To je bilo usmerjeno predvsem v spodbujanje razvoja univerzitetnega športa. Ta proces je temeljil na teoretičnih spoznanjih in na pridobljenih izkušnjah s področja univerzitetnega športa oziroma neposrednega vodenja športno pedagoškega vadbenega procesa študentov na posameznih fakultetah. Spodbujali so ga ustvarjalni in raziskovalni nemir ter želja po odkrivanju nečesa novega in po spreminjanju starega. Raziskovanje in pridobivanje novih znanj sta bila hkrati tudi sestavini strokovne rasti in napredovanja v lastni stroki ter odnosa do stroke in pedagoškega dela nasploh. Študenti, ki so bili deležni tovrstne obravnave, so kot diplomanti odšli s fakultete obogateni s tovrstnimi izkušnjami in spoznanji. Še več, v svojem neposrednem bivalnem in delovnem okolju so širili in udejanjali ideje o zdravem življenjskem slogu, katerega nepogrešljiva sestavina je tudi redna gibalna/športna oziroma športnorekreativna dejavnost.

Pretekle izkušnje in spoznanja na področju univerzitetnega športa

V preteklih obdobjih se je v strokovni krogih povsem utrdilo spoznanje, da je šport v šolah in tudi na univerzi pomembna prвина zdravja, vzgoje in izobraževanja. Izkušnje predavateljev na posameznih visokošolskih zavodih, višjih, visokih šolah in fakultetah so bile glede umeščanja, organiziranja in vodenja telesne oziroma športne vzgoje študentov različne. V študijskem letu 1963/1964 so imeli študentje fakultete za naravoslovje in tehnologijo ter strojne fakultete prvo uro redne športne vzgoje, leto zatem na medicinski fakulteti in še leto pozneje na filozofski fakulteti, ki so jo vodili poklicni strokovnjaki oziroma predavatelji. Vse druge fakultete so uvedle prostovoljno športno vzgojo, ki so jo vodili honorarno zaposleni športni pedagogi (Hiti, 2003). V študijskem letu 1969/1970 pa je bil po dolgotrajnih prizadevanjih uveden redni predmet športna vzgoja za vse študente II. letnika na vseh fakultetah, kar je pomenilo, da je bilo v redni proces športne vzgoje vključenih 34 % vseh študentov. Nekatere fakultete so potem uvedle športno vzgojo tudi v višje letnike. Po letu 1971, ko je bila na takratni visoki šoli za telesno kulturo ustanovljena matična katedra za telesno vzgojo in šport na visokošolskih zavodih v SR Sloveniji, so se razmere za strokovno rast in napredek telesne vzgoje in športa na UL še izboljšale (Stanič, 2003). Pomembna za nadaljnji razvoj tega področja pa sta tudi dva elaborata in sicer »Elaborat o postopni uvedbi telesne vzgoje v I. in II. letnike višjih šol« in »Elaborat o postopni uvedbi telesne vzgoje na fakultete ljubljanske univerze«, katerih nosilec je bil dr. Silvo Kristan s sodelavci (Kristan, 1968).

V to obdobje sodi tudi delovanje avtorja tega članka, ki je v letih od 1969 do 1973 vodil pedagoški proces telesne oziroma športne vzgoje na takratni višji upravni šoli in na fakulteti za sociologijo, politične vede in novinarstvo. Višje in visoke šole ter fakultete so priporočilo univerzitetnega sveta o uvedbi obvezne športne vzgoje v prve letnike na vse visokošolske zavode uresničevale različno in predvsem postopno. Prav tako so se fakultete oziroma posamezne visokošolske institucije različno odločale glede kadrovske zasedbe oziroma izbora športnih pedagogov. Vendar pa so spoštovale načelo, naj tovrstna delovna mesta zasedejo strokov-

njaki oziroma diplomanti fakultete za šport. Zaradi teh priporočil sem se tudi odločil, da sem kot športni pedagog združeval delo na dveh institucijah.

Programska zasnova za izvedbo pedagoškega procesa in uveljavljanje športa na obeh institucijah je temeljila na takratnih strokovnih in znanstvenih spoznanjih. Predvsem pa je bila usmerjena v pridobivanje motoričnih znanj in izkušenj v okviru izbranih športnih zvrsti in dejavnosti, s čimer naj bi si študentje bogatili gibalno kulturo in se hkrati pripravljali na redno športnorekreativno udeleževanje po končanem študiju. Prvi del programske zasnove je bil usmerjen v redni telesnovzgojni oziroma pedagoški proces za vse študente in študentke prvih letnikov. Ponujeni so bili različni športni programi oz. športne in gibalne dejavnosti, ki so si jih študentje izbirali sami. Tako so bile oblikovane različne skupine študentov, pri čemer so bili upoštevani vsi temeljni dejavniki in načela za vodenje pedagoškega procesa od znanja oziroma stopnje usvojenosti posameznih motoričnih izkušenj v izbrani športni panogi, kondicijske pripravljenosti študentk in študentov, njihovega zdravstvenega stanja, motivacije in drugih dejavnikov, še zlasti pa je bilo upoštevano načelo individualizacije. Vse to je ustvarjalo dobre razmere za delo, razmeroma ugodno psihično ozračje na vadbemem procesu, stabilnost izbranih skupin ob ugodni skupinski dinamiki in postopnem izgrajevanju pozitivne motivacijske strukture na področju gibalne dejavnosti oziroma športa nasploh. Prav temu zadnjemu dejavniku je bila dana velika pozornost.

Skupaj s kolegicami in kolegi smo v okviru matične katedre zastopali stališče, da bi si bodoči intelektualci poleg športnih znanj in izkušenj pridobili tudi trajen pozitiven odnos do gibalne oziroma športne kulture. To naj bi kasneje s pridom uporabili v svojih družinah, tovrstna spoznanja pa naj bi širili tudi v delovnem okolju, kjer naj bi se po končanem študiju zaposlili. Ob svojem strokovnem delu in delovanju naj bi med ljudmi, v ožjem in širšem okolju, širili ideje o zdravem življenjskem slogu, obogatenem s telesnim gibanjem oziroma s športom. Tako naj bi tudi sami pomagali širiti športno kulturo med ljudmi in jo kakovostno bogatiti. Redno telesno gibanje in športno udeleževanje naj bi tako mnogim postala vrednota. Cilji oziroma smotri telesne oziroma športne vzgoje na UL so se nam takrat zdeli jasni in smiselni, dejavnost pa naj ne bi koristila le posamezniku, marveč tudi širši družbi.

Poleg redne telesne oziroma športne vzgoje so bili programsko zelo želeni različni študentski tečaji, zlasti v zimskem in poletnem obdobju. To so bili smučarski in plavalni tečaji. Zlasti smučarski tečaji so bili polno zasedeni ves čas semestralnih počitnic. Zaradi odlične organizacije, subvencioniranih tečajev, ustreznega izbora športnih pedagogov oziroma učiteljev smučanja, izbranega programa šole smučanja z izdelano metodiko poučevanja in družabnih programov, ki so vsestransko bogatili tečaje, je bil odziv študentov izjemno velik. Posebnost teh tečajev je bila tudi ta, da so se jih na osnovi animacije športnih pedagogov na posameznih visokošolskih institucijah udeleževali tudi številni učitelji in sodelavci s svojimi družinskimi člani z drugih predmetnih področij. Posledično je to vplivalo na postopen dvig ugleda področja športa na posameznih višjih, visokih šolah in fakultetah ter na UL nasploh. Pozitivni učinki tovrstne dejavnosti in pridobljenega smučarskega znanja pa so se kazali na številnih slovenskih smučiščih oziroma v posameznih zimskošportnih središčih. Generacije študentov so tako odhajale s fakultet, obogatene s smučarskim znanjem, kar je pomembno prispevalo k širjenju družinskega smučanja in

posledično smučarske kulture na Slovenskem ter je dalo viden prispevek k temu, da smo postali smučarski narod. Ob tem niso bili zanemarljivi niti podatki, ki so prihajali iz tovarne Elan, glede proizvodnje in prodaje smuči ter druge smučarske opreme.

Plavalno opismenjevanje je potekalo na plavalnih tečajih, ki so bili prav tako organizacijsko, vsebinsko in kadrovsko skrbno pripravljene in izvedene. Glede na stopnjo plavalne nepismenosti v študentski populaciji v tedanjem obdobju je bilo pričakovati manjši odziv, kot je to veljalo za smučarske tečaje. Plavalni tečaji so tako potekali v manjšem populacijskem obsegu, vendar so ugodni učinki šole plavanja pri posameznih študentih, ki so prešli vse faze motoričnega učenja v tem starostnem obdobju, še bolj odmevali kot pri smučarskih tečajih.

V takratni programski shemi telesne vzgoje oziroma športa na UL smo na posameznih visokošolskih zavodih pripravili tudi program fakultativnih predavanj s širšega področja takratne telesne kulture oziroma športa. Predavanja so se nanašala na takratna spoznanja s področja športnorekreativne vadbe in treninga, ki so vključevala izbrana poglavja s področja teorije športne rekreacije in teorije treniranja pa tudi s področja fiziologije, psihologije in sociologije športa, skladno z željami študentov. Predavanja, ki so bila posebej pripravljena za študente drugih študijskih področij in obogatena s primeri iz prakse, so pri določenem številu študentov naletela na ugoden odziv, kar je spodbujalo predavatelje k dodatnim pripravam in širjenju ter poglobljanju posameznih izbranih tematskih segmentov.

K širjenju športne kulture na UL pa so določen delež prispevala tudi raznovrstna študentska športna tekmovanja, ki so potekala na različnih ravneh. Njihov namen je bil, da bi se jih udeleževali tisti študentje, ki so želeli primerjati svoje znanje in sposobnosti v posameznih športnih zvrsteh. To so bili predvsem študentje, ki so bili ustrezno kondicijsko pripravljene, visoko motivirani in sposobni prenašati fizične in psihične napore tekmovanj. Ugodni učinki raznolikih tekmovanj so se kazali v redni in sistematični vadbi oziroma treningu. Posamezni športni pedagogi so skrbeli za ustrezno strokovno obravnavo vključenih študentk in študentov, skladno s takratnimi vedenji in znanji. To pomeni, da je bil vadbene oziroma vsakokratni trenažni proces načrtovan in programiran tako, da je vključeval dejavnike intenzivnosti, trajanja in pogostosti obremenitve na vadbi oziroma treningu, skladno z izborom športne zvrsti. Zato je večina študentov odhajala na tekmovanje dobro pripravljena. Pridobljeni pokali in osvojene lovorike na posameznih tekmovanjih so prav tako prispevali k ugledu športa na posameznih fakultetah in visokošolskih zavodih ter k ugledu športa na UL nasploh.

Za razmišljanje in ustvarjalne športne pedagoge oziroma predavatelje je bilo ob vodenju rednega in sistematičnega pedagoškega procesa športne vzgoje za študente pomembno ugotavljati, kakšne so posledice oziroma učinki takšnega vodenja. Zato smo ob koncu vsakega študijskega leta med drugim izvedli tudi anketiranje in na osnovi dobljenih rezultatov dopolnjevali oziroma spreminjali programe športne vadbe in drugih športnih dejavnosti.

Postopoma se je povečevalo število študentov, ki so se udeleževali redne športne vzgoje, širili so se športni programi in obštidjske športne dejavnosti, povečevalo pa se je tudi število športnih pedagogov oziroma predavateljev na posameznih fakultetah. Pomembno vlogo sta pri tem odigrali Komisija za šport in Matična

katedra za šport na Univerzi (kasneje Katedra za šport na Univerzi). Prizadevni člani katedre so po določenem času izdelali nove učne programe za športno udejstvovanje študentov in zapolnili vrzel, ki jo je bilo čutiti na tem izseku pedagoškega dela. Leta 1979 so bili pripravljene tudi prvi kakovostnejši in obširnejši zimski ter letni podiplomski seminarji za športne pedagoge Univerze v Ljubljani. Vzporedno s tem se je začelo raziskovalno delo, katerega izsledke naj bi vključili v pedagoški proces na posameznih fakultetah. Tovrstno delo naj bi izboljšalo delovanje predavateljev v neposrednem športnem okolju. Temu je bila namenjena tudi uvedba specialističnega študija za športno vzgojo na fakulteti za šport. Avtor tega članka je kot predavatelj sodeloval pri tem študiju, ob koncu študija pa je bil mentor posameznim kandidatom, ki so si pridobili ustrezen naziv podiplomskega specialističnega študija (Gašperin, 1992; Jamnik, 1992; Kavčič, 1992; Sadovnik, 1993; Skok, 1994).

Zelo so se razmahnile tudi interesne športne dejavnosti, kjer so se uvajale nove športne zvrsti, skladno s takratnimi evropskimi in tudi širšimi športnimi tokovi. V eni od analiz so ugotovili, da je na Univerzi v Ljubljani 10 % gibalno oviranih študentov, zato so priporočali, naj se zanje pripravijo posebni programi oziroma organizira posebna vadba. Posebno skrb s prilagojenim študijskim režimom naj bi namenili tudi študentom vrhunskim športnikom.

Komisija za šport na UL si je ves čas prizadevala (v obdobjih, ko je obstajala) ne le za uvedbo redne športne vzgoje v prva dva letnika študija na vseh fakultetah in visokošolskih zavodih ter fakultativne športne vzgoje v višje letnike, marveč tudi za ustvarjanje materialne podlage za izvajanje športne vadbe. Eni osrednjih nalog sta bili namreč gradnja novih študentskih športnih objektov in dograjevanje oziroma posodabljanje že obstoječih.

Prizadevanja za spremembe in kakovostni napredek športa na UL danes oziroma v zadnjem obdobju

V tem delu članka si oglejmo, kdo in kako je bil oziroma je v zadnjem obdobju vključen v spreminjanje stanja in ustvarjanje ter spreminjanje negativnih trendov na področju študentske športne vzgoje oziroma univerzitetnega športa nasploh na slovenskih univerzah.

Mariborski seminar o športu na slovenskih univerzah, april 2009

V prizadevanjih za spremembo stanja na področju športne vzgoje in športa nasploh na slovenskih univerzah je bil v Mariboru v začetku aprila 2009 strokovni seminar z naslovom Šport na slovenskih univerzah. Navzočnost dr. Ivana Rozmana, rektorja Univerze v Mariboru, in prorektorice dr. Mejre Festič je dala seminarju dodaten pomen in vrednost.

Ugotovljeno je bilo, da je bila v procesu uvajanja bolonjske reforme sprejeta usmeritev, na podlagi katere naj bo športna vzgoja oziroma področje športa na univerzah izvzeto iz procesa študijske prenove na posameznih fakultetah. Res je, da Bolonjska deklaracija o športu na univerzah ne govori, zato bi bilo za ureditev športa na univerzah smiselno upoštevati druge sprejete dokumente in priporočila Evropske komisije (Evropska komisija, 2007). V Mariboru je bila posebej izpostavljena Bela knjiga o športu, ki med drugim poudarja družbeno odgovornost članic EU za »spodbuja-

nje javnega zdravja s telesno aktivnostjo» in »spodbujanje vloge športa na področju izobraževanja in usposabljanja«.

Ob bolonjski reformi in prenovi študijskih programov bi na univerzah in na posameznih fakultetah lahko upoštevali gornje navedbe in priporočila Evropske komisije. Izhodišča za drugačno obravnavo športne vzgoje na univerzah pa poleg navedenega izhajajo tudi iz doktrinarne spoznanj športne stroke in znanosti (športoslovja). Tovrstna spoznanja podpirajo tudi izsledki medicinske stroke in znanosti ter drugih strok, ki govorijo o pozitivnih in dolgoročnih učinkih rednega športnorekreativnega udejstvovanja študentov. Bistvena je tovrstna povezanost z motoričnimi in funkcionalnimi sposobnostmi študentov, s pridobitvijo gibalnih znanj in izkušenj v posameznih športih, s pridobivanjem njihovih trajnih gibalnih navad za zdrav življenjski slog, z dvigom športa na raven vrednote ter z njihovim celostnim zdravjem in bio-psiho-socialnim ravnoesjem.

V Mariboru je bilo tudi poudarjeno, da navedenih argumentov v nadaljnji obravnavi športne vzgoje in športa na slovenskih univerzah nasploh ne bi smeli spregledati. V ta namen je treba šport statusno urediti v Zakonu o visokem šolstvu in v statutih univerz. Prav tako je treba v Uredbi o financiranju študijskih programov upoštevati specifično financiranja športa in preglednost, tako da se onemogoči poraba namenskih sredstev za šport v druge name-ne.

Mariborski seminar je razkril negativno stanje in negativne trende na področju športne vzgoje na univerzah, ki so posebej vidni v zadnjem obdobju. Glede na velik upad študentov v redni športni vzgoji oziroma pri redni športni vadbi na univerzah v akademskem letu 2008/2009 in vse slabše gibalne sposobnosti študentov je potrebno takojšnje ukrepanje za zagotovitev redne športne vadbe. Ta naj poteka v različnih oblikah in programih, da bi preprečili nadaljnji upad v redno športno vadbo in športne tokove vključenih študentov. Cilj naj bi bil, da športna vadba v prihodnje zajame vsaj 50 odstotkov študentske populacije.

Na osnovi usklajenih strokovnih mnenj je bil za spremembo navedenega stanja oblikovan predlog za čimprejšnjo uvedbo ali dopolnitev naslednjih oblik in dejavnosti gibalnega/športnega udejstvovanja študentov:

- Uvedba redne športne vzgoje oziroma športne vadbe v študijske programe v prve letnike fakultet.
- Uvedba izbirnega predmeta s točkami ECTS.
- Obogatitev obštudijske športne oziroma športnorekreativne dejavnosti.
- Obogatitev športne vadbe v Centrih za univerzitetni šport.
- Nadgraditev tekmovalnega študentskega športa znotraj posameznih univerz in med univerzami ter na mednarodni ravni.
- Oblikovanje redno organizirane in strokovno vodene športne vadbe za zaposlene na univerzah.

Udeleženci strokovnega seminarja v Mariboru so namenili posebno pozornost tudi organiziranosti stroke, strokovnemu zorenju in napredovanju predavateljev ter kadrovske problematiki v povezavi z vodenjem športa na univerzah nasploh. Strokovno argumentirana in jasno izražena je bila misel, naj se na fakulteti za šport znova ustanovi katedra za šport na Univerzi, ki naj skrbi za strokovni, pedagoški in znanstveni razvoj športa na univerzah, na posameznih fakultetah oziroma visokošolskih zavodih pa naj

se strokovni delavci in športni pedagogi po potrebi združujejo v svojih strokovnih katedrah. V zvezi s statusom športnih pedagogov in njihovim napredovanjem naj se uredi sistem njihovih nazivov in habilitacij skladno z Zakonom o visokem šolstvu in merili za volitve v nazive visokošolskih učiteljev, znanstvenih delavcev in sodelavcev. Sistem mora spodbujati učitelje k poglobljenemu strokovnemu delu in znanstvenemu preučevanju področja ter pridobivanju najvišjih znanstvenih in pedagoških nazivov.

Med pomembnejše razmisleke seminarja smo uvrstili tudi tiste, ki se nanašajo na izobraževanje športnih pedagogov na univerzah, na njihovo publicistično dejavnost in na gradnjo športnih objektov. V zvezi s tem je bila dana pobuda, da se pripravi sistem rednih strokovnih seminarjev in posvetov (kasneje tudi znanstvenih) na temo »šport na univerzi«, ki naj vključuje strokovne in znanstvene delavce na področju športa na slovenskih univerzah ter spodbuja njihovo strokovno, pedagoško in akademsko rast. Poleg tega naj se pripravi sistem redne publicistične dejavnosti (strokovni in znanstveni članki, ekspertize, učbeniki) za potrebe univerzitetnega športa. Vsaka od slovenskih univerz naj pripravi tudi investicijski projekt (načrt) gradnje športne infrastrukture, ki je nujno potrebna za doseg cilja »športne odličnosti« (Gerlovič, 2008). Ob upoštevanju mariborskih pobud naj bi postopoma izboljšali kakovost športne vzgoje in športa nasploh na slovenskih univerzah in akademskemu življenju dodali novo vrednost.

Dileme univerzitetnega športa na ljubljanski uni-verzi, junij 2009

Tako kot so se v zvezi z univerzitetnim športom porajali številni problemi in dileme na Univerzi v Mariboru (Radmilovič, 2008), so se ti pojavljali tudi na Univerzi v Ljubljani. Zato je ljubljanska alma mater ob izteku predavanj v tem študijskem letu (2008/2009) in v okviru 4. evropskega univerzitetnega prvenstva organizirala okroglo mizo z naslovom Quo vadis univerzitetni šport.

Sogovorniki so bili predstavniki države, Univerze v Ljubljani, fakultete za šport, univerzitetnega športa in predstavniki študentov. V svojih razmislekih so skupaj iskali odgovore na vprašanje, ali je pri nas univerzitetni šport ustrezno urejen in ali opravlja svojo vlogo pri ohranjanju in spodbujanju gibalne kulture med študenti. Tudi tej okrogli mizi je dala pečat rektorica ljubljanske univerze dr. Andreja Kocijančič.

Tematsko je vsak s svojega zornega kota osvetlil problematiko športa na UL. Zlasti rektorica Univerze v Ljubljani in dekan fakultete za šport dr. Milan Žvan sta razgrnila poglede na nekatera odprta vprašanja in dileme v zvezi z univerzitetnim športom. Beseda je tekla o opravljenih nalogah, o dosežkih in pomanjkljivostih, o uveljavljanju športa na UL in o uveljavljanju UL skozi šport na nacionalni in mednarodni ravni. Morda je bilo v tem obdobju in glede na stanje, v kakršnem je trenutno šport na UL, preveč pričakovati, da bi bila osrednja tema ali središčnica okrogle mize obvezna športna vzgoja študentov oziroma ponovna uvedba redne športne vzgoje na UL. Na to središčnico naj bi bile potem tematsko vezane še vse druge oblike univerzitetnega športnega življenja študentov.

Pričakovali smo torej poglobljene razmisleke o športni vzgoji kot eni najpomembnejših in nenadomestljivih oblik športnega udejstvovanja študentov in univerzitetnega športa nasploh, vendar je

bil dan poudarek drugim oblikam univerzitetnega športa, zlasti raznolikim obštudijskim športnim dejavnostim.

Avditorij, ki so ga v glavnem sestavljali predavatelji oziroma športni pedagogi s posameznih fakultet, pa je poudaril predvsem pomembnost redne športne vzgoje za študente, ki jo je bolonjska reforma postavila ob rob. V ospredju so bile njihove diskusije, podprte s statističnimi podatki, na osnovi katerih naj bi poleg razvejane obštudijske dejavnosti in drugih oblik študentskega športa na UL znova uvedli redno športno vzgojo. To bi bila zagotovo dobra naložba v kakovost akademskega življenja študentov in po koncu študija, poleg diplome, zelo dobra popotnica za njihovo življenje.

Fakulteta za šport in njena vloga pri uveljavljanju univerzitetnega športa

Iz dokumentov, ki so povezani z vlogo fakultete za šport pri razvoju univerzitetnega športa v preteklem in tudi v nam bližnjem obdobju, je jasno razvidna njena vloga. Vrsto let je tam delovala Katedra za šport na Univerzi (pred tem Matična katedra za telesno vzgojo in šport na Univerzi), ki je bila tvorno vključena v univerzitetne športne tokove. Učitelji fakultete za šport, ki jim je bilo to področje blizu, so spodbujali razvojne tokove univerzitetnega športa. Osrednji problem, ki je poleg dvigovanja in napredka stroke zaposloval marsikatero sejo senata fakultete, sta bila akademska rast predavateljev športne vzgoje na UL in izpolnjevanja kriterijev za učiteljske nazive na posameznih fakultetah. S tem so bili seveda povezani znanstveno raziskovalno delo in publicistična dejavnost predavateljev športne vzgoje ter njihova usmerjenost v dvig kakovosti športne vzgoje in športa na UL nasploh. Del vrzeli je sicer zapolnil že omenjeni specialistični študij na fakulteti za šport, vendar naj bi se akademska rast nadaljevala z učiteljskimi nazivi oziroma s pridobitvijo naziva docent.

O smiselnosti vključenosti Katedre za šport na UL med organizacijske enote fakultete za šport tedaj ni dvomil nihče. Katedra za šport na UL je v preteklem obdobju odigrala pomembno vlogo pri širjenju in uveljavljanju športne vzgoje na Univerzi v Ljubljani. Zlasti je skrbela za širjenje redne športne vzgoje ne le v prve letnike na posameznih fakultetah, marveč tudi v višje letnike univerzitetnega študija. Skrbela je tudi za načrtno uvajanje novih športnih vsebin v proces športne vzgoje. Pobuda za organizacijo in izvedbo podiplomskega izobraževanja oziroma specialističnega študija za športno vzgojo na visokošolskih zavodih je izšla prav iz njenih vrst.

Prav tako si je katedra prizadevala, da bi se njeni člani aktivno vključili v raziskovalno in publicistično dejavnost, kar se je v določeni meri tudi uresničilo. O tem govori nabor referenc posameznih članov katedre, ki so izvedli posamezne študije v okviru svojih fakultet. Pozitivna funkcija katedre se je kazala tudi v spodbujanju in vodenju raznolike obštudijske dejavnosti ter pri načrtovanju, organiziranju in izvedbi univerzitetnih športnih prvenstev. Kasnejša organiziranost športa na UL je funkcijo katedre nekoliko spremenila, vendar je še vedno ohranjala status pomembne organizacijske enote športa na UL.

S sprejetjem novih pravil o delovanju fakultete za šport pa je njena funkcija prenehala. Zaradi navedenega je bila na fakulteti sprejeta pobuda o pripravi izhodišč za nadaljnjo obravnavo univerzitetnega športa. Osnova za pripravo izhodišč ali boljše stališč

so bili predlogi predavateljev oziroma športnih pedagogov na UL, ki so podali temeljne ugotovitve o sedanjem stanju športa, še zlasti športne vzgoje na UL. Izpostavljen je bil drastičen upad števila vključenih študentov v redno športno vzgojo kot posledica bolonjske reforme, prav tako tudi organizacijski in kadrovske problemi, povezani z vodenjem športa na UL.

Večina učiteljev fakultete za šport, ki so se več ukvarjali s problemi športne vzgoje in univerzitetnega športa na ljubljanski univerzi, je bila ob strokovnih obravnavah in razpravah v letošnjem letu skladna v stališčih in mnenjih, ki jih lahko takole strnemo:

- Katedro za univerzitetni šport je treba ponovno umestiti med organizacijske enote fakultete za šport in ji omogočiti čim prejšnje delovanje.
- Komisija za univerzitetni šport na Univerzi v Ljubljani naj v prenovljeni strukturi uskladi mnenja in stališča o organiziranosti športa na Univerzi v Ljubljani.
- Katedra oziroma njeni člani naj podrobno analizirajo stanje na področju univerzitetnega športa v Ljubljani (fakultetni programi, CUŠ) z vidika dejanske aktivnosti študentov ter analizirajo stanje študentske populacije z vidika športnih znanj, motoričnih in funkcionalnih sposobnosti ter zdravstvenega stanja.
- V študijskem letu 2009/2010 oziroma v najkrajšem možnem času naj športna vzgoja postane obvezni predmet v vseh prvih letnikih študija na fakultetah oziroma visokošolskih zavodih. To še zlasti zaradi smiselne nadgradnje predhodnega izobraževalnega programa ter slabšanja psihofizičnih sposobnosti in zdravstvenega stanja študentske populacije. V naslednjih letih pa naj se športna vzgoja postopoma vključuje v višje letnike.
- Katedra naj na osnovi ustreznih analiz pripravi strateški načrt, ki bo vseboval podatke o obstoječi športni infrastrukturi oziroma športnih objektih ter potrebe po novih. Hkrati naj se ta segment tudi finančno ovrednoti. Enako naj se ovrednotijo organizacijsko in vsebinsko dopolnjeni programi športa na UL.
- Kot nosilce športnih programov na UL naj se v prihodnje v habilitacijskih postopkih upošteva akademsko rast, zato naj se na ta mesta volijo habilitirani učitelji, ki imajo najmanj naziv docent.
- Izvajalci programov Centra za univerzitetni šport naj bodo v prihodnje diplomanti fakultete za šport s končanim ustreznim izobraževanjem za izvedbo posameznih športnih dejavnosti.

Strokovni pogledi na problematiko športa na UL v okviru Slovenskega akademskega športnega društva in Aktiva športnih učiteljev na slovenskih univerzah, september 2009

V nadaljevanju prizadevanj za spremembo položaja univerzitetnega športa je bil na fakulteti za šport sredi septembra 2009 vse-slovenski strokovni posvet z naslovom Položaj športa na univerzah v luči bolonjske reforme. Izhodišče je bila predpostavka, naj redna športna vzgoja in univerzitetni šport postaneta sestavina kakovostnega akademskega življenja tudi po bolonjski reformi. Kot na predhodnih strokovnih srečanjih je bilo znova poudarjeno, naj se učinki rednega športnega oziroma športnorekreativnega udejstvovanja študentov kažejo v boljših telesnih sposobnostih, v pozitivni delovni naravnosti, v boljšem duševnem zdravju, tudi ob večji duševni obremenljivosti, v čustvenem življenju in večji

duhovni prožnosti, v boljši socialni komunikaciji, v bolj harmoničnem zasebnem življenju in usklajenosti z okoljem. Vse to se posledično kaže v boljšem celostnem zdravju študentov.

Prav skrb za zdravje študentov posredno izhaja tudi iz skrbno načrtovane, programirane in vodene športne vadbe. Zato je toliko bolj pomembno, da študentom omogočimo redno športno vzgojo in druge oblike športnega udejstvovanja na univerzah. Zdravstvena vrednost rednega in sistematičnega ukvarjanja z raznolikimi športnimi in gibalnimi aktivnostmi študentov je namreč dokazljiva, tako v preventivnem kot tudi v terapevtskem smislu.

Na strokovnem posvetu so bili razgrnjeni podatki o organiziranosti redne športne vzgoje na ljubljanski univerzi (Kürner, 2009) v posameznih razvojnih obdobjih. Podani so bili tudi podatki o številu vključenih študentov po posameznih fakultetah v študijskih letih 2001/2002 in 2008/2009, s projekcijo vključenosti študentov v študijsko leto 2009/2010 ter s pregledom športnih pedagogov oziroma predavateljev, ki so vodili pedagoški proces športne vzgoje.

Iz prikazanih tabel je bilo razvidno, da se je število vključenih študentov v redno športno vzgojo glede na število vpisanih odstotkovno povečevalo od leta 1963 do leta 1981 (1963 – 13 %; 1969 – 34 %; 1981 – 63 %), ko je bila ugotovljena najvišja udeležba študentov. Število je v letu 1993 upadlo (39 %) in se v letu 2001 nekoliko dvignilo (49 %), potem pa je v letu 2008 doseglo le 30-odstotno udeležbo. Ta odstotek je še nekoliko nižji, kot je bil leta 1969, torej na pragu 70. let prejšnjega stoletja.

Število redno zaposlenih predavateljev oziroma učiteljev športne vzgoje je v začetku prav tako naraščalo in nato upadlo (1963 – 2 učitelja; 1969 – 18 učiteljev; 1981 – 24 učiteljev; 1993 – 27 učiteljev; 2001 – 27 učiteljev in 2008 – 23 zaposlenih učiteljev. Leta 2001 je imelo še 25 fakultet organizirano redno športno vzgojo, leta 2008 pa le še 16.

To je po obdobju rasti in napredka gotovo zaskrbljujoče. Nazadovanje na tem izseku študentskega športnega udejstvovanja je vidno na vseh UL, stanje pa je na posameznih fakultetah različno in ponekod bolj in drugod manj ugodno. V najboljšem položaju so študentje medicinske, filozofske in strojne fakultete ter fakultete za elektrotehniko. Na nekaterih fakultetah oziroma visokošolskih zavodih pa so posamezne oblike univerzitetnega športa in športnorekreativnega udejstvovanja študentov povsem opustili. Kljub raznolikim oblikam obštudijske dejavnosti in razmeroma pestri ponudbi športnih programov število vključenih študentov v univerzitetne športne tokove ni zadovoljivo.

Na osnovi navedenega so bila na posvetu številna, tudi polemična razmišljanja strnjena v tele ugotovitve:

- Iz dosedanjih spoznanj športne stroke in znanosti (športoslovja) ter medicinske stroke in znanosti izhaja, da je redna športna vzgoja pomembna oblikovalka celovite osebnosti študentov s preverjenimi pozitivnimi učinki na njihov psihosomatični in zdravstveni status. To je temeljna oblika univerzitetnega športnega življenja, tako da njen obstoj ob ustrezni organiziranosti na UL ne more in ne sme biti vprašljiv.
- Celovite prenovne in dopolnitve že obstoječih dejavnosti, ki so vključene v univerzitetni šport, ni mogoče izvesti brez aplikativnega raziskovalnega projekta, s katerim bo mogoče dobiti zadostno količino verodostojnih podatkov in informacij. Podrobna analiza naj bi predvsem zajela potrebe, interese in želje študen-

tov, programe univerzitetnega športa, kadrovsko problematiko, športne objekte, organiziranost raznolikih športnih dejavnosti in materialno-finančna sredstva, ki so potrebna za izvedbo celovite dejavnosti.

- Tudi na tem posvetu je bila posebej poudarjena nezamenljiva vloga Katedre za šport na Univerzi, ki mora še bolj kot doslej usmeriti svoje sile v strokovno, pedagoško in znanstveno rast športa na UL.
- Vodstva univerz naj v kratkoročnih in dolgoročnih investicijskih načrtih predvidijo denar za gradnjo in posodabljanje že obstoječih športnih objektov za potrebe univerzitetnega športa. Gradnja športnih objektov naj ima enakovreden »status« kot druge naložbe.
- Izenačijo naj se pogoji in možnosti za izvedbo športnih dejavnosti na državnih in zasebnih univerzah kot tudi na posameznih visokošolskih zavodih, kjer naj bo ob postavljenih standardih športna vzgoja oziroma športna dejavnost študentov definirana kot sestavina kakovosti akademskega življenja.
- Katedra za šport na UL naj še naprej ostane temeljna in pomembna organizacijska enota fakultete za šport, ki naj skrbi za strokovni, pedagoški in znanstveni razvoj svojih učiteljev in za celotno razvejano področje univerzitetnega športa.

Sklep

Športna vzgoja ima skupaj z drugimi oblikami in dejavnostmi univerzitetnega športa na posameznih univerzah tradicijo. Razmeroma dolgoletna je tradicija na ljubljanski univerzi, nekaj krajša na mariborski, tovrstna snovanja na Univerzi na Primorskem pa segajo v novejšo obdobje. Tradicija vključevanja redne športne vzgoje kot temeljnega predmeta na univerzah bi se morala nadaljevati. V to je treba usmeriti vse sile, znanje in ustvarjalni intelektualni napor.

Študentje na univerzah potrebujejo redno športno vzgojo in šport ter raznolike oblike športnorekreativnega udejstvovanja kot nasprotno utež napornemu študiju in zahtevnemu vsakodnevemu ritmu študijskih obveznosti, ki mnogim krnijo psihofizične sposobnosti in jemljejo preveč prilagoditvene (adaptacijske) energije. Hkrati s tem naj bo športna vzgoja v okviru univerzitetnega športa sestavina kakovosti akademskega življenja študentov.

Izsledki številnih študij, zlasti s področja športne znanosti (športoslovja) in medicinske znanosti, ki jih sicer v tem članku nismo posebej navajali in citirali, zgovorno in dovolj argumentirano govorijo o smiselnosti rednega športnega oziroma športno razvedrilnega udejstvovanja študentov in tudi vseh zaposlenih na UL. Študentje naj bi po študiju s fakultet odšli obogateni s športnimi izkušnjami in znanjem ter s pozitivnim odnosom do rednega razvedrilnega športnega udejstvovanja. S tem naj bi si vsakodnevno bogatili zdrav življenjski slog in življenje svojih družin. Predvsem ostaja temeljno poslanstvo bodočih intelektualcev, ki se poslavljajo od študentskega življenja na posameznih fakultetah, da bodo kot vodilni strokovnjaki na različnih strokovnih in znanstvenih toriščih v narodovem jedru razvijali in udeleževali pozitiven odnos do športa in hkrati bogatili svoje okolje z lastnimi zgledi. Neprecenljiv je namreč lahko njihov vpliv na narodovo zavest v sedanjem neskončno virtualnem svetu potrošništva in dobrin ter zbledelih vrednot.

Zaradi nezavidljivega stanja športne vzgoje na fakultetah oziroma visokošolskih zavodih so v zadnjem obdobju vsa prizadevanja predavateljev oziroma športnih pedagogov usmerjena v spreminjanje stanja po bolonjski reformi. To spreminjanje naj privede do boljšega položaja športne vzgoje na posameznih fakultetah oziroma visokošolskih zavodih ter do vsesplošnega napredka športa na univerzah.

Literatura

1. Berčič, H. (2003). Raziskovanje na področju univerzitetnega športa – neločljiva sestavina pedagoškega dela na Univerzi. V: Vest, A. L., Stanič, J. (ur.), *Zbornik 40 let športne vzgoje na Univerzi v Ljubljani 1963–2003* (str. 89–98). Ljubljana: Univerza v Ljubljani, Fakulteta za šport.
2. Berčič, H. (2008). Šport na Univerzi je še vedno nepogrešljiva sestavina kakovosti življenja študentk in študentov. *Univerzitetni šport*, 2(2), str. 15.
3. Gerlovič, D. (2008). Univerzitetna športna odličnost. *Univerzitetni šport*, 2(2), str. 2.
4. Hiti, G. (2003). Razvoj športa na Univerzi v Ljubljani. V: Vest, A. L., Stanič, J. (ur.), *Zbornik 40 let športne vzgoje na Univerzi v Ljubljani 1963–2003* (str. 15–22). Ljubljana: Univerza v Ljubljani, Fakulteta za šport.
5. Kristan, S. (1968). Elaborat o postopni uvedbi telesne vzgoje v I. in II. letnike višjih šol in Elaborat o postopni uvedbi telesne vzgoje na fakultete ljubljanske univerze. Pisno gradivo. Ljubljana.
6. Kürner, D. (2009). *Položaj športa v luči bolonjske prenove*. Predstavitel na strokovnem posvetu Položaj športa na slovenskih univerzah v luči bolonjske reforme. Ljubljana.
7. Radmilovič, P. (2008). Šport na Univerzi v Mariboru. *Univerzitetni šport*, 2(2), str. 5–6.
8. Stanič, J. (2003). Razvoj športa na Univerzi v Ljubljani od 1974 do 1993. V: Vest, A. L., Stanič, J. (ur.), *Zbornik 40 let športne vzgoje na Univerzi v Ljubljani 1963–2003* (str. 15–22). Ljubljana: Univerza, Fakulteta za šport.
9. Evropska komisija. (2007). *Bela knjiga o športu*. Luxembourg: Urad za uradne publikacije Evropskih skupnosti.

dr. Herman Berčič, izr. prof. v pokoju

Univerza v Ljubljani, Fakulteta za šport, Gortanova 22,
1000 Ljubljana – Katedra za športno rekreacijo
E-naslov: herman.bercic@fsp.uni-lj.si

Ksenija Filipič - Jeras

Univerzitetni šport včeraj in danes

University sport of yesterday and today

Oblikovanje celovite osebnosti mladega strokovnjaka dobiva danes pod vplivi pozitivne biološke akceleracije in doživljajsko vrednostno ter duhovno zoritvenega zakasnevanja svoj vrh ali udialektično mero šele na stopnji univerzitetnega študija. Ta tudi obvezuje visokošolske inštitucije, da posvečajo posebno pozornost predmetom s socializacijsko, humanizacijsko in oblikovalno močjo.

Dr. Franc Pediček

Uvod

Z letošnjim študijskim letom 2009/2010 so še zadnje članice ljubljanske univerze v prvih letnikih prešle na bolonjske študijske programe. Žal se je univerzitetni šport, predvsem pa redna športna vzgoja, vse od leta 1963 temeljna oblika športa na Univerzi v Ljubljani (UL), znašel na razpotju in razdelil strokovno javnost ter vse vpletene. Ob nastajanju bolonjskih študijskih programov se je pojavila velika terminološka zmeda pri uporabi pojmov, ki so v različnih aktih opredeljevali univerzitetni šport. Ta je bil v starih dodiplomskih študijskih programih vse do danes navzoč v več pojavnih oblikah: kot redna športna vzgoja, umeščena v študijske programe članic UL, kot študentski in univerzitetni tekmovalni šport ter šport kot obštudijska dejavnost. Katedra za šport na UL si je v univerzitetnem in širšem slovenskem prostoru prizadevala pojasniti razliko med redno športno vzgojo, ki se še vedno izvaja v iztekajočih se študijskih programih in ima dovolj kakovostne zasnove za nadgradnjo v izbirni predmet s točkami ECTS, in med univerzitetnim športom kot prostočasno dejavnostjo študentske populacije in tudi zaposlenih na UL, kamor sodita študentski in univerzitetni tekmovalni šport ter obštudijska dejavnost, ki jo izvaja CUŠ. Praksa je pokazala, da se je število športno aktivnih študentov z ukinitvijo redne športne vzgoje v bolonjskih programih bistveno zmanjšalo in da tudi na članicah, ki so uspele predmet športna vzgoja s točkami ECTS vključiti v svoje prenovljene študijske programe, ne dosegajo števil, primerljivih s starimi programi. Reorganizacija športa na UL ni prinesla napovedanih rezultatov in število redno športno aktivnih študentov se je bistveno zmanjšalo.

Pogled nazaj

Začetki športa na Univerzi v Ljubljani segajo v leto 1958, ko so ustanovili Komisijo za telesno kulturo in predvojaško vzgojo. S svojimi predlogi je omogočila ustanovitev referata za telesno kulturo, kjer se je oblikoval prvi rekreativni program športne vzgoje za študente Univerze v Ljubljani. Za mejnik uvajanja redne športne vzgoje na ljubljanski univerzi pa lahko štejeemo leto 1963, ko so imeli študentje strojne fakultete ter fakultete za naravoslovje in tehnologijo prvo uro redne športne vzgoje, ki so jim jo tudi vpisali v indeks. Sledili sta medicinska (1964) in filozofska fakulteta (1965). V študijskem letu 1969/1970 je bil predmet redna športna vzgoja uveden v 2. letnike vseh fakultet ljubljanske univerze. Redno športno vzgojo je tako obiskovalo kar 34 % (3370) vseh redno vpisanih študentov ljubljanske univerze. Leta 1973 so na seji najvišjih republiških organov ugotovili, da je potrebno postopoma zagotoviti materialne in kadrovske možnosti za redno telesno dejavnost vseh študentov za ves čas študija. Proces širjenja redne športne vzgoje v višje letnike študija in habilitiranje novih športnih pedagogov na članicah ljubljanske univerze sta se nadaljevala vse do študijskega leta 2002/2003, vendar le na nekaj članicah v več kot dveh letnikih študija (FE 2., 3., 4. letnik; MF 1., 2., 3. letnik; FF 2., 3., 4. letnik; FS 1., 2., 3., 4. letnik; BF 1., 2., 3., 4. letnik). V tem študijskem letu je redne programe športne vzgoje obiskovalo 20.643 študentov in študentk ljubljanske univerze, na članicah pa je bilo redno zaposlenih 28 predavateljev športne vzgoje.

Največji odstotek študentov beležimo v letu 1981, ko je na 18 fakultetah s 24 redno zaposlenimi predavatelji te programe obi-

skovalo kar 63 % vseh redno vpisanih študentov UL. Poleg rednih programov so se ves čas razvijali tudi programi aktivnosti v naravi oz. obštudijska dejavnost in tekmovalna dejavnost študentov. Vrh je dosegla z ustanovitvijo ZŠDUL, ki je združevala 15 fakultetnih športnih društev in se kasneje združila v sedanjo Športno zvezo Univerze v Ljubljani.

28 let delovanja Katedre za šport na Univerzi v Ljubljani

Izredno pomembno vlogo za neprekinjen in strokovni razvoj univerzitetnega športa sta imeli vse do študijskega leta 2008/2009 Katedra za šport na Univerzi in tudi Komisija za šport na Univerzi (komisija Senata UL). Katedra je bila na pobudo predavateljev športne vzgoje vseh slovenskih visokošolskih zavodov ustanovljena na Visoki šoli za telesno kulturo Univerze v Ljubljani (v nadaljevanju FŠ) leta 1971. Fakulteta je s tem prevzela skrb za organizacijo permanentnega, strokovnega izobraževanja predavateljev, njihovo postopno usmerjanje v raziskovalno delo in koordiniranje skupnih nalog za področje študentskega športa.

Za delovanje katedre je leta 1978 po sklepu sveta UL dekan FŠ podpisal sporazum o sodelovanju na področju športa za študente s takratnim rektorjem Univerze in dekani vseh ljubljanskih visokošolskih zavodov. Matična katedra, komisija in FŠ so vse do leta 1988 izredno aktivno sodelovale, vendar so v tem letu na Univerzi izgubili mesto samostojnega svetovalca za šport. Prevladalo je prepričanje, da je matična katedra strokovno dovolj močna, da lahko samostojno vodi univerzitetni šport v vseh njegovih segmentih. Kmalu zatem so ukinili komisijo, kar se je kasneje izkazalo za nepremišljeno in škodljivo za vse segmente univerzitetnega športa.

FŠ je v preteklosti skupaj s Katedro za šport na Univerzi (do leta 2001 Matična katedra za šport na Univerzi) večkrat na leto pripravila strokovne seminarje, ki so jih pogosto vodili profesorji FŠ. Povezovala se je s sorodnimi katedrami v republikah nekdanje skupne države in v Evropi (Švedska, Švica, Poljska, Nemčija ...), posodabljala in prenavljala je učne načrte z izdelanimi programi izbirnih športnih panog, ki so bili zasnovani na izkušnjah predavateljev, strokovnjakov za posamezne športne zvrsti. Potrjeval jih je svet UL in sprejeli vsi visokošolski zavodi.

V katedri je vse od njenega nastanka potekalo tudi znanstveno raziskovalno delo. Povezovala se je z Inštitutom za kineziologijo na Fakulteti za šport UL. S sredstvi in metodami kinezioloških znanosti so njeni člani spremljali in preverjali motorične ter funkcionalne sposobnosti študentov in povezanost le-teh s socialnim in zdravstvenim statusom. V želji po višji strokovni izobraženosti predavateljev je skupaj s FŠ organizirala in izpeljala specialistični študij tretje stopnje (1990–1992). Končalo ga je 19 ljubljanskih in 5 mariborskih predavateljev športne vzgoje, ki so s tem dosegli višjo stopnjo izobrazbe od zahtevane in možnost za napredovanje v višji naziv. Ob 30-letnici (1993) uvedbe redne športne vzgoje na ljubljanski univerzi je Znanstveno pedagoški svet UL Matični katedri za šport na Univerzi na predlog FŠ podelil priznanje in zlato plaketo za:

- organizirano širjenje redne športne vzgoje v višje letnike univerzitetnega študija, za načrtno uvajanje novih vsebin in oblik v proces redne športne vzgoje;

- za samoorganiziranost in kakovost pri izvajanju in organiziranju podiplomskega izobraževanja članov katedre;
- za kreativno sodelovanje s FŠ pri izvedbi specialističnega študija za športno vzgojo na VDO;
- za raziskovalno in publicistično dejavnost članov katedre, za strokovno organiziranje in vodenje obštudijskih dejavnosti (tečaji za študente);
- za načrtovanje, organiziranje in izvedbo univerzitetnih športnih prvenstev.

Leta 1997 je po večletnem premoru ponovno začela delovati Komisija za šport na Univerzi, ki so jo letos spet ukinili, leta 2001 pa je bilo, po večletnem prizadevanju katedre, vzpostavljeno delovno mesto samostojnega svetovalca – koordinatorja za šport, ki naj bi preraslo v službo za šport na UL.

Leta 2001 je katedra v želji po boljši organiziranosti in strokovnosti izdelala Smernice športa na UL, na podlagi katerih je v naslednjih letih gradila svoje delo. Zaradi natančnejše opredelitve športa na UL (redne športne vzgoje, tekmovalj in obštudijskih športnih dejavnosti) in delovanja Katedre za šport na Univerzi v povezavi s FŠ je rektor UL na podlagi 4. odstavka 36. člena Statuta Univerze v Ljubljani 23. 9. 2002 izdal sklep o organiziranosti športne vzgoje na Univerzi v Ljubljani, kjer so v 2. členu natančno opredeljene naloge FŠ, v 3. členu pa je določeno, da se bodo naloge izvajale preko Katedre za šport na Univerzi, ki je ena od kateder FŠ in v katero se združujejo učitelji športne vzgoje iz posameznih članic Univerze.

Katedra je kot organizacijska enota FŠ in v skladu z njenim statutom nadaljevala strokovno delo in priprave na umeščenost rednih programov športne vzgoje v luči bolonjske prenove na podlagi veljavnih dokumentov.

Izbirni predmet ECTS

Z Uredbo o javnem financiranju visokošolskih in drugih zavodov, članic univerz, od leta 2004 do 2008 (Uradni list RS, št. 134/2003), je prišlo do napačnega tolmačenja oz. zamenjave pojmov univerzitetni šport, redna športna vzgoja in obštudijska dejavnost. Zaradi različnih interesov na Univerzi se je ob pripravi bolonjskih študijskih programov pojavila težnja po ukinitvi rednih programov športa na članicah in po uvedbi zgolj obštudijske dejavnosti, ki bi se izvajala na Centru za univerzitetni šport (v nadaljevanju CUŠ), s tem pa tudi težnja po centralizaciji sredstev, ki so jih članice oz. Univerza namenjale za izvajanje starih programov. Trditev, da Uredba o financiranju visokega šolstva in Bolonjska deklaracija ukinjata redno športno vzgojo na Univerzi ter s tem dopuščata le obštudijsko dejavnost, je bila zavajajoča in za katedro strokovno nesprejemljiva.

Od leta 2004 do letošnjega leta je katedra pripravila številne dokumente, ki so opredeljevali razvoj športa na Univerzi, predvsem pa je tudi preko komisije opozarjala na možnost zmanjšanja števila redno aktivnih študentov in študentk zaradi ukinjanja programov redne športne vzgoje na članicah. V skladu s smernicami Bolonjske deklaracije, ki za vsak univerzitetni predmet predvideva ovrednotenje s točkami ECTS, in na podlagi priporočila KDŠ na UL, ki je sprejela sklep, da je predmet športna vzgoja lahko ovrednoten s točkami ECTS ali pa tudi ne, je Katedra za šport na Univerzi že leta 2004 začela oblikovati predmet. Rektor UL je 12. 7. 2005 s poseb-

nim dopisom dekanom članic UL predlagal vključitev predmeta športna vzgoja v fakultetne predmetnike.

Z letom 2006 je zdaj že bivše vodstvo Univerze na podlagi Strateških ciljev – Razvoj obštudijskih dejavnosti (2006–2009) začelo proces reorganizacije univerzitetnega športa, ki vključevanja že izdelanih izbirnih predmetov športa, ki jih je na predlog katedre potrdil tudi senat FŠ, ovrednotenih s kreditnimi točkam ECTS, ni podprlo, zato so ga v prenovljene študijske programe uspele uvrstiti le nekatere fakultete. Prav tako ni bil upoštevan sklep Študentskega sveta UL o športu na UL – Resolucija univerzitetnega športa na Univerzi v Ljubljani, 12. 10. 2006, ki sta ga podprla tako katedra kot senat FŠ. Univerza je podprla centralizacijo športa in s tem Center za univerzitetni šport ter mu omogočila, da je v okviru obštudijskih dejavnosti začel izvajati tudi športne programe, ovrednotene s 3 krediti ECTS.

Predvidevanja katedre, da se bo število redno športno aktivnih študentov z uvajanjem bolonjskih študijskih programov in centralizacijo univerzitetnega športa na CUŠ bistveno zmanjšalo, so se uresničila.

Analiza stanja

Analiza je pokazala, da je bilo v študijskem letu 2002/2003 na 26 članicah UL v redne programe športne vzgoje vključenih 20.634 študentov ali približno polovica vseh redno vpisanih. Programe je izvajalo 27 redno zaposlenih predavateljev in višjih predavateljev. Stroški omenjene redne športne vzgoje na UL so v tem študijskem letu znašali 268,597.035,84 SIT (1,120.760 EUR). V študijskem letu 2008/2009 je bilo v iztekajočih se starih študijskih programih v redno športno vzgojo vključenih le še 12.954 študentov UL, v bolonjskih programih je na dveh članicah UL izbirni predmet izbralo 282 redno vpisanih študentov (FDV 230, FOU 52 študentov). V kreditno ovrednotene obštudijske programe CUŠ se je v študijskem letu 2008/2009 vpisalo 2474 študentov, vendar je vse obveznosti za pridobitev točk opravilo le 56 študentov (2 %).

Pri izvajanju programov CUŠ je sodelovalo 17 nosilcev programov s 54 izvajalci. Za koledarsko leto 2009 finančni načrt CUŠ predvideva 1,066.382 EUR. V študijskem letu 2009/2010 je razvidno, da se število športno aktivnih študentov z iztekanjem starih študijskih programov drastično zmanjšuje in da niti izbirni predmeti na posameznih članicah (FDV, FGG, FKKT, FF) niti programi CUŠ ne zmorejo ustaviti tega negativnega trenda.

Razprava

Vse dejavnosti vzgoje in izobraževanja, kjer zaseda pomembno mesto tudi šport in imajo za cilj celostno oblikovanje mladega človeka, morajo izhajati iz sistematično in hierarhično zasnovanega organizacijskega modela. Še posebno je to pomembno za vse velike sisteme, kar Univerza v Ljubljani zagotovo je, saj predstavlja eno večjih visokošolskih institucij v Evropi. Univerzitetni šport je od svojih prvih pojavnih oblik v tem sistemu, predvsem s programi redne športne vzgoje, zavzemal pomembno mesto. Od leta 1958 se je v okviru UL na področju športa oblikoval in razvijal organizacijski model, ki je v svojem razvoju doživel tako vzpone kot padce. Vse od osamosvojitve Slovenije se je v nekaterih okoljih krepilo mnenje, da redna športna vzgoja s svojo obveznostjo predstavlja preživetje poglede na športno dejavnost študentske populacije, ki je s pripravami na bolonjske študijske programe doseglo svoj vrh.

Kljub temu, da Bolonjska deklaracija spodbuja raznolikosti evropskih univerz in njenih članic, lahko rečemo, da pri nas tega, vsaj na področju največjega segmenta univerzitetnega športa – redne športne vzgoje –, nismo hoteli ali zmogli prepoznati.

Enostransko, nedemokratično vodenje politike tako velikega segmenta športa v zadnjih nekaj letih je povzročilo, da smo se glede na dosežene rezultate v zadnjih desetletjih vrnili v čase, ko se je redna športna vzgoja šele začela razvijati in oblikovati. Z ukinjanjem Katedre za šport na FŠ, z ukinitvijo Komisije za univerzitetni šport in z ukinjanjem rednih programov športne vzgoje na članicah UL je do temeljev pretresen organizacijski model, ki so ga gradili skoraj pet desetletij. Prizadevanje katedre, da bi se oblikoval izbirni predmet ECTS, je vodilo prepričanje, da ta lahko nadomesti iztekajoče se programe redne športne vzgoje na članicah UL. Ta teza se je v zadnjih dveh letih izkazala za neustrezno, ker je predmet namenjen omejenemu številu študentske populacije in tako ne upošteva osnovne ideje – ponuditi programe čim več redno vpisanim študentom, posledično pa se je v primerjavi s starimi programi število športno aktivnih drastično zmanjšalo. Za razrešitev nastale situacije bi zagotovo moral prevladati motiv ponovno doseči vsaj 50-odstotno redno športno aktivnost študentov. Ta cilj lahko dosežemo:

- s ponovno umestitvijo katedre za šport oz. primerljive organizacijske enote v organizacijske strukture FŠ;
- s ponovno ustanovitvijo komisije za univerzitetni šport (komisija senata UL);
- v študijskem letu 2010/2011 umestiti predmet športna vzgoja v vse prve letnike fakultet UL s ciljem, da bi bil predmet v prihodnje v štirih semestrih prvostopenjskih bolonjskih študijskih programov;
- spodbuditi članice, da oblikujejo izbirne predmete ECTS kot nadgradnjo rednih programov športa z vsebinami, ki povezujejo šport in študijske programe članic;
- programi športa, ki sodijo v obštudijsko dejavnost, se za vse študente UL izvajajo v CUŠ ali na posameznih članicah;
- v povezavi z drugimi slovenskimi univerzami poiskati in zagotoviti sistemske rešitve za doseg cilja.

Nedvomno drži, da je redna športna aktivnost študentske populacije nujna (dve uri na teden) iz mnogih razlogov, ki so jih različne stroke v preteklosti že večkrat utemeljile v teoriji in praksi. Nikakor ne drži teza, da bi bila redna športna vzgoja upravičeno v programih fakultet le, če bi bili njeni učinki ob koncu študija merljivi in bi dokazovali, da znatno pripomorejo k uspešnemu koncu študija. Redna športna vzgoja ima popolnoma jasno poslanstvo, katerega učinki se kažejo vse življenje.

Literatura

1. Cerar, K., Kolar, E. (2009). *Poročilo Centra za univerzitetni šport za leto 2008*. Ljubljana: Uprava Univerze v Ljubljani.
2. Kürner, D. (2003). 40 years of sport education at the University of Ljubljana. V: *Facing the challenge, zbornik konference CESU, Daegu. Daegu: FISU/Yeungnam University Daegu*, str. 110–112.
3. Kürner, D. (2009). *Analiza organiziranosti športa in športne vzgoje na univerzah*. Strokovni simpozij Univerzitetni šport v luči bolonjske reforme. Ljubljana: Slovensko akademsko športno društvo.

4. Kavčič, R. (2003). *Matična katedra in razvoj športa na Univerzi v Ljubljani od 1993 do 2003*. Zbornik 40 let športne vzgoje na Univerzi v Ljubljani 1963–2003, Ljubljana: Univerza v Ljubljani, str. 38–41.
5. Kolar, E., Cerar, K., Piletič, S., Gril, J., Mikić, Z. (2009). *Letni delovni in finančni načrt Centra za univerzitetni šport za leto 2009*. Ljubljana: Uprava Univerze v Ljubljani.
6. Mihevc, I. (2003). Šport na Univerzi v Ljubljani. V: *Razvojne smernice športne vzgoje, 15. zbornik strokovnega posveta Zveze društev športnih pedagogov Slovenije*. Nova Gorica, Ljubljana: Zveza društev športnih pedagogov Slovenije, str. 348–352.
7. Petkovšek, M. (1993). *Matična katedra za telesno vzgojo, šport in športno rekreacijo na visokošolskih zavodih v Sloveniji v letih od 1971 do 1983*. Zbornik 30 let športne vzgoje na Univerzi v Ljubljani. Ljubljana: Univerza v Ljubljani, str. 23–25.
8. Stanič, J. (1993). *Matična katedra za šport na Univerzi v Ljubljani od 1983 do 1993*. Zbornik 30 let športne vzgoje na Univerzi v Ljubljani. Ljubljana: Univerza v Ljubljani, str. 26–28.
9. Stanič, J. (1995). Univerzitetni šport kot nacionalni interes. *Vestnik UL*, 26, str. 1–2.
10. Stanič, J. (1997). Univerzitetni šport v tranziciji. *Šport, XLV(4)*. Ljubljana: Fakulteta za šport.
11. Stanič, J. (2000). Univerzitetni šport na poti v Evropo. *Vestnik UL*, 33, str. 1–2.
12. Stanič, J. (2003). Smernice športa na Univerzi v Ljubljani. *Šport LI(1)*.
13. Stanič, J., Vest, A. L. (2003). *Šport na Univerzi v Ljubljani*. Zbornik 40 let športne vzgoje na Univerzi v Ljubljani 1963–2003, Ljubljana: Univerza v Ljubljani, str. 42–63.

Matej Majerič, Neja Markelj

Analiza nekaterih dejavnikov ukvarjanja s športom pri študentih

Izvleček

V prispevku predstavljamo rezultate raziskave med slovenskimi študenti o njihovih potrebah, značilnostih ukvarjanja s športom ter pogojih, ki jih potrebujejo za redno in organizirano ukvarjanje s športom v univerzitetnem okolju. Vzorec je sestavljalo 1116 naključno izbranih študentov vseh treh slovenskih univerz. Rezultati so pokazali, da je šport ena najpogostejših obštudijskih dejavnosti študentov, ki jo tudi cenijo kot pomembno vrednoto v življenju. Več kot polovica anketiranih se s športom ukvarja redno. Pri tem individualne panoge ter nove trendovske in "imidž" športne panoge pridobivajo pomembnost, medtem ko ekipne počasi izginjajo z lestvic najbolj priljubljenih športnih panog, z izjemo košarke, nogometa in odbojke. Analiza načinov in oblik ukvarjanja s športom pa je pokazala, da se študentje z njim pogosto ukvarjajo tako organizirano kot neorganizirano. Rezultati tudi kažejo, da bi morali študentom ponuditi kakovostnejše, raznovrstnejše, cenovno ugodnejše in časovno primernejše programe.

Ključne besede: univerzitetni šport, pogostost, način, zadovoljstvo, pogoji, programi.

Analysis of some factors of students' engagement in sport

Abstract

The article presents the results of a study conducted among Slovenian students about their needs, the characteristics of engaging in sport and the conditions they need for a regular and organised engagement in sport in the university environment. The sample consisted of 1,116 randomly selected students from all three Slovenian universities. The results showed that sport was one of the students' most frequent extra-curricular activities which they also appreciate as an important value in life. More than one-half of the surveyed students practice sport regularly. Individual sports and new trendy and 'image' sports are gaining ground, whereas team sports are slowly dropping off the charts of top sports, with the exception of basketball, football and volleyball. An analysis of the methods and types of practicing sport showed that students frequently engage in sport in both organised and unorganised ways. The results also show that students should be offered sports programmes at a higher quality level, while they should be more diverse, at affordable prices and involve appropriate times.

Key words: university sport, frequency, method, satisfaction, conditions, programmes

Uvod

Športne programe za študente so začeli na ljubljanski univerzi v organizirani obliki izvajati v sedemdesetih letih prejšnjega stoletja, in sicer kot športno vzgojo. Sprva so jo prilagajali večjemu številu vpisanih študentov. Zgradili so športno dvorano in dve telovadnici, povečevali število zaposlenih učiteljev športne vzgoje. Toda ta trend se je ustavil, zato razmere za delo kmalu niso več ustrezale potrebam po rednem organiziranem ukvarjanju s športom v okviru športne vzgoje. V začetku devetdesetih let so v okviru študentske organizacije Univerze v Ljubljani začeli izvajati obštudijske športne programe, konec devetdesetih let pa so ustanovili Slovensko univerzitetno športno zvezo, ki skrbi za izvedbo univerzitetnih prvenstev in tekmovanj ter za sodelovanje slovenskih športnikov študentov na mednarodnih tekmovanjih. Trenutno združuje tri lokalne univerzitetne športne zveze – Športno zvezo univerze v Ljubljani, Univerzitetno športno zvezo Maribor in Univerzitetno športno zvezo Univerze na Primorskem. Slovenska univerzitetna športna zveza pri izvajanju športnih programov sodeluje s študentskimi organizacijami in drugimi izvajalci, in sicer pod blagovno znamko Zdrava zabava.

V zadnjem času je skladno z bolonjsko prenovo študija večina članic Univerze v Ljubljani ukinila redno športno vzgojo. V obliki obštudijskih športnih programov jo v njihovem imenu izvaja Center za univerzitetni šport, ki je bil kot pilotski projekt ustanovljen leta 2005. Vendar pa s trenutnimi denarnimi, kadrovskimi, prostorskimi

in drugimi možnostmi ne more zadostiti potrebam študentov. Po bolonjski prenovi študija so le nekatere članice ohranile športno vzgojo in še te kot izbirni predmet. Po nekaterih analizah (Kürner et. al., 2009) se je od ukinitve število redno športno aktivnih študentov v dveh letih več kot prepolovilo. To že na prvi pogled kaže, da je bila odločitev o ukinitvi redne športne vzgoje prenapljena in izpeljana brez potrebnih strokovnih analiz.

Na sistemsko neurejenost univerzitetnega športa so zadnjih dvajset let opozarjali številni avtorji (Petkovšek, 1980, 1981; Stanič, 1992; Burnik in Stanič, 1996; Balent, 1998; Stanič, 1999; Majerič, 2002; Markelj, 2004). Če je za športno vzgojo v osnovni in srednji šoli zelo dobro poskrbljeno in je kakovost programov med najvišjimi v Evropi, pa so razmere v univerzitetnem športu zaskrbljujoče. Kot da ne gre za posameznike z najvišjo stopnjo izobrazbe, katerih življenjski slog je in bo referenčna točka za ožje in širše socialno okolje, iz katerega posamezniki prihajajo, v njem živijo ali pa se vanj vračajo. Glede na to, da so v zadnjem času ponovno oživele strokovne razprave o športnih programih za študente, v nadaljevanju predstavljamo analizo nekaterih dejavnikov, ki so ključni za organizacijo in izvedbo kakovostnih športnih programov.

Metode dela

Na vzorcu 1116 naključno izbranih študentov in študentk (47,1 % moških in 52,9 % žensk) slovenskih univerz (Univerza v Ljubljani, Univerza v Mariboru, Univerza na Primorskem) smo v letu 2006

analizirali nekatere dejavnike, ki so pomembni za oblikovanje vsebinskih izhodišč športnih programov za študente. Uporabili smo prirejen vprašalnik avtorjev Majerič in Markelj (2005). Za vse spremenljivke smo izračunali osnovne statistične parametre. Podatke smo obdelali s statističnim paketom SPSS za Windows.

Rezultati in razprava

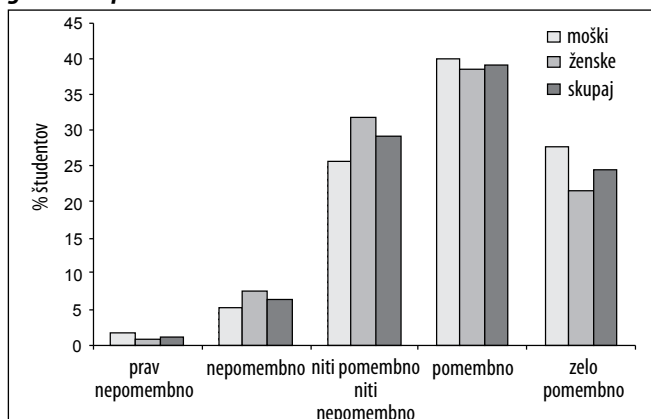
Ugotavljamo, da se med vsemi obšudijskimi dejavnostmi študenti največ ukvarjajo s športom (63,1 % študentov in študentk), ki je po tej plati takoj za uporabo interneta in pred vsemi drugimi dejavnostmi, ki jih lahko označimo za obšudijske. To je skladno z ugotovitvami Majeriča (2002) in Markljeve (2004), da šport med študijem igra pri študentih pomembno vlogo. A ne le zaradi koristnega preživljanja prostega časa, temveč predvsem zaradi skrbi za zdravje, kondicijo, lep videz in medsebojno druženje.

Preglednica 1: Dejavnosti, s katerimi se študenti poleg študija največ ukvarjajo

Dejavnost	f	%
uporaba interneta	858	76,5
športna dejavnost	707	63,1
branje (knjig, revij, časopisov ...)	659	58,8
gledanje televizije	649	57,9
obiskovanje lokalov, diskotek	579	51,7
honorarno in drugo plačano delo	532	47,5
kino	437	39,0
gledališče, koncerti	382	34,1
potovanja	300	26,8
prostovoljno (neplačano) delo	240	21,4
učenje tujega jezika	218	19,4
drugo obšudijsko izobraževanje	171	15,3
slikanje, risanje, fotografiranje	162	14,5
učenje in igranje glasbenega instrumenta	112	10,0

Da je šport pri študentih ena od pomembnih vrednot, potrjuje tudi podatek, da jih je kar 63,5 % šport ocenilo kot pomembno ali zelo pomembno dejavnost v svojem življenju (slika 1). Med spoloma smo ugotovili statistično pomembno razliko: študenti šport pogosteje ocenjujejo za zelo pomembnega kot študentke, ki pa so do športa kot vrednote v večji meri neopredeljene ($\chi^2 = 11,4$; $df = 4$; $p = 0,023$).

Slika 1: Prikaz pomena športa v življenju študentov skupaj in glede na spol

Preglednica 2: Pogostost ukvarjanja s športom med študijem

Pogostost	Skupaj	Moški	Ženske
nikoli	0,6	0,8	0,5
enkrat do nekajkrat na leto	2,9	2,8	2,9
1- do 2-krat na mesec	15,2	13,9	16,3
2- do 3-krat na teden	58,0	53,5	61,5
4- do 6-krat na teden	18,0	23,4	13,7
vsak dan	5,3	5,5	5,1

S športom se redno (tj. vsaj dvakrat na teden) ukvarja 82,4 % študentov in 80,3 % študentk. Večje razlike med spoloma se kažejo v rednosti ukvarjanja s športom: študentke se pogosteje kot študenti s športom ukvarjajo 2- do 3-krat na teden, medtem ko se študenti pogosteje kot študentke s športom ukvarjajo 4- do 6-krat na teden. Razlike med drugimi deleži so majhne. Pri tem med spoloma obstaja statistično pomembna razlika ($\chi^2 = 18,9$; $df = 5$; $p = 0,002$). Rezultate lahko pojasnimo tudi z razlikami med spoloma pri ocenjevanju športa kot pomembne življenjske vrednote: moški so šport pogosteje šport opredeljevali kot pomemben ali zelo pomemben, ženske pa kot pomemben ali kot neopredeljeno. Hipotezo podpira tudi analiza povezanosti pogostosti ukvarjanja s športom in oceno pomembnosti: rezultati so pokazali statistično pomembno in zmerno visoko povezanost med spremenljivkama ($r = 0,535$; $p = 0,000$).

Pri primerjavi podatkov z nekaterimi prejšnjimi analizami je zanimivo, da se pogostost ukvarjanja s športom, ne glede na slabe razmere, pri študentih povečuje. Sklepamo, da je to posledica sistematičnega in kakovostnega dela učiteljev v osnovni in srednji šoli.

V letu 1979 je bila po podatkih Petkovškove (1980) večina študentov enkrat do trikrat na teden športno aktivna (68 % anketiranih). V skupini »občasni« športnikov je bilo 71 % študentov in 66 % študentk. Pogosto (od do 7-krat na teden) pa se je s športom ukvarjalo le 8 % študentk in 17 % študentov. 26 % študentk in 13 % študentov se je s športom ukvarjalo zgolj priložnostno.

Podatki raziskave Športnorekreativna dejavnost v Sloveniji (Petrovič, Ambrožič, Sila in Doupona, 1996, 1998; Petrovič s sodelavci, 2001) so v obdobju 1996–2000 kazali povečevanje deleža športno aktivnih mladih v starosti od 18 do 25 let.

Majerič (2001) je ugotovil, da se največ študentov in študentk Univerze v Ljubljani s športom ukvarja 2- do 3-krat na teden (35,51 %), sledi 1-krat na teden (19,95 %) in 4- do 6-krat na teden (19,02 %), kar skupaj predstavlja zelo visok delež (74,48 %). Vsak dan se s športom ukvarja 8,84 % vseh anketiranih. Primerjava študentov in študentk kaže, da se 21,41 % študentk s športom ukvarja 2- do 3-krat na teden, 12,77 % 1-krat na teden in 9,38 % 4- do 6-krat na teden. Vsak dan je športno aktivnih le 3,99 % študentk. S športom pa se nikoli ne ukvarja 6,58 % anketiranih študentk. Pri študentih je delež tistih, ki se ukvarjajo s športom 2- do 3-krat na teden, nekoliko večji – 14,10 %, 9,64 % anketiranih se s športom ukvarja 4- do 6-krat na teden in 7,18 % 1-krat na teden. Vsak dan je športno aktivnih 4,85 % anketiranih študentov. Delež tistih, ki se nikoli ne ukvarjajo s športom, pa je 3,32 %.

Podobno navaja tudi Markljeva (2004), ki je ugotovila, da se s športom ukvarja kar 90 % vseh študentov, pri čemer jih je redno aktivnih 55,4 %. Največji delež študentov se s športom ukvarja 2-

do 3-krat na teden, nato 1-krat na teden in 4- do 6-krat na teden. Med spoloma se pojavljajo razlike v kategorijah; pri 1-krat na teden ženske (27,7 %) dosegajo večji delež kot moški (22,6 %). To razmerje pa se v kategoriji 4- do 6-krat na teden in vsak dan spremeni – tu moški (17,5 % in 5,7 %) dosegajo večje deleže kot ženske (10,5 % in 3,2 %). Tako lahko ugotovimo, da se s športnimi aktivnostmi redno ukvarja 50,6 % študentk in 57,6 % študentov.

Preglednica 3: Način ukvarjanja s športom med študijem

Način ukvarjanja s športom	% tistih, ki se s športom ukvarjajo vsaj enkrat na teden		
	skupaj	moški	ženske
organizirano v športnem klubu, kjer treniram in tekmujem	10,0	15,3	6,1
organizirano v klubu, društvu za rekreacijo	20,2	22,4	18,6
organizirano v študentskem športnem društvu	10,2	9,7	10,7
organizirano v okviru redne športne vzgoje	64,1	64,0	80,6
organizirano v okviru Študentske organizacije (ŠOU)	4,9	5,2	4,6
organizirano pri zasebnikih	10,1	8,9	10,7
neorganizirano pri zasebnikih	10,2	11,6	9,3
neorganizirano v krogu družine	28,0	21,2	33,2
neorganizirano s prijatelji	54,0	54,3	53,8
neorganizirano sam	64,7	61,5	67,2

S športom se torej redno (tj. vsaj dvakrat na teden) ukvarja 81,2 % vprašanih, pri čemer se študentje s športom v velikem deležu ukvarjajo tako organizirano kot neorganizirano. Večina (64,1 %) se jih s športom ukvarja v okviru programov športne vzgoje, manj pa v programih študentske organizacije, v športnih društvih, zasebnikih ipd. Velik delež študentov se s športom ukvarja tudi neorganizirano, in sicer predvsem sami (64,7 %) ali s prijatelji (54,0 %). Med spoloma obstaja nekaj majhnih razlik pri posameznih oblikah ukvarjanja s športom: študentke se v precej manjši meri s športom ukvarjajo tekmovalno kot študentje, zato pa pogosteje kot študenti obiskujejo športno vzgojo in se s športom ukvarjajo neorganizirano, v krogu družine. Iz zapisanega je mogoče sklepati, da se bo zaradi ukinitve redne športne vzgoje še več študentov ukvarjalo s športom neorganizirano. To je tudi trend, ki ga kažejo primerljive analize.

Preglednica 4: Prvih deset najbolj priljubljenih športnih panog

Petkovšek (1981)		Petrovič, Ambrožič, Sila in Doupona (1998)		Majerič in Markelj (2006)	
ženske	moški	ženske	moški	ženske	moški
odbojka	košarka	hoja, sprehodi	košarka	hoja, sprehodi	hoja, sprehodi
plavanje	plavanje	plavanje	nogomet	tek v naravi	kolesarjenje
hoja	nogomet	kolesarstvo	plavanje	kolesarjenje	tek v naravi
kolesarstvo	alp. smučanje	alp. smučanje	kolesarstvo	aerobika	košarka
družabni ples	namizni tenis	aerobika	alp. smučanje	plavanje	nogomet
badminton	kolesarstvo	odbojka	hoja, sprehodi	rolanje	fitnes
trim	tek v naravi	ples	namizni tenis	plesne dej.	plavanje
alp. smučanje	planinstvo	planinstvo	odbojka	badminton	namizni tenis
planinstvo	hoja	tenis	tenis	fitnes	trim
namizni tenis	kegljanje	jutr. gimn.	planinstvo	trim	odbojka

Majerič (2002) je pri študentih ljubljanske univerze ugotovil, da pri načinu ukvarjanja s športom pri študentih in študentkah prevladuje neorganizirana oblika športnega udejstvovanja sam (46,8 %), s prijatelji (44,25 %) in v krogu družine (23,3 %). N. Markelj (2004) pa analizira, da se študenti v največji meri ukvarjajo s športnimi aktivnostmi redno v organizirani obliki (50,0 %), od tega je delež obvezne športne vzgoje precejšen (21,6 %), drugo pa pokrivajo razna društva, klubi in športne organizacije (28,4 %). Temu sledi neorganizirana oblika z deležem 43,3 % (neorganizirano sam, neorganizirano s prijatelji, neorganizirano v krogu družine in neorganizirano pri zasebnikih). Analiza občasno in redno športno aktivnih pa je rezultate obrnila – študenti se s športom v večjem deležu ukvarjajo neorganizirano s prijatelji ali sami (64 % vseh študentov).

Rezultati kažejo na to, da se študenti le malo udeležujejo organiziranih športnih aktivnostih, z izjemo športne vzgoje, ki pa je bila v času anketiranja za večino študentov še obvezna. Zato pa se študenti pogosto ukvarjajo s športom neorganizirano, kar kaže na to, da želja po ukvarjanju s športom obstaja, vendar jim verjetno nekatere značilnosti organiziranih aktivnosti ne ustrezajo ali jim niso všeč. Te dejavnike podrobneje analiziramo v nadaljevanju prispevka.

Študenti in študentke se največ ukvarjajo s tekom, kolesarjenjem, košarko, nogometom, rolanjem, fitnesom, odbojko plavanjem, aerobiko in hojo. Najbolj priljubljeni sta individualni športni panogi, ki jima sledita košarka in nogomet kot najbolj priljubljeni ekipni panogi. Zanimivo je, da se trend najbolj priljubljenih športnih panog v zadnjih desetih letih ni bistveno spremenil.

N. Markelj (2004) je ugotovila, da se med najbolj priljubljenimi pojavljajo iste športne panoge pri obeh spolih: hoja s sprehodi, fitnes, tek v naravi, kolesarjenje, plavanje, namizni tenis, odbojka, badminton in tenis. Športne aktivnosti, ki se pojavijo samo pri študentkah, so aerobika, rolanje, plesne dejavnosti in trim. Študenti pa so dodatno izbrali nogomet, košarko in alpsko smučanje. Razlike med spoloma so opazne predvsem v razvrstitvi športnih aktivnosti glede na njihovo pomembnost, pri študentih pa se poleg individualnih športnih panog pojavijo še ekipne, ki jih v izbiri študentk ni.

Podobno je Majerič (2001) ugotovil, da se glede na spol bistveno več študentk pogosto ukvarja s hojo in sprehodi; teh je 38,9 %, študentov pa le 15,3 %. Opazno več študentk se pogosto ukvarja

tudi s tekom v naravi – 11,0 %, študentov pa 8,1 %. Po pričakovanjih se več študentov pogosto ukvarja z gorskim kolesarjenjem in kolesarjenjem. Pri študentkah lahko ugotovimo tudi pogostejšo športno aktivnost pri večini individualnih športnih panog (plavanje, rolanje, plesu), pri moških pa še vedno prevladuje pogostejše ukvarjanje s športnimi igrami (košarko, nogometom, odbojko).

Analiza kaže, da so pri obeh spolih v ospredju individualne športne panoge, s katerimi se lahko ukvarjamo tudi v krogu prijateljev, družine ipd. To so hoja, sprehodi, tek v naravi, gorsko kolesarjenje, kolesarjenje, plavanje, fitnes, trim in rolanje. Opazna je tudi visoka razvrstitev tako imenovanih »imidž« športov, kot so gorsko kolesarjenje, rolanje in alpsko smučanje. Vsi našteti športi so med mladimi pogosto tudi sopomenka za sprostitev, zabavo in užitek, hkrati pa tudi za »biti trendovski«, v koraku z modo (tudi z modo oblačenja, ki jo narekujejo posamezni športi, npr. rolanje). Zanimivo je manjše zanimanje za športne igre, kot so košarka, odbojka, namizni tenis in badminton.

Analizirali smo tudi, kdaj imajo študenti največ časa za ukvarjanje s športom. Večina oz. 57,8 % anketiranih se s športom ukvarja od 18. do 21. ure, nekateri (25,2 %) pa tudi od 15. do 18. ure.

Pri analizi, koliko denarja bi študenti namenili za šport, je zanimivo, da jih le 12,2 % meni, da za športno aktivnost niso pripravljeni plačati nič. Večina oz. 45,4 % bi za športne programe plačala do 20 evrov na mesec, 29,7 % vprašanih pa do 40 evrov.

Preglednica 5: Šport v študijskih programih

Šport v študijskih programih	f	%
obvezen vsaj v enem letniku (ECTS)	191	17,7
obvezen v vseh letnikih (ECTS)	384	35,6
izbirni vsaj v enem letniku (ECTS)	92	8,5
izbirni v vseh letnikih (ECTS)	334	31,0
obštudijska dejavnost	78	7,2

Podatki v preglednici 5 potrjujejo naše domneve, da študenti želijo redno organizirano športno aktivnost. 34,2 % jih meni, da bi morala biti športna dejavnost obvezna v vseh letnikih študija, 29,7 % pa, da bi morala biti izbirna. 87,6 % anketiranih meni, da bi izbrali izbirni predmet šport, če bi imeli to možnost, 81,7 % pa jih meni, da bi morali izvajalci športnih programov za študente ponuditi skupni program športnih vsebin.

Ugotovitve

Ugotovitve prispevka kažejo, da se večina študentov s športom ukvarja neorganizirano, in to sami, s prijatelji ali v krogu družine. Sklepamo, da je to na eni strani posledica učinkovitega sistema športne vzgoje v osnovni in srednji šoli, saj se za ukvarjanje s športom usposobi dokaj veliko število študentov (kar kaže relativno veliko število športno aktivnih). Na drugi strani pa potrjuje ugotovitve športnih strokovnjakov, da študentski šport v zdajšnji organizacijski in vsebinski obliki ne predstavlja nadgradnje sistema športne vzgoje (in z njo povezanih športnih programov) osnovne in srednje šole. V tem kontekstu tudi ne izhaja iz ciljev šolske športne vzgoje in zato ne uresničuje poslanstva, zaradi katerega je bil šport (prej športna vzgoja) na ravni univerze uveden.

Zaradi posebnega načina življenja in preživljanja prostega časa v času študija in zaradi vse bolj neorganiziranega ukvarjanja s

športom bi bilo treba poiskati dodatne organizacijske in vsebinske rešitve za pripravo večjega števila organiziranih športnih programov. S tem bi nedvomno vplivali na večje število športno aktivnih študentov. Na podlagi strokovnih utemeljitev bi morali uvesti sistemske posodobitve. Ob tem bi bilo treba podrobneje preučiti finančne, materialne in kadrovske možnosti ter zahteve, potrebe, interese in motive, ki študente usmerjajo v športno dejavnost. Predvidevamo, da bi lahko z oblikovanjem programov, ki bi temeljili na strokovnih odločitvah in izhodiščih športne vzgoje iz osnovne in srednje šole ter bi upoštevali bistvene dejavnike, vplivali na prihodnje izobražence, ki v veliki meri oblikujejo športno kulturo Slovencev. To pa bi moralo biti ključno tudi z nacionalnega vidika (zaradi zdravstvenega, preventivnega in drugih pomenov športa).

Literatura

- Balent, D. (1998). *Primerjava organiziranosti študentskega športa Univerze v Ljubljani z organiziranostjo študentskega športa univerz v državah članicah FISU*. Magistrska naloga. Ljubljana: Fakulteta za šport.
- Burnik, S. (1992). *Uspešnost pri študiju v povezavi z gibalnimi sposobnostmi in osebnostnimi lastnostmi študentov Fakultete za strojništvo*. Doktorska naloga. Ljubljana: Fakulteta za šport.
- Burnik, S., Stanič, J. (1996). Univerzitetni šport na pragu novega tisočletja. *Šport*, 44(2), 35–37.
- Kürner et. al., (2009). *Zapiski posveta Položaj športa na univerzah v luči bolonjske reforme*. Ljubljana: Fakulteta za šport, 16. 9. 2009.
- Majerič, M. (2002). *Struktura motivov za športno dejavnost pri študentih Univerze v Ljubljani*. Magistrsko delo. Ljubljana: Fakulteta za šport.
- Markelj, N. (2004). *Analiza in usmeritve študentskega športa na Univerzi v Mariboru*. Diplomsko delo. Ljubljana: Fakulteta za šport.
- Petkovšek, M. (1980). *Motiviranost slovenskih visokošolcev za športno dejavnost*. Ljubljana: Univerza Edvarda Kardelja v Ljubljani, Visoka šola za telesno kulturo, Inštitut za kineziologijo.
- Petkovšek, M. (1981). *Dinamika interesov slovenskih visokošolcev za športno dejavnost*. Ljubljana: Visoka šola za telesno kulturo.
- Petrovič, K., Ambrožič, F., Sila, B. (1992). *Športno rekreativna dejavnost v Sloveniji 1992 (z vidika podatkov in ugotovitev študije Slovenskega javnega mnenja v letu 1992 in primerjave z rezultati študij iz let 1973, 1976, 1980, 1983, 1986 in 1989)*. Ljubljana: Fakulteta za šport.
- Petrovič, K., Ambrožič, F., Bednarik, J., Berčič, H., Sila, B., Doupona, M. (2001). *Športno rekreativna dejavnost v Sloveniji 2000*. Ljubljana: Fakulteta za šport.
- Petrovič, K., Ambrožič, F., Sila, B., Doupona, M. (1997). *Športno rekreativna dejavnost v Sloveniji 1996*. Ljubljana: Fakulteta za šport.
- Petrovič, K., Ambrožič, F., Sila, B., Doupona, M. (1998). *Športno rekreativna dejavnost v Sloveniji 1997*. Ljubljana: Fakulteta za šport.
- Petrovič, K., Ambrožič, F., Sila, B., Doupona, M., Bednarik, J. (1999). *Športno rekreativna dejavnost v Sloveniji 2000*. Ljubljana: Fakulteta za šport.
- Stanič, J. (1999). Univerzitetni šport. *Univerzitetni razgledi*, 1, 7–9.
- Stanič, J. (1992). *Univerzitetni šport za novo tisočletje*. Specialistična naloga. Ljubljana: Fakulteta za šport.

asist. dr. Matej Majerič

Univerza v Ljubljani, Fakulteta za šport, Gortanova 22,
1000 Ljubljana – Katedra za šport na univerzi
e-naslov: matej.majeric@fsp.uni-lj.si

Dušan Gerlovič*

Slovenski univerzitetni šport in športni objekti

Izvleček

Slovenski univerzitetni šport preživlja eno od mnogih katarzičnih obdobij, saj je bolonjska reforma na tem segmentu slovenskega športa in univerzitetnega življenja povzročila zmešnjavo, ki se kaže v tem, da število redno športno aktivnih študentov v športnih programih, ki jih organizirajo slovenske univerze in visokošolski zavodi, upada, sistem univerzitetnega športa pa zaradi številnih interesov in napačnega razumevanja bolonjske reforme na področju univerzitetnega športa ne deluje optimalno. Svoje sta prispevali tudi globalna gospodarska kriza in kriza vrednot, ki navkljub deklariranemu dejstvu, da je »družba znanja pogoj za preživetje« in da slovenske univerze (posebno še Univerza v Ljubljani), ki predstavljajo »temelj za družbo znanja v Sloveniji«, v tranzicijskem obdobju niso zagotovile kakovostnega integriranega prehoda »znanja v slovensko družbo«, kot tudi umeščanje univerzitetnega športa, ki predstavlja pomembno kvaliteto akademskega življenja, v slovenski šport oziroma širši kulturni prostor.

Slovenian university sport and sport facilities

Abstract

Slovenian university sport is currently in one of its many catharsis periods since the Bologna reform has led to confusion in this segment of Slovenian sport and university life. Namely, the number of regularly sport active students in the sport programmes organised by Slovenian universities and higher education institutions has been declining and the system of university sport is not functioning optimally due to the many interests and incorrect interpretation of the Bologna reform concerning university sport. The global economic crisis and the crisis of values have also contributed their share since, despite the declared fact that 'the knowledge society is a precondition for sustainability' and that Slovenian universities (especially the University of Ljubljana) which are 'the foundation of the knowledge society in Slovenia', the transition period failed to ensure a quality integrated transition of 'knowledge into Slovenian society' as well as the positioning of university sport – as an important quality element in academic life – in integral Slovenian sport or the broader cultural sphere.

Sklicevanje zgolj na bolonjsko deklaracijo in nepoznavanje ali zanemarjanje drugih pomembnih evropskih dokumentov o športu (Listina o športu; Mednarodna listina o telesni vzgoji in športu, 1978; Manifest o mladini in športu, 1995; Resolucija 27 o športu, 1996; Bela knjiga o športu, 2007 ...) sta slovenske univerze pripeljala do tega, da v glavnem »gasilsko« rešujejo probleme univerzitetnega športa, kar ima in bo še imelo daljnosežne posledice za ves slovenski šport in slovenski narod, ki si prizadeva postati »športni narod«.

Med temeljnimi pogoji za razvoj univerzitetnega športa v Sloveniji sta primeren razvoj in gradnja ustrezne športne infrastrukture (športnih objektov), ki mora biti v lasti univerz. Iz Nacionalnega programa športa (NPŠ) je lepo razvidno, da je Slovenija normative na tem področju sprejela (3 m² zunanjih športnih površin na osebo, 0,5 m² notranjih športnih površin na osebo), v praksi pa jih za univerzitetni šport na slovenskih univerzah ni nikoli izpeljala. Trdimo lahko, da se slovenske univerze za gradnjo športnih objektov za univerzitetni šport niso preveč trudile oziroma so to področje zanemarjale. Zanj ni hotela slišati niti država. Univerza v Ljubljani zadnjih 30 let ni imela nobene resne naložbe v gradnjo športnih objektov, čeprav se je število študentov v zadnjih petnajstih letih podvojilo. Je pa po drugi strani Republika Slovenija med letoma 1994 in 2004 zgradila in posodobila več kot 400 večjih športnih objektov. Odnos Univerze v Ljubljani do tega področja je lepo razviden iz besed prorektorja dr. Ivana Svetlika: »Politika investicij

na Univerzi v Ljubljani je določena. Prioriteto imajo osrednji strokovni programi. Za športno infrastrukturo, kot rečeno, Univerza v Ljubljani nima lastnih sredstev.« (Intervju za revijo Univerzitetni šport, št. 2/2008, str. 4)

Za širše razumevanje pomena gradnje športne infrastrukture za potrebe univerzitetnega športa je potrebno pogledati na druge uspešne evropske univerze. Hitro bomo ugotovili, da napredne univerze gradnji lastnih športnih objektov posvečajo veliko pozornosti. Dokaz so velike naložbe v športno infrastrukturo na univerzah v Gentu (vredna je osem milijonov evrov, v Baslu (20 milijonov evrov), v Dublinu (7 milijonov evrov) ... (Vir: ENAS-Basel 2008, Terry McAuley, Marco Obrist in Ulrich Weber). Evropske univerze tekmujejo med seboj in z drugimi univerzami na globalni ravni; dobra športna infrastruktura in kakovostni športni programi zagotavljajo dodatne prednosti pri odločanju o tem, na kateri univerzi so boljše možnosti za študij in delo.

Pri objektih za univerzitetni šport so poseben problem tako imenovane »politične gradnje športnih objektov za spektakle«, ki nastajajo na podlagi državnih ali lokalnih (mestnih) oblasti. Takšni objekti so popolnoma neprimerni za študentsko športno vadbo, saj so ponavadi oddaljeni od sedežev posameznih fakultet ali študentskih domov, kjer študentje bivajo in se zadržujejo večji del dneva. Študentski šport ne more biti »mašilo ali naključna športna vadba« v teh objektih, ki niso zgrajeni in prilagojeni potrebam izvajanja različnih športnih vsebin študentskega športa, temveč

izključno za klubske tekmovalno potrebe in zahteve množičnega – medijsko podprtega športnega spektakla, ki s temeljnim poslanstvom športa (šport za zdravje) in vzgojnimi učinki univerzitetnega športa nimajo nič skupnega.

Skladno s sklepi strokovnega simpozija Položaj športa na univerzah v luči bolonjske reforme, ki ga je 16. septembra 2009 organizirala Fakulteta za šport Univerze v Ljubljani, univerzam v Ljubljani, Mariboru in na Primorskem predlagamo, naj za zagotovitev ustrezne športne infrastrukture za študentski šport izvajajo naslednjo politiko:

- Pri investicijskem načrtovanju naj zagotovijo enakovredno obravnavo pri zagotavljanju denarja za naložbe v nujno potrebne športne objekte za športno vadbo študentov.
- Investicijski načrti za univerzitetne športne objekte v lasti univerz naj izhajajo iz smiselno in vsebinsko načrtovanih športnih programov (usmeritev v šport za zdravje in promocijo znanja).
- Preučijo naj možnosti za pridobitev denarja za gradnjo športnih objektov tudi iz evropskih skladov in proračunov matičnih mestnih občin ter države; posebej je potrebno preučiti tudi možnosti za pridobivanje denarja iz zasebno-javnega partnerstva.

Največji slovenski univerzi – ljubljanski, ki ima 55.000 študentov, predlagamo gradnjo dveh večjih modularnih športnih objektov v obdobju med letoma 2010 in 2017 (v vrednosti okoli šest milijonov evrov) in več manjših (v vrednosti približno tri milijone evrov), predvsem za potrebe fitnesa in skupinske vadbe (aerobika, ples, joga ...). Zaradi razpršenosti posameznih fakultet, akademij in študentskih domov po vsej Ljubljani je potrebno športno vadbo organizirati v manjših vadbenih centrih, kjer prebiva ali študira večje število študentov. Takšna organiziranost študentske športne vadbe bi zagotovila majhno izgubo časa za prihod in odhod na športno vadbo in »šport v domači hiši« bi študente lažje pritegnil k redni športni aktivnosti.

Glede na položaj in lokacije fakultet in študentskih domov v Ljubljani bi dobro delovali tile športni subcentri: Bežigrad (tam so pedagoška fakulteta in ekonomska fakulteta, fakulteti za družbene vede in za upravo, študentski domovi), Rožna dolina (tam so študentski domovi, biotehniška, strojna in filozofska fakulteta, fakulteta za farmacijo ...), Gerbičeva (tam so študentski domovi, veterinarska fakulteta, fakulteti za matematiko in fiziko ter za elektrotehniko ...), Slovan (tam so fakulteta za šport, medicinska fakulteta, univerzitetni plavalni center ...), Politehnika (območje pod

Rožnikom, kjer nastajata novi fakulteti za kemijo in računalništvo), območje Rožnika in Tivolija (aktivnosti v naravi) ... Za ugotovitev dejanskih potreb po objektih za športno vadbo študentov bi morala Univerza v Ljubljani pripraviti ustrezno strokovno študijo, na podlagi katere bi bilo mogoče pripraviti dolgoročne naložbene in vsebinske načrte za gradnjo športnih objektov.

Univerza v Mariboru ima v primerjavi z Univerzo v Ljubljani in Univerzo na Primorskem bistveno boljše športne objekte. Moderni Univerzitetni športni center (UŠC) Leona Štuklja ima več dvoran, v katerih se lahko izvajajo različne kvalitetne oblike in vsebine športnih treningov. Osrednja dvorana je velika 35 x 56 metrov, ima skoraj 2000 kvadratnih metrov neto površine in možnost sektorske razdelitve na tri manjše dvorane. Študentje lahko vadijo tudi na plezalni steni City Wall (160 m²), v posebni dvorani za borilne veščine, v dvorani za skupinsko vadbo (aerobika, joga, pilates, ples), v dvorani za fitnes in v skvoš centru. Prav tako so študentom na razpolago dve predavalnici, suha fimska savna in športna masaža. Ob UŠC Leona Štuklja ima Univerza v Mariboru tudi možnost dograditve zunanjih športnih površin (atletika, večnamenske zunanje športne površine). Z morebitno uresničitvijo projekta zimske univerzijade leta 2013 ima Univerza v Mariboru možnost, da si zagotovi najkvalitetnejšo športno infrastrukturo za univerzitetni šport v Sloveniji. Posebno ugodno je tudi dejstvo, da ima zaradi bližine fakultet in študentskih domov odlične možnosti za organizacijo in izvedbo kakovostnega športnega kampusa.

Univerza na Primorskem kot tudi drugi slovenski visokošolski centri pa nimajo lastnih športnih objektov. Po tej plati imajo tudi bistveno manj možnosti za izvedbo kakovostne športne vadbe. Podatek, da je na Univerzi na Primorskem le šest odstotkov študentov športno aktivnih, govori sam zase in kaže, da je že skrajni čas, da se Univerza na Primorskem resno loti gradnje športnih objektov, ki so predvideni v načrtih za gradnjo novih univerzitetnih kampusov.

Novi športni objekti na slovenskih univerzah so nujni za nadaljnji uspešen razvoj univerzitetnega športa in neodgovorno bi bilo pričakovati, da se bosta redna športna aktivnost in skrb za zdravje med slovenskimi študenti dogajala kar sama od sebe. Slovenski univerzitetni šport se bo lahko uspešno razvijal le v kakovostnih športnih objektih, ki morajo biti v lasti univerz, ob ustreznem sistemskem financiranju in kakovostnem strokovnem vodenju.

Pot do športnega naroda vodi v razvitih državah preko kakovostnega športa na univerzah.

Dušan Gerlovič, predavatelj specialist, prof. šp. vzg.

Fakulteta za kemijo in kemijsko tehnologijo, Aškerčeva 5,
1000 Ljubljana

E-naslov: dusan.gerlovic@siol.net

Edvard Kolar¹, Katja Cerar¹, Sebastijan Piletič¹, Ivan Svetlik², Otmar Kugovnik³

Analiza nekaterih vidikov športne dejavnosti študentov na Univerzi v Ljubljani

Izvleček

Šport je, kljub vedno ostrejši konkurenci različnih dejavnosti, med najbolj priljubljenimi prostočasnimi dejavnostmi mladih (Erjavec, 1999; Jurak s sod., 2002; Strel s sod., 2004). V športnih programih zunaj rednega šolskega programa vadi 18 do 22 % osnovnošolcev, 13,2 % srednješolcev in 8,8 % študentov (Jurak s sod., 2003). S športom se ukvarja 52,4 % Slovencev (Kovač s sod., 2005), kar govori o visoki stopnji poznavanja pozitivnih učinkov športa na celostni razvoj osebnosti vsakega posameznika in tudi o poznavanju drugih funkcij ter koristi športa za posameznika in družbo kot celoto.

Analysis of some aspects of the sports activity of University of Ljubljana students

Abstract

Despite increasingly tougher competition from a variety of activities, sport is one of the most popular leisure activities of young people. Extra-curricular sport programmes attract 18-22% of primary school pupils, 13.2% of secondary school students and 8.8% of university students. Up to 52.4% of Slovenians engage in a sport which demonstrates a high level of knowledge about the positive effects of sport on the integral development of one's personality and about other functions and benefits of sport for individuals and society as a whole.

Slovenija je z vidika organiziranosti športne vzgoje v izobraževalnem sistemu in po obsegu obveznih športnih programov v evropskem vrhu (Hardman, 2002), prav tako po kakovosti kurikularnih in ekstrakurikularnih programov (Jurak s sod., 2003; Strel s sod., 2004). Sistem športne vzgoje je bil v šolskem sistemu tako vertikalno (osnovnošolski, srednješolski in visokošolski program) kot horizontalno (interesna športna vzgoja otrok, mladine in študentov) povezan in je omogočal široke možnosti izbire športnih programov in vsebin, pridobivanje širokih športnih znanj in razvoj različnih vrst sposobnosti vsakega posameznika.

Vključitev Slovenije v Evropsko unijo je prinesla nekatere spremembe, ki so imele z vidika obvezne športne vzgoje v izobraževalnem sistemu največji vpliv na program športne vzgoje v visokošolskih in univerzitetnih programih. Z uvajanjem študijskih programov, skladnih z načeli bolonjskega procesa, športna vzgoja v visokošolskih in univerzitetnih programih izgublja status obvezne sestavine študijskih programov. Navedenega dejstva ne smemo razumeti kot nevarnosti izgube pomembnega segmenta dejavnosti študentov za njihov osebnostni in telesni razvoj, temveč kot priložnost za preureditev športne dejavnosti študentov, ki bo omogočala predvsem boljše možnosti, višjo raven programov, večjo in bolj raznovrstno izbiro programov ter bo vsem študentom omogočala enake možnosti za ukvarjanje s športom, ki ne bodo odvisne od znanja, sposobnosti in motivacije profesorjev športne vzgoje na posameznih članicah univerz.

Univerza v Ljubljani (UL) se je na navedene spremembe odzvala in je s sklepom Senata UL leta 2005 ustanovila Center za univerzitetni šport (CUŠ), in sicer za poskusno dobo dveh let. Pilotski projekt se je jeseni 2007 končal. Izsledki delovanja CUŠ v času pilotske-

ga projekta so pokazali, da gre za ustrezno organizacijsko obliko urejenosti univerzitetnega športa. Seveda pa je potrebno CUŠ ustrezno organizacijsko umestiti v prostor UL, ustvariti primerno notranjo organizacijsko strukturo centra, kadrovske podstrukturo, finančno podstrukturo in s tem zagotoviti razmere za nadaljnji razvoj športa kot obštudijske dejavnosti na UL. Pomen obštudijske dejavnosti za kakovost študija na UL je prepoznan tudi v Strategiji Univerze v Ljubljani 2006–2009, kjer je razvoj obštudijske dejavnosti opredeljen kot cilj št. 6 (UL, Strategija 2006–2009: 4). Tako lahko način delovanja CUŠ predstavlja organizacijski model za ustanovitev in vzpostavitev centra za obštudijsko dejavnost (COŠ), ki naj bi bil skladno s časovno realizacijo operativnih ciljev dokončno vzpostavljen leta 2009.

Skladno z napisanim bo šel torej šport na UL v naslednjih letih skozi proces reorganizacije, ki se bo izvajala v vseh podstrukturah, še posebej pa bo vidna v kadrovski, programski, finančni in tudi materialni podstrukturi. S tega vidika je namen tega članka analizirati, kakšno je trenutno stanje omenjenih podstruktur na področju športa na UL. Cilj članka je postaviti tiste kadrovske in finančne mejnike, pod katere se v obdobju prestrukturiranja športa na UL ne smemo spustiti. Članek bo zaradi obsega zbranih podatkov tvoril pomemben del strateške analize v projektu priprave strategije razvoja CUŠ.

Metode dela

Vzorec merjencev

Predstavlja vzorec vseh članic Univerze v Ljubljani in Center za univerzitetni šport Univerze v Ljubljani. Šteje 26 visokošolskih ustanov (22 fakultet, tri akademije in eno visoko šolo) in službo rektorata (1) Univerze v Ljubljani, ki se ukvarja s športno dejavnostjo študentov. Vzorec merjencev skupaj obsega 27 entitet.

¹Univerza v Ljubljani, Center za univerzitetni šport

²Univerza v Ljubljani, Fakulteta za družbene vede

³Univerza v Ljubljani, Fakulteta za šport

Vzorec spremenljivk

Zasnovan je bil na podlagi vsebinske zasnove anketnega vprašalnika *Ugotavljanje različnih kazalnikov in učinkov športne vzgoje študentov na Univerzi v Ljubljani*. Anketni vprašalnik je bil sestavljen iz štirih sklopov: osnovni podatki o članici (dve vprašanji), programski kazalniki (osem vprašanj), infrastrukturni kazalniki (eno vprašanje) in finančni kazalniki (sedem vprašanj). Anketnemu vprašalniku je bil priložen tudi šifrant športnih panog in športnih dejavnosti z vpisanimi 122 različnimi panogami oz. dejavnostmi.

Metoda zbiranja podatkov

Vsem članicam UL smo 4. aprila 2008 prvič posredovali anketne vprašalnike s spremnim dopisom, in sicer po pošti in elektronski pošti. Na podlagi prvega poziva so članice UL na CUŠ vrnila 14 izpolnjenih anketnih vprašalnikov (54 % vzorca). Drugi poziv smo članicam po enaki poti posredovali 5. maja 2008. Na podlagi drugega poziva so na CUŠ dodatno vrnila štiri izpolnjene anketne vprašalnike (15,4 %). Tretji poziv je bil članicam po ustaljeni poti posredovan 23. maja 2008. Na podlagi tretjega poziva so na CUŠ dodatno vrnila sedem izpolnjenih anketnih vprašalnikov (26,9 %). Ena od članic Univerze v Ljubljani kljub trem pozivom in dodatnim telefonskim pozivom ni vrnila izpolnjenega anketnega vprašalnika. Skupaj z izpolnjenim anketnim vprašalnikom iz Centra za univerzitetni šport smo podatke pridobili iz 26 entitet načrtovanega vzorca, kar predstavlja 96,3 % predvidenega vzorca.

Metode obdelave podatkov

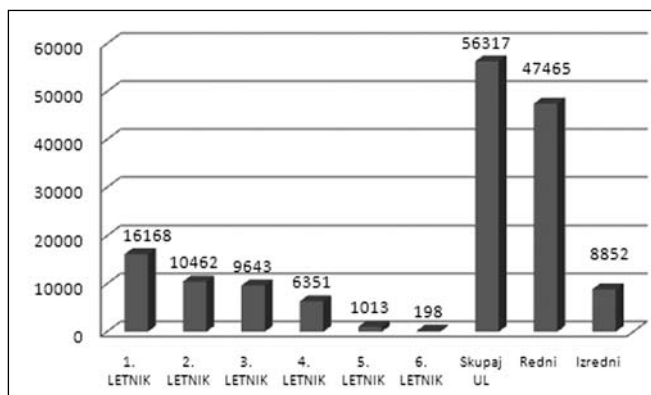
Za obdelavo podatkov smo uporabili metode osnovne deskriptivne statistike (seštevki, odstotki, povprečne vrednosti, frekvence).

Rezultati

Pri predstavitvi rezultatov bomo najprej predstavili število vpisanih študentov na članice Univerze v Ljubljani. V nadaljevanju bomo predstavili vrednosti za posamezne kazalnike učinkov športne dejavnosti študentov na Univerzi v Ljubljani.

1) Osnovni podatki o Univerzi v Ljubljani

Prikaz 1: Struktura študentov, vpisanih na Univerzo v Ljubljani v študijskem letu 2007/2008

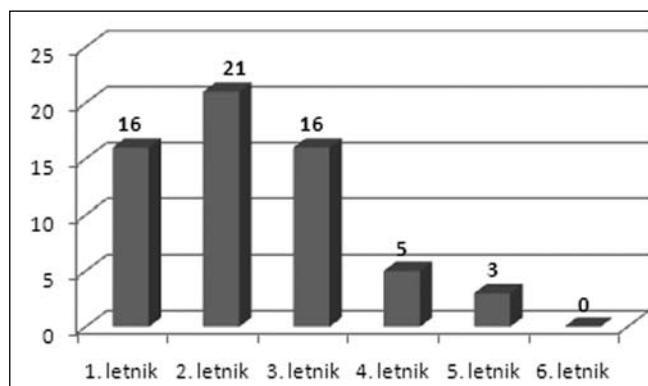
1. Vir: http://www.uni-lj.si/vpis_na_ul/analize_vpisa/analiza_vpisa_2007/2008.aspx.

V študijskem letu 2007/2008 je bilo na 26 članic Univerze v Ljubljani v dodiplomske programe vpisanih 56.317 študentov, od tega 47.465 (84,3 %) rednih in 8852 (15,7 %) izrednih. V prvi letnik je bilo

vpisanih 28,7, v drugi 18,6, v tretji 17,1, v četrti 11,3, v peti 1,8 in v šesti letnik 0,4 % študentov Univerze v Ljubljani. Za nadaljnjo obdelavo in uporabo podatkov o skupnem številu študentov bomo uporabljali vrednost 53.257 študentov, ki predstavlja skupno vrednost vpisanih, brez študentov fakultete za upravo, od katere nam ni uspelo pridobiti izpolnjenega anketnega vprašalnika.

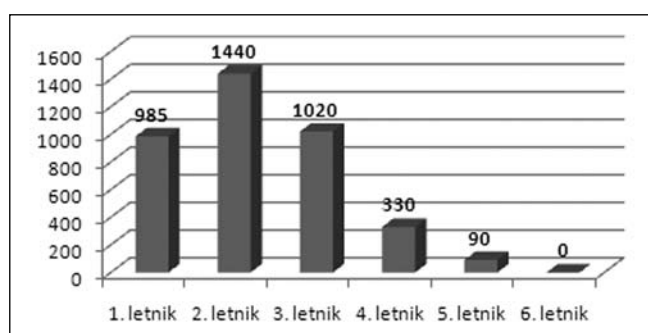
2) Programski kazalniki športne dejavnosti na Univerzi v Ljubljani

Prikaz 2: Število programov obvezne športne vzgoje po letnikih na 25 članicah Univerze v Ljubljani v študijskem letu 2007/2008

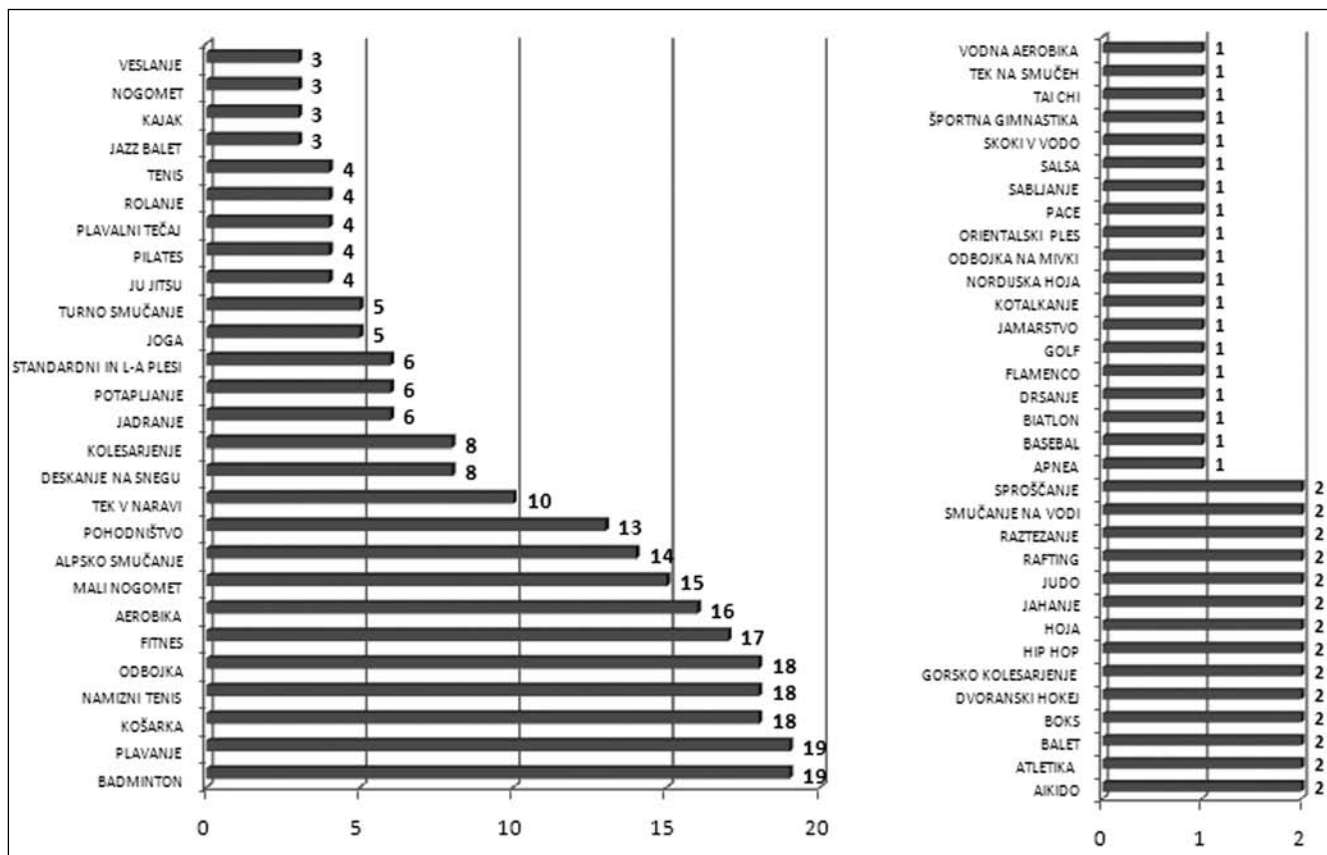
Na 25 članicah Univerze v Ljubljani je bil v študijskem letu 2007/2008 program športne vzgoje še obvezen v 61 letnikih (prikaz 2). Skupaj je bilo realiziranih 3865 ur programa obvezne športne vzgoje (prikaz 3). Največji delež ur programa obvezne športne vzgoje je bil izveden v drugem letniku študija (37,3 %), sledita deleža programov v tretjem (26,4 %) in v prvem letniku (25,5 %). V prvih treh letnikih študija je bilo izpeljanih 89,1 % programov obvezne športne vzgoje. Število ur programa obvezne športne vzgoje se bo manjšalo skladno s procesom uvažanja prenovljenih študijskih programov, saj ti v glavnem predvidevajo, da se bo športna dejavnost študentov izvajala le kot obštudijska dejavnost.

Prikaz 3: Število ur programov obvezne športne vzgoje po letnikih na 25 članicah Univerze v Ljubljani v študijskem letu 2007/2008

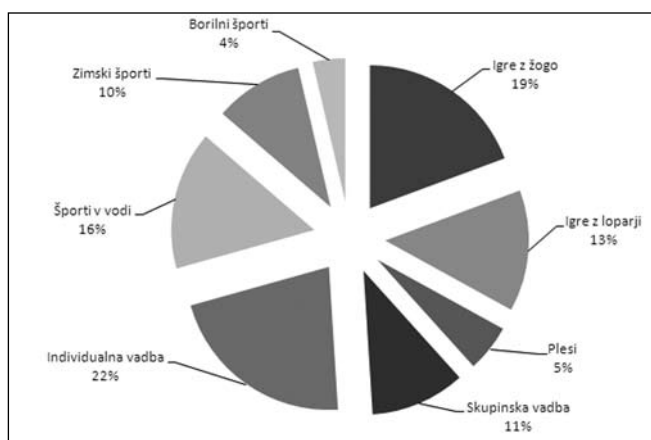
V prikazu 4 vidimo, da je bilo v programe obvezne športne vzgoje vključenih 60 različnih športnih panog oz. športnih dejavnosti. Prvih pet največkrat vključenih športnih panog oz. športnih dejavnosti v programe obvezne športne vzgoje so badminton in plavanje (na 19 članicah UL) ter košarka, namizni tenis in odbojka (na 18 članicah). Anketnemu vprašalniku je bila priložena zaprta lista 122 športnih panog oz. športnih dejavnosti, izmed katerih jih 62 ni

Prikaz 4: Pregled izbranih športnih panog in programov športne dejavnosti v programih obvezne športne vzgoje v študijskem letu 2007/2008

bilo izbranih niti enkrat, kar pomeni, da se v obveznih programih športne vzgoje ne izvajajo na nobeni od članic.

Prikaz 5: Struktura športne dejavnosti v programih obvezne športne vzgoje v študijskem letu 2007/2008

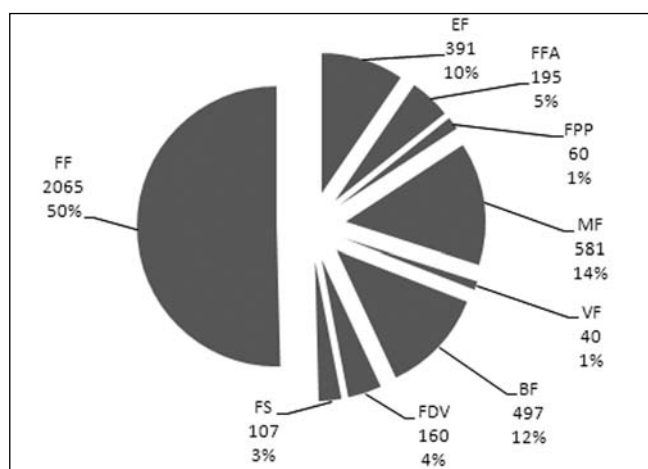

Iz prikaza strukture športne dejavnosti v obveznih programih športne vzgoje (prikaz 5) vidimo, da se v največjem deležu pojavljajo športne dejavnosti, ki jih uvrščamo med individualne športne dejavnosti oz. med tiste, v katerih si lahko vadeči količino in intenzivnost vadbe prilagajajo svojim zmožnostim. V strukturi jim sledijo igre z žogo, kamor so vključene ekipne športne panoge, kjer je rezultat odvisen od skladnega delovanja in sodelovanja vseh članov določene ekipe. S 16-odstotnim deležem jim sledijo športi v in na vodi. Med njimi so večinoma individualne športne

dejavnosti (plavanje, potapljanje ...). Po pregledu strukture športne dejavnosti vidimo, da je v programe obvezne športne vzgoje vključen nekoliko večji delež individualnih športnih dejavnosti.

V programe obvezne športne vzgoje je bilo na 25 članicah UL vključenih 13.768 študentov, kar predstavlja 25,9 % vseh vpisanih študentov na 25 članicah UL. Opravičenih izvajanja programov obvezne športne vzgoje je bilo 905 vpisanih, kar predstavlja 1,7 % vseh vpisanih oz. 6,2 % tistih, ki so imeli športno vzgojo kot del študijske obveze v študijskem letu 2007/2008.

Prikaz 6: Število vključenih študentov v programe obštudijske športne dejavnosti na 25 članicah UL v študijskem letu 2007/2008

Na devetih članicah UL so v študijskem letu 2007/2008 izvajali tudi programe obštudijske športne dejavnosti (prikaz 6). Skupaj je bilo ponujenih 77 programov obštudijske športne dejavnosti v 37 športnih panogah. Največkrat ponujeni programi športne dejavnosti so bili programi košarke in odbojke (šest članic) ter malega nogometa in plavanja (pet članic). Skupaj je bilo na devetih članicah UL izvedenih 5471 ur obštudijske športne dejavnosti, v katero je bilo vključenih 4096 študentov in študentk. Največji delež skupnega števila študentov, vključenih v obštudijsko športno dejavnost, so bili študenti, vključeni v programe filozofske fakultete. Teh je bilo kar preko 50 % vseh študentov, vključenih v obštudijske športne programe, ki so jih ponujale članice UL. Filozofski fakulteti po številu vključenih študentov sledita medicinska (14 %) in biotehniška fakulteta (12 %). Zanimivo je, da med ponujenimi programi obštudijske dejavnosti ni nobene dejavnosti, ki ne bi bila tudi v programih obvezne športne vzgoje. Prav tako je mogoče ugotoviti, da je med 37 ponujenimi športnimi panogami oz. športnimi dejavnostmi prvih 20 največkrat vključenih v programe obvezne športne vzgoje (prikaz 4).

V študijskem letu 2007/2008 je tudi CUŠ ponudil 3440 ur programa obštudijske športne dejavnosti v 31 športnih panogah oz. športnih dejavnostih. V večurne programe CUŠ (20-, 30- ali 60-urne) je bilo vključenih 2339 študentov in študentk ter v dejavnosti, kjer se je beležil enkratni obisk (športna rekreacija v izpitnih obdobjih), še dodatno 5435 vadečih. V programih CUŠ je bilo tako 7774 sodelujočih. CUŠ je med 31 programi športnih panog oz. športnih dejavnosti ponudil pet takšnih, ki niso bile vključene v programe študijskih ali obštudijskih dejavnosti 25 članic UL (jazz/street jazz, karate, plezanje, rokomet in strelstvo).

V obštudijskih programih je bilo izvedenih 8911 ur športne dejavnosti v 108 programih in 42 različnih športnih panogah oz. dejavnostih. V programe obštudijske dejavnosti je bilo vključenih 11.870 študentov in študentk oz. 22,3 % tistih, ki so bili v študijskem letu 2007/2008 vpisani na UL.

Na podlagi zbranih podatkov je bilo v študijskem letu 2007/2008 v različnih programih obvezne in obštudijske športne dejavnosti vključenih 25.656 študentov in študentk, če seveda predvidevamo, da noben posameznik ni sodeloval v dveh programih v študijskem letu. Navedeno predstavlja 48,2 % vseh vpisanih študentov in študentk UL.

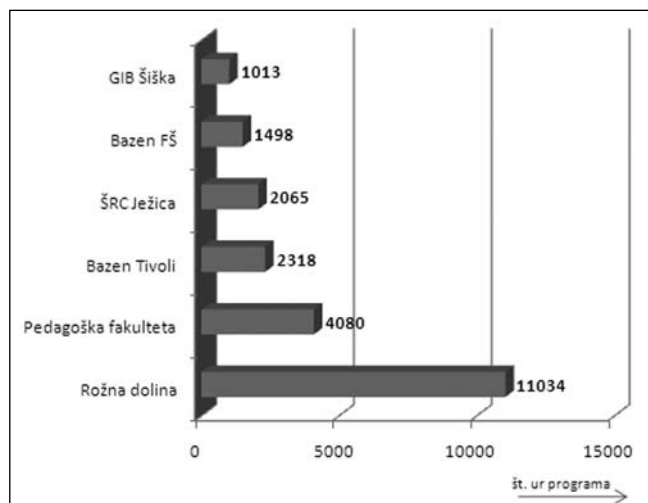
3) Infrastrukturni kazalniki športne dejavnosti na Univerzi v Ljubljani

UL je lastnica štirih kompleksov športnih objektov, v katerih so se v študijskem letu 2007/2008 izvajali v največjem delu obvezni študijski programi športne vzgoje in študijskih predmetov, povezanih s športom in gibanjem. Objekti v lasti UL so: športna dvorana v Rožni dolini, športna dvorana pedagoške fakultete, športna dvorana visoke šole za zdravstvo ter športne dvorane in bazen fakultete za šport. Športna infrastruktura, ki je v lasti UL, ne zadostuje za izvajanje vseh študijskih in obštudijskih športnih in gibalnih programov. S tega vidika nas je pri analiziranju kazalnika infrastrukture zanimalo predvsem, katere športne objekte članice in CUŠ najemajo za izvajanje različnih programov športne dejavnosti, kakšen je obseg tega najema in katere zaprte športne objekte v največji meri najemajo. Poskušali smo tudi ugotoviti povprečno ceno najema posameznega tipa objekta, vendar nam tega zaradi različnih parametrov, ki vplivajo na ceno, ni uspelo izvedeti.

V analizi smo ugotovili, da članice in CUŠ za izvajanje študijskih in obštudijskih športnih programov najemajo in uporabljajo 38 različnih športnih objektov v Ljubljani in okolici. V analizo niso bili zajeti odprti športni objekti, na katerih se izvajajo različni programi aktivnosti v naravi (Rožnik) in zimskošportnih aktivnosti (Krvavec in Stari vrh). Pridobljeni podatki kažejo, da so članice UL in CUŠ v študijskem letu 2007/2008 izvedle 27.431 ur programov športne dejavnosti v 38 različnih objektih.

Največji delež ur športne dejavnosti v zaprtih športnih objektih je bil izpeljan v športni dvorani v Rožni dolini (40,2 %) in v športni dvorani pedagoške fakultete (14,9 %). V zaprtih športnih objektih, ki so v lasti UL, je bilo v študijskem letu 2007/2008 izvedenih 62,7 % ur študijske in obštudijske dejavnosti. Največji delež zunanjega najema zaprtih športnih objektov predstavljajo najemi tivolskega bazena (8,5 %), Športnorekreacijskega centra Ježica (7,5 %) in Športnega centra GIB Šiška (3,7 %). Medtem ko Tivoli za izvajanje programov plavanja in plavalnih tečajev za študente najema 14 članic UL in tudi CUŠ, ves najem ŠRC Ježica izvede ekonomska fakulteta, najem ŠC GIB Šiška pa CUŠ. Število ur najema, v prikazu 7 predstavljenih objektov, predstavlja 80,2 % vseh ur najema zaprtih športnih objektov za izvajanje športne dejavnosti študentov v študijskem letu 2007/2008. Najem v preostalih 32 zaprtih športnih objektih skupaj predstavlja 19,8-odstotni delež vseh najemov.

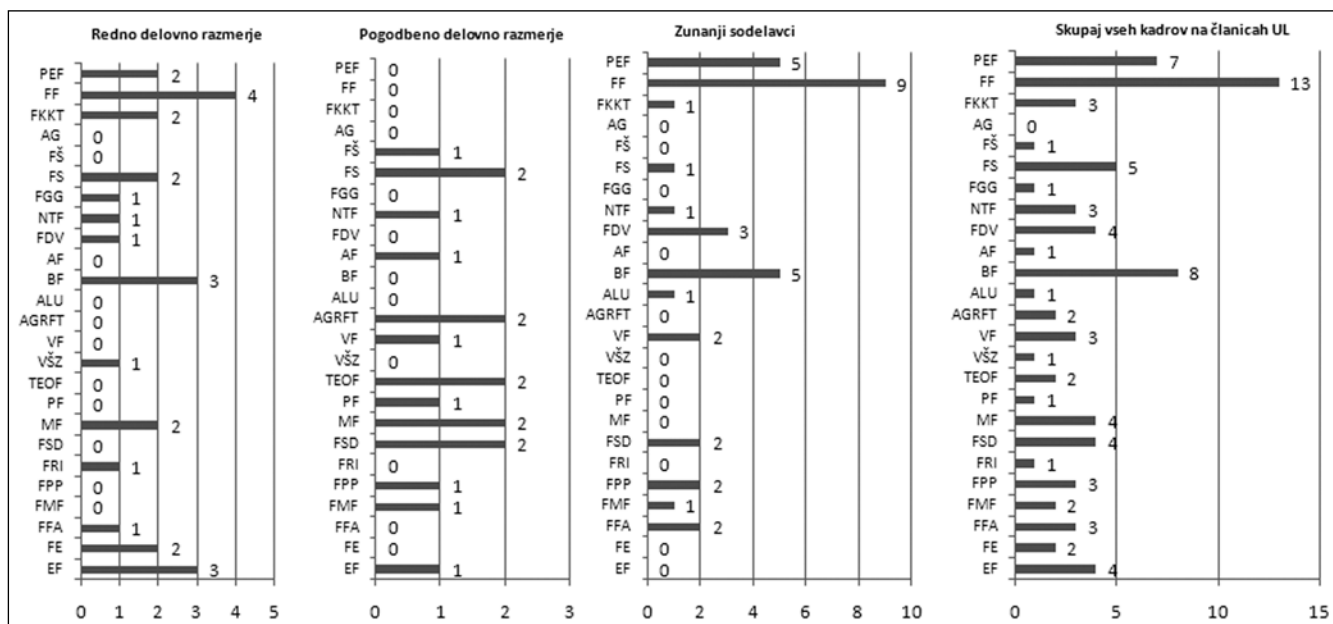
Prikaz 7: Športni objekti z največjim deležem najema za izvajanje programov športne dejavnosti študentov v študijskem letu 2007/2008

4) Kadrovski kazalniki športne dejavnosti na Univerzi v Ljubljani

Pri ugotavljanju kadrovskih kazalnikov smo se omejili zgolj na kvantitativne, kjer smo ugotavljali le število ljudi, ki sodelujejo v procesu izvajanja športne dejavnosti študentov na podlagi različnih pravnoformalnih razmerij z UL.

V prikazu 8 lahko vidimo, da je imelo od 25 članic UL v študijskem letu 2007/2008 redno delovno razmerje s športnimi pedagogi sklenjenih 14 članic. Skupaj je bilo v rednem (nedoločen in določen delovni čas) delovnem razmerju 26 športnih pedagogov. Največ jih je bilo v rednem delovnem razmerju na filozofski fakulteti (štiri), sledita biotehniška in ekonomska fakulteta s po tremi športnimi pedagogi. Dodatno je imelo še z 18 športnimi pedagogi sklenjeno pogodbeno delovno razmerje 13 članic UL. Tako so imele, razen akademij za glasbo in za likovno umetnost, vse

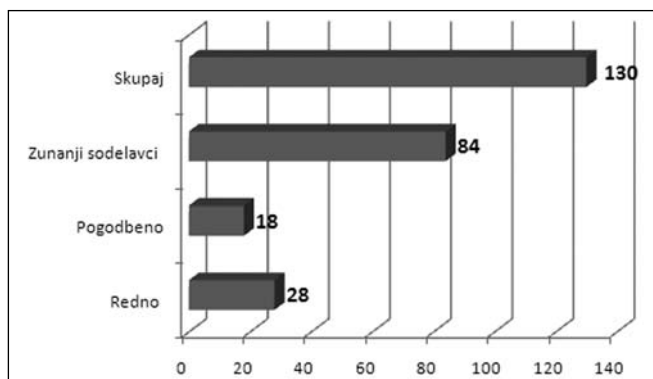
Prikaz 8: Kadrovska sestava za izvajanje študijske in obštudijske športne dejavnosti študentov na članicah UL v študijskem letu 2007/2008

preostale analizirane članice redno ali pogodbeno delovno razmerje z vsaj enim športnim pedagogom. Tako je skupaj 53 športnih pedagogov, na organizacijski in izvedbeni ravni, v glavnem skrbelo za izvedbo športne vzgoje, ki je bila del redne študijske dejavnosti. Za izvajanje pretežno obštudijske dejavnosti pa je imelo s članicami razmerje še dodatnih 35 zunanjih izvajalcev obštudijske športne dejavnosti. Skupaj torej 79 kadrov, ki so skrbeli za načrtovanje, organiziranje in izvedbo študijskih in obštudijskih športnih dejavnosti.

Na CUŠ sta bila v študijskem letu 2007/2008 večino časa dva redno zaposlena, ki sta v glavnem skrbela za načrtovanje, uveljavljanje (kadrovanje in organiziranje), nadzor in razvoj obštudijske športne dejavnosti na UL. Za izvajanje obštudijske športne dejavnosti CUŠ je bilo najetih 49 zunanjih sodelavcev.

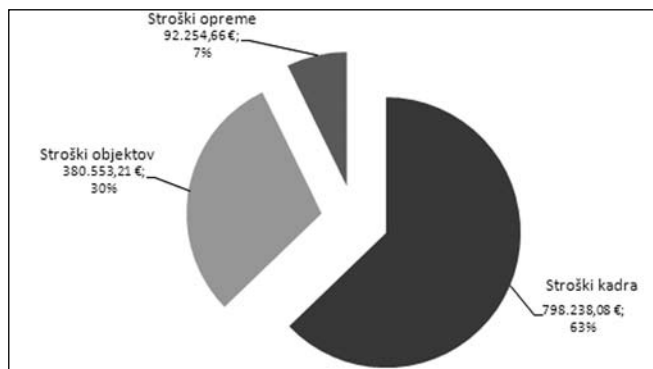
V prikazu 8 vidimo, da je v procesu izvajanja študijske in obštudijske športne dejavnosti študentov na UL v študijskem letu 2007/2008 sodelovalo 130 ljudi. Največji delež predstavljajo zunanji sodelavci (64,6 %), ki so v glavnem izvajali obštudijsko športno dejavnost. Redno zaposleni predstavljajo 21,5-odstotni in pogodbeni sodelavci 13,9-odstotni delež vseh kadrov.

Prikaz 9: Kadrovska sestava za izvajanje študijske in obštudijske športne dejavnosti študentov na UL v študijskem letu 2007/2008

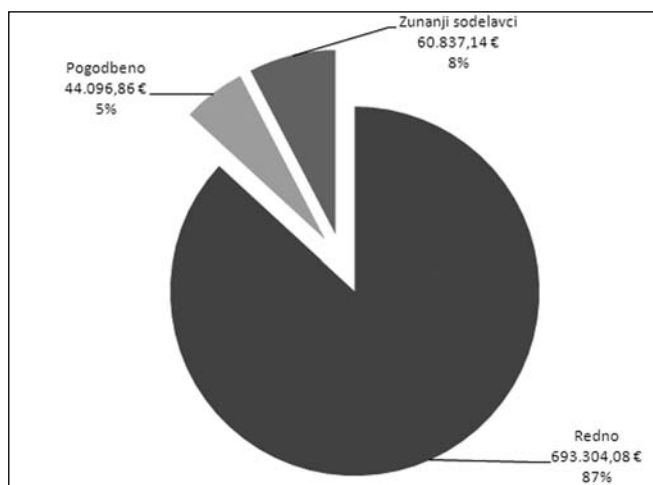

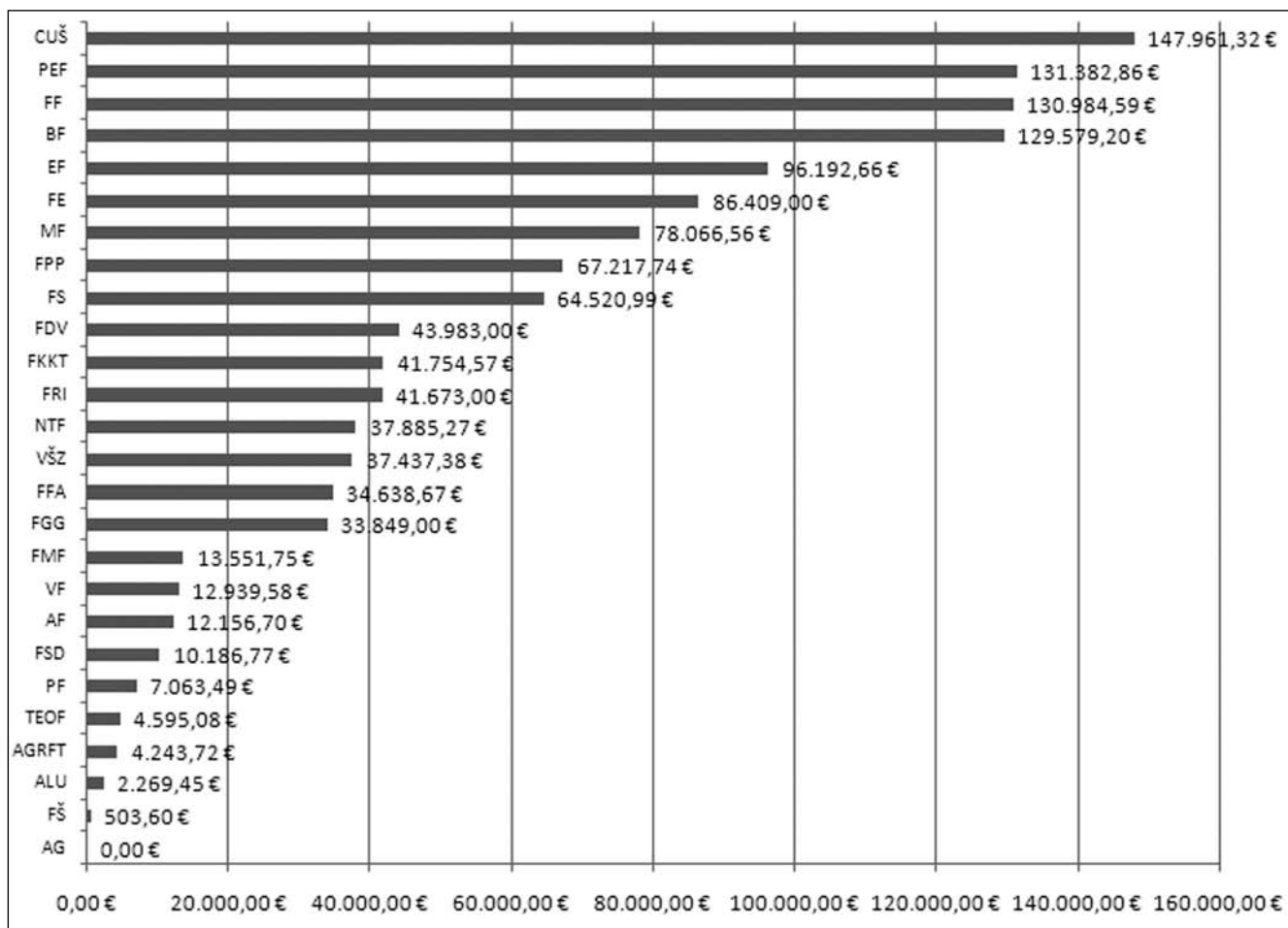
5) Finančni kazalniki športne dejavnosti na Univerzi v Ljubljani

Prikaz 10: Razrez stroškov študijske in obštudijske športne dejavnosti na UL v poslovnem letu 2007

Prikaz 11: Razrez stroškov kadra za izvajanje študijske in obštudijske športne dejavnosti na UL v poslovnem letu 2007

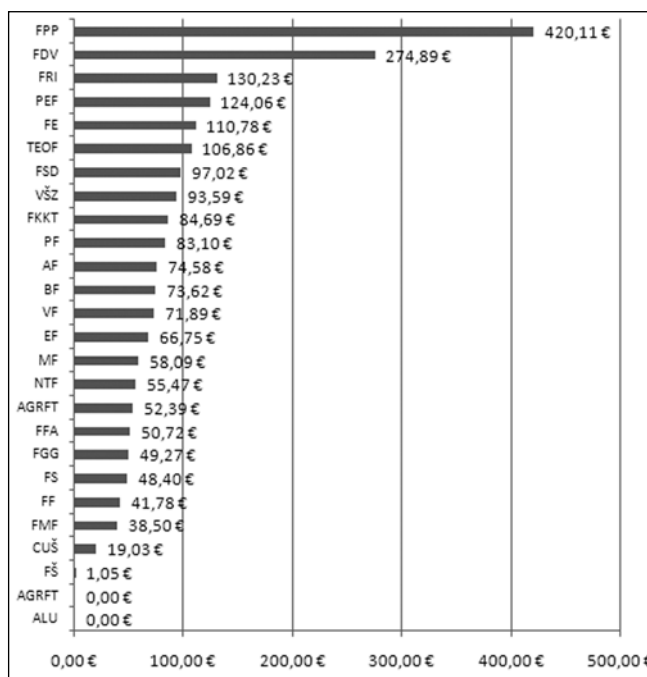

Prikaz 12: Razrez stroškov za izvajanje študijske in obštudijske športne dejavnosti na UL po izvajalcih (25 članic in CUŠ) v poslovnem letu 2007

Za ugotavljanje finančnih kazalnikov študijske in obštudijske športne dejavnosti študentov in študentk na UL smo ugotavljali stroške kadra, stroške najema oz. vzdrževanja in obratovanja objektov ter stroške opreme, ki so nastali zaradi izvajanja športne dejavnosti v poslovnem letu 2007. Rezultati analize kažejo, da je bilo za športno dejavnost v letu 2007 na UL porabljenih 1.271.045,95 evra. Razrez stroškov (prikaz 10) kaže, da največji delež odpade na stroške dela (kader, 63 %), sledijo stroški najema športnih objektov (30 %) in stroški materiala – oprema in drugi materialni stroški (7 %).

Analiza stroškov kadra (prikaz 11) kaže, da največji delež predstavljajo redno zaposleni (87 %), sledijo jim zunanji sodelavci (8 %) in pogodbeno zaposleni (5 %). Povprečni letni strošek redno zaposlenega je 24.761 evrov, pogodbeno zaposlenega 2500 in zunanjega sodelavca 725 evrov. Tu je potrebno poudariti tudi dejstvo, da se nekateri redno zaposleni in pogodbeno vezani kadri pojavljajo tudi v stroških zunanjih izvajalcev.

Na podlagi poznavanja stroška najema zaprtih športnih objektov in skupnega števila ur najema zaprtih športnih objektov lahko izračunamo povprečni strošek najema zaprtega športnega objekta. Tako izračunan povprečni strošek najema objekta za pedagoško uro športne dejavnosti znaša 13,87 evra, kar pomeni, da je bila povprečna ura (60 min) najema zaprtega športnega objekta 18,5 evra. Izračunan povprečni strošek najema objekta je zgolj ocena vrednosti ure najema.

Prikaz 13: Razrez stroškov programa študijske in obštudijske športne dejavnosti na udeleženca v programu po izvajalcih (25 članic in CUŠ) v poslovnem letu 2007

Največ stroškov z organizacijo in izvajanjem športne dejavnosti študentov je imel v poslovnem letu 2007 CUŠ. Glede na vsoto, ki jo posamezne članice UL namenjaajo športni dejavnosti študentov, bi jih lahko razdelili v štiri razrede. V razred članic, ki namenjaajo športni dejavnosti študentov največ denarja (nad 100.000 evrov/leto), se razvrščajo pedagoška, filozofska in biotehniška fakulteta. V razred članic, ki namenjaajo športu med 50.000 in 100.000 evri na leto, se je razvrstilo pet članic, v razred med 20.000 in 50.000 evri sedem članic in v najnižji razred (od 0 do 20.000 evrov na leto) kar deset članic. Zanimivo je, da v najnižjem razredu najdemo vse tri akademije.

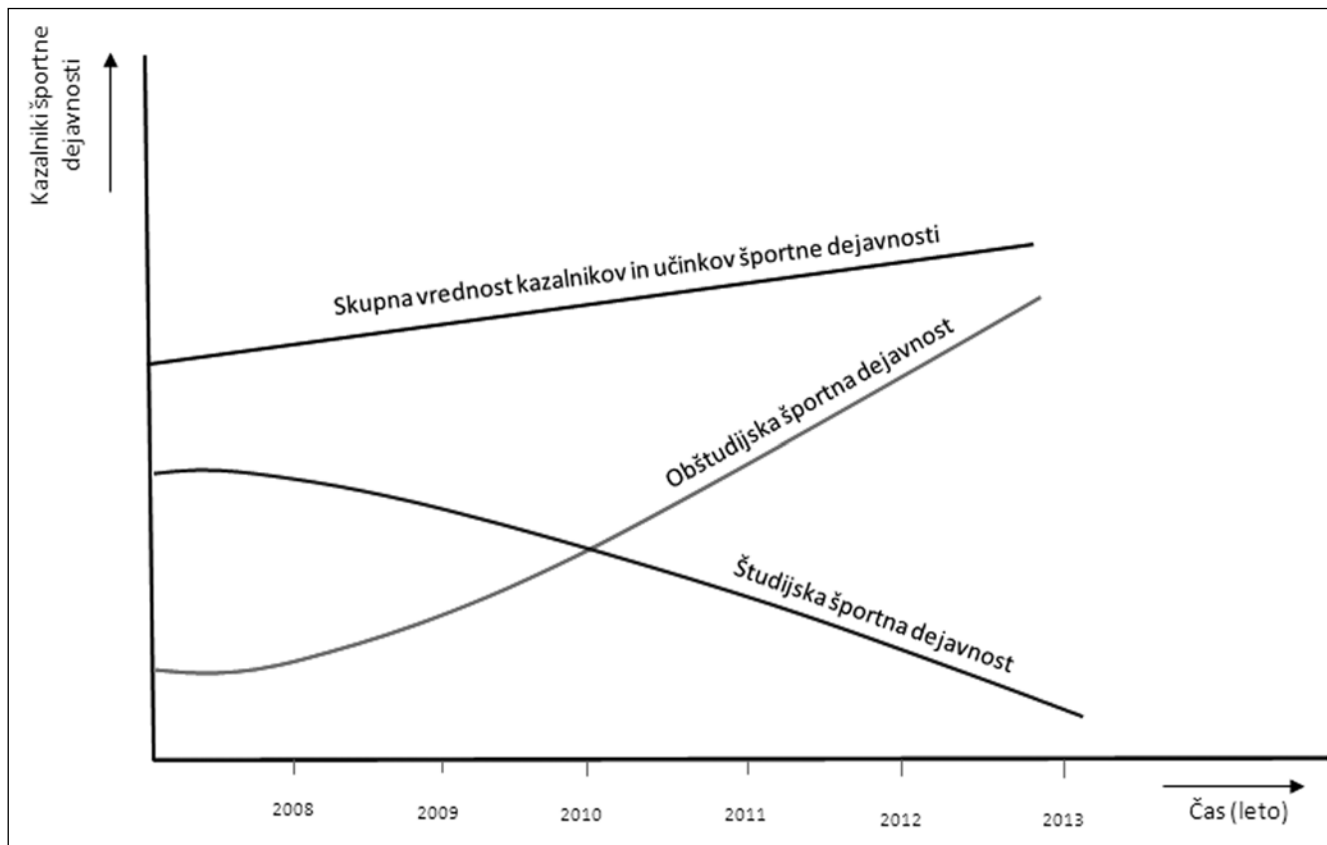
V prikazu 13 lahko vidimo, da imajo največ stroškov na udeleženca v programu na fakulteti za pomorstvo in promet, predvsem zaradi visokih stroškov opreme in naprav za izvajanje programov v letu 2007 (lastno plovilo). Sledi ji fakulteta za družbene vede, na kateri pa je bilo v programe športnih dejavnosti vključenih le 160 udeležencev. Zanimivo je, da imajo največje stroške na udeleženca v programih večinoma tiste članice, ki jih praviloma ne najdemo v prvem ali drugem razredu strukture skupnih stroškov za športno dejavnost po izvajalcih (prikaz 12). Izjema je pedagoška fakulteta, ki ima visoke stroške vzdrževanja in obratovanja objekta. Navedeno pomeni, da tisti izvajalci (članice in CUŠ), ki imajo višje stroške za organiziranje in izvajanje športne dejavnosti, zajamejo v svojo dejavnost bistveno večje število udeležencev. Najnižje stroške na udeleženca ima fakulteta za šport, ki, glede na odgovore v anketnem vprašalniku in priloženi dopis, ni mogla ovrednotiti programov športne vzgoje.

Razprava

Prenova študijskih programov na Univerzi v Ljubljani je povzročila največje spremembe prav pri študijskih programih športne dejavnosti študentov in študentk. Športna dejavnost oz. vzgoja s prenovo študijskih programov izgublja status obvezne vsebine študijskih programov. Skladno s tem je UL v strategiji predvidela preureditev področja športne dejavnosti študentov iz obstoječe obvezne v obštudijsko dejavnost, ki »smiselno dopolnjuje in bogati študij in kakovost življenja študentov ter tako prispeva k razvoju njihove osebnosti in kompetenc« (UL, Strategija 2006–2009: 13–14). Skladno s strateškimi usmeritvami bo torej obdobju vsebinske in formalne prenove športne dejavnosti na UL prihajalo tako do programske in kadrovske kakor tudi do finančne prenove.

V pričujoči raziskavi smo analizirali trenutno stanje na področju športne dejavnosti študentov. Za zdajšnje obdobje je značilno, da vzporedno potekata oba sistema. Športna vzgoja kot obvezna sestavina študijskih programov še vedno poteka v iztekajočih se starih programih, sočasno pa že poteka organizacijsko, kadrovsko, programsko in finančno prestrukturiranje področja, ki je namenjeno študentom in študentkam, vpisanim v prenovljene bolonjske programe študija na UL. Proces reorganizacije bo predvidoma končan leta 2013.

Na področju programske podstrukture športne dejavnosti na UL je bilo ugotovljeno, da je bilo v študijskem letu 2007/2008 od 25.656 (48,2 % vseh vpisanih) športno aktivnih študentk in študentov na UL v študijske programe vključenih 13.768 ali 53,7 % športno aktivnih in v obštudijske 11.870 ali 46,3 % športno aktivnih študentov in študentk. Študijski programi so potekali v 62 športnih panogah

Prikaz 14: Zagotavljanje rasti učinkov in kazalnikov športne dejavnosti študentov v procesu reorganizacije športne dejavnosti na UL

oz. programih, medtem ko so se obštudijski izvajali v 42 športnih panogah. Večji del obštudijskih programov je izvedel CUŠ, ki je bil s tem namenom tudi ustanovljen. Iz strukture in obsega ponudbe športne dejavnosti v študijskih in obštudijskih programih je mogoče videti, da je ta zelo pestra in obsežna ter torej omogoča športnih aktivnosti željnim študentom pestro izbiro tako po vsebini kot tudi po trajanju in intenzivnosti. Ugotovljeno pestrost in širino izbire različnih športnih programov je potrebno v procesu transformacije zadržati in jo še dopolniti na podlagi sprotnega spremljanja interesa ter želja študentov in študentk.

Infrastrukturni kazalniki kažejo na pomanjkanje lastnih objektov UL. Rezultati pričujoče analize kažejo, da je to pomanjkanje ocenjeno na 40 % zmogljivosti ob upoštevanju obstoječega obsega programov in vključenosti študentov (48,2 % populacije vpisanih na UL). Navedeno pomeni, da se 40 % programov športne dejavnosti izvaja v najetih zaprtih športnih objektih. Iz strukture najetih tujih objektov je mogoče ugotoviti, da za izvajanje programov v obstoječem obsegu UL manjkata zaprt športni objekt, ki omogoča podobno vsebino in obseg dejavnosti kot športna dvorana v Rožni dolini, in pokriti bazen. Pred odločitvijo o naložbi v novo športno infrastrukturo bi bilo smiselno preveriti zasedenost športnih objektov fakultete za šport in preučiti možnosti, ki jih ponuja preostala javna športna infrastruktura v Mestni občini Ljubljana (npr. Športni park Kodeljevo). Struktura dejavnosti kaže tudi na visoko stopnjo interesa po športnih dejavnostih, ki se lahko izvajajo tudi v manjših objektih in prostorih (aerobika, ples, fitnes ...). S tega vidika bi bilo smotno preveriti prostorsko izkoriščenost objektov posameznih članic in morebitne možne neizkoriščene prostore obnoviti ter jih spremeniti v plesne delavnice ali fitnes studie.

Proces transformacije bo vplival na prestrukturiranje kadrov, ki so v rednem delovnem razmerju na članicah UL. Te ljudi naj bi v petih letih (do leta 2013) prezaposlili na CUŠ. Navedeno bo pomenilo večino obštudijskih športnih programov, saj se bodo izvajali z lastnim kadrom. Reorganizacija kadra bo vplivala tudi na nižanje skupnega stroška dela, saj ne bo potrebe po najemanju pogodbenega kadra, nosilstvo in izvajanje programov pa bosta postala del delovne obveze redno zaposlenega kadra. Seveda je pri kadrovske preureditvi potrebno poskrbeti za ohranitev osnovnega stika s študenti na članicah, zato bi bilo smotno, da večina športnih pedagogov obdrži svoj delovni prostor na članicah UL.

Trenutni finančni razrez športne dejavnosti na UL kaže, da največji del stroškov organiziranja in izvajanja športnih dejavnosti predstavljajo stroški kadra, sledijo jim stroški najemanja in upravljanja športnih objektov ter v najmanjšem deležu stroški opreme in drugi materialni stroški. Skupni stroški programov športne dejavnosti v višini 1,271.045,95 evra se v glavnem pokrivajo iz proračuna UL.

Z reorganizacijo športne dejavnosti na UL se skupna vrednost sredstev iz skupnega proračuna UL, namenjena športu, ne sme zniževati, temveč mora prehajati s trenutnih porabnikov (članice) na CUŠ. Samo tako se bodo obdržale sedanja vrednost učinkov in skupne vrednosti kazalnikov športne dejavnosti v obliki števila športno aktivnih študentov ter kakovosti in količine ponujenih programov športne dejavnosti. Seveda bosta na skupno vrednost športne dejavnosti študentov vplivali dostopnost do sodobnih športnih objektov ter sodobna, kakovostna in varna športna oprema. Postopno in enakomerno povečevanje skupne vrednosti kazalnikov športne dejavnosti (prikaz 14) mora biti imperativ

nadaljnega razvoja športne dejavnosti študentov. To bomo lahko dosegli z uvajanjem novih inovativnih programskih sklopov športne dejavnosti, s širitvijo obstoječih sklopov obštudijske športne dejavnosti in z ozaveščanjem populacije študentov o pomenu športa in njegovem vplivu na kakovost življenja vsakega posameznika.

Sklep

V članku smo se ukvarjali z različnimi vidiki športne dejavnosti študentk in študentov na Univerzi v Ljubljani. Športna dejavnost zaradi bolonjskega procesa prenove izgublja status obvezne vsebine študijskih programov in se skladno s strateškimi usmeritvami UL ponuja v obliki obštudijske dejavnosti. Navedena usmeritev pa pomeni organizacijsko, kadrovsko, programsko in finančno reorganizacijo športne dejavnosti na UL. Predvsem zaradi načrtovanja ukrepov in projektov, s katerimi naj bi bili strateški cilji doseženi, je pomembno, da natančno poznamo stanje kazalnikov, ki bodo med reorganizacijo doživeli spremembe. Vsaka reorganizacija in strategija mora nujno imeti za cilj izboljšanje trenutnega stanja. Analiza trenutnega stanja na področju športne dejavnosti na UL nam razmeroma natančno kaže kazalnike in učinke športne dejavnosti, ki morajo postati tisti minimalni standard, ki ga moramo v procesu reorganizacije ob koncu strateškega obdobja presegati. V tem primeru bomo lahko z gotovostjo trdili, da smo postali »univerza športne odličnosti«.

Literatura

- Erjavec, K. (1999). Raziskava: Mladi in mediji. V: K. Erjavec in Z. Volčič (ur.), *Odraščanje z mediji* (str. 119–136). Ljubljana: Zveza prijateljev mladine Slovenije.
- Hardman, K. (2002). *European physical education/sport survey*. Strasbourg: Council of Europe, Committee for the Development of Sport.
- Jurak, G., Kovač, M., Strel, J. (2002a). Differences in spending summer holidays of Slovenian children and youth in different periods of schooling. *International Journal of Physical Education*, 39(2), 34–43.
- Jurak, G., Kovač, M., Strel, J., Majerič, M., Starc, G., Filipčič, T. idr. (2003). *Sports activities of Slovenian children and young people during their summer holidays*. Ljubljana: University of Ljubljana, Faculty of Sport.
- Kovač, M., Starc, G., Doupona Topič, M. (2005). *Šport in nacionalna identifikacija Slovencev*. Ljubljana: Fakulteta za šport, Inštitut za kineziologijo.
- Strel, J., Kovač, M., Jurak, G. (2004). *Study on young people's lifestyles and sedentariness and the role of sport in the context of education and as a means of restoring the balance. The case of Slovenia*. Ljubljana: University of Ljubljana, Faculty of Sport. Pridobljeno 30. 6. 2004 s <http://www.sp.uni-lj.si/didaktika/english.htm>.
- Univerza v Ljubljani (2006). *Strategija 2006–2009*. http://www.uni-lj.si/files/ULJ/userfiles/ulj/o_univerzi_v_lj/strategija_ul/5.4%20StrategijaUL2006_2009.pdf.

dr. Edvard Kolar

Univerza v Ljubljani, Center za univerzitetni šport

E-naslov: edi.kolar@uni-lj.si

Edvard Kolar¹, Katja Cerar¹, Sebastijan Piletič¹, Ivan Svetlik², Otmar Kugovnik³

Strategija razvoja Centra za univerzitetni šport univerze v Ljubljani

»Univerza v Ljubljani bo, kot osrednja visokošolska in raziskovalna ustanova v Republiki Sloveniji s svojo usmeritvijo od rasti h kakovosti, v prihodnjih letih prišla v skupino najuglednejših evropskih univerz. Z največjim naborom novih in prenovljenih študijskih programov v širši regiji, vrhunskim kadrom, mednarodnim sodelovanjem, sodobnim informacijskim okoljem, povezovanjem študija z raziskovanjem in prakso, skrbjo za kakovost in **razvito obštudijsko dejavnostjo bo še povečala svojo privlačnost za študente.**« (UL, Strategija 2006–2009: 4). Ta zapis je del vizije razvoja Univerze v Ljubljani za obdobje 2006–2009. Zanimivo je, da je njen pomemben del prav razvoj obštudijske dejavnosti, ki jo je mogoče najti tudi med sedmimi strateškimi cilji, zapisanimi v strategiji. Cilj 6 (UL, Strategija 2006–2009: 13–14) namreč opredeljuje obštudijske dejavnosti kot dejavnosti študentov, ki »smiselno **dopolnjujejo in bogatijo študij in kakovost življenja študentov ter tako prispevajo k razvoju njihove osebnosti in kompetenc.** Bogatijo pa tudi celotno univerzitetno življenje. Univerza v Ljubljani bo v prihodnje dejavnosti posegla na to področje. To je pomembno tudi za evalvacijo UL. V podporo tem dejavnostim bo v prihodnjem obdobju postopno oblikovala Center za obštudijske dejavnosti študentov in začela z drugimi podpornimi aktivnostmi. Center bo razvijal naslednje dejavnosti: **šport**, kulturna in umetniška dejavnost, socialna dejavnost, neformalno izobraževanje in usposabljanje«.

Development strategy of the university sport centre of the university of Ljubljana

'As the main higher education and research institution in Slovenia, the University of Ljubljana will in the coming years through its orientation from growth to quality join the group of the most distinguished European universities. With the biggest selection of new and overhauled study programmes in the wider region, superlative staff, international cooperation, a modern IT environment, the linking of courses to research and practice, concern for quality and with its highly **evolved supplementary activities, it will further increase its attractiveness for students.**' The above is written in the development vision of the University of Ljubljana for the 2006–2009 period. It is interesting that an important element of the vision is the development of supplementary activities which can also be found among the seven strategic goals of the Strategy of the University of Ljubljana. The sixth goal defines supplementary activities as students' activities which 'provide a rational **enhancement and enrichment of studies and the quality of student life, and in this way contribute to the development of their personalities and abilities.** They also enrich the overall life of the University. The University of Ljubljana shall intensify its activities in this area in the future. This is important for the evaluation of the University of Ljubljana. In support of these activities we will see in the coming period the gradual formation of a Centre for Supplementary Student Activities and the start of other support activities. The Centre will develop the following activities: **sports**, cultural and artistic activities, social events, informal education and training'.

Za uveljavljanje strateškega cilja z oznako C6 pa najdemo na strani 24 podcilje, ki so skladni z ukrepi s 14. strani; operativne cilje, kazalnike, odgovornosti in časovni okvir, ki predpostavlja konec procesa vzpostavitve formalne, organizacijske, kadrovske in programske strukture razvoja obštudijske dejavnosti v letu 2009 (prikaz 1).

Strukturo uveljavljanja strateškega cilja C6 sestavljajo štirje (4) ukrepi in šest (6) sklopov aktivnosti oz. projektov. V članku bosta zajeta le prvi in tretji ukrep, saj edina vplivata na pripravo strategije razvoja Centra za univerzitetni šport Univerze v Ljubljani.

Prvi projekt za uveljavljanje ukrepa 1 (prikaz 1) je »Prenos Centra za univerzitetni šport na Univerzo v Ljubljani« in ga oblikovati kot organizacijsko enoto Univerze v Ljubljani. Omenjeni projekt je bil izpeljan skladno s terminskim načrtom. Prav tako je v letu 2008 Center za univerzitetni šport predstavil strateške usmeritve in se skladno z njimi tudi organizacijsko in kadrovske reorganiziral.

Za uveljavljanje ukrepa 3 (prikaz 1) sta bila predvidena dva projekta s pripadajočimi aktivnostmi, ki jih lahko najdemo na 14. strani

Strategije 2006–2009. Prvi projekt predvideva »Oblikovanje programov za področje športa, kulturno-umetniške dejavnosti, socialne dejavnosti in neformalnega izobraževanja« in drugi »Oblikovanje meril za priznavanje obštudijske dejavnosti kot del študijske obveznosti«.

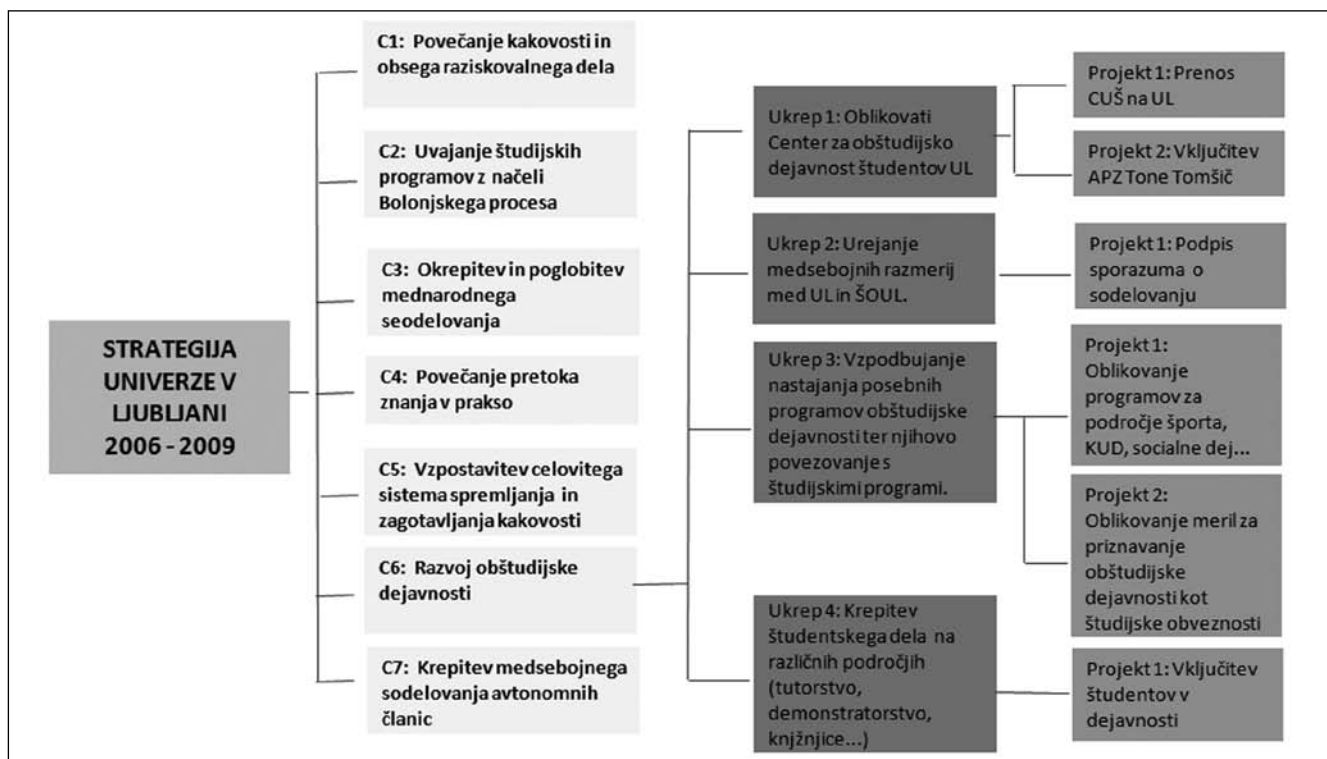
Za uveljavljanje prvega projekta ukrepa 3 na področju športa in neformalnega izobraževanja (usposabljanja) je Center za univerzitetni šport v študijskem letu 2008/2009 pripravil 107 izobraževalnih športnih programov v 39 športnih dejavnostih, ki jih je znotraj svoje programske strukture uvrstil med »programe ECTS«; tj. programe, ki prispevajo k razvoju kompetenc udeležencev in naj bi za uspešno udeležbo (pozitivna ocena) v navedenih programih prejeli tri kreditne točke. Za študijsko leto 2009/2010 bo Center za univerzitetni šport razpisal 126 programov v 45 športnih dejavnostih. Prav tako je Center za univerzitetni šport začel postopek uveljavljanja programov neformalnega izobraževanja na področju športa. V študijskem letu 2009/2010 je Center za univerzitetni šport v partnerstvu z Olimpom, d. o. o., razpisal 52 brezplačnih usposabljanj za pridobitev amaterskih nazivov za delo v športu.

Pri uveljavljanju drugega projekta je Center za univerzitetni šport uveljavil merila, ki so skladna s tistimi, ki jih uporabljata komisiji

¹Univerza v Ljubljani, Center za univerzitetni šport

²Univerza v Ljubljani, Fakulteta za družbene vede

³Univerza v Ljubljani, Fakulteta za šport

Prikaz 1: Struktura ciljev, ukrepov in projektov, povezanih z razvojem obštudijske dejavnosti v Strategiji Univerze v Ljubljani 2006–2009 (str. 24)

za dodiplomski in podiplomski študij pri vrednotenju študijskih programov. Omenjeni komisiji sta tudi akreditirali obštudijske športne programe v študijskem letu 2008/2009 (39 obštudijskih športnih dejavnosti) in jih ovrednotili s tremi kreditnimi točkami, ki jih lahko študent vpiše v okviru splošne izbirnosti ali kot prilogo k diplomi. Junija 2009 je bila ustanovljena Komisija za obštudijsko dejavnost, ki je navedena merila za priznavanje programov uporabila za akreditacijo novih programov obštudijske športne dejavnosti (6 obštudijskih športnih dejavnosti), ki jih je Center za univerzitetni šport pripravil za študijsko leto 2009/2010.

Prav predvideni ukrepi in projekti ter opredelitev namena obštudijske dejavnosti (boljša kakovost življenja študentov) in analiza področja športne dejavnosti študentov na Univerzi v Ljubljani (Kolar s sod., 2008) so predstavljali ustrezne podlage za pripravo strategije razvoja Centra za univerzitetni šport Univerze v Ljubljani za obdobje 2008–2012.

Strategije in projekti

Strateški management je v praksi predvsem v domeni dobičkonosnih (profitnih) organizacij in s tega vidika miselno povezan predvsem z gospodarskimi družbami. Prav tako je večina teoretičnih razprav in literature na področju strateškega managementa usmerjena v razglabljanje pomena takšnega načina upravljanja in poslovanja gospodarskih združb. Ne glede na to je proces strateškega upravljanja in poslovanja velikega pomena tudi za obstoj in razvoj organizacij, ki jih s skupnim imenom imenujemo nedobičkonosne (neprofitne) organizacije. Mednje štejemo pravno-organizacijske oblike, kot so podjetja, zavodi, ustanove in društva (Žnidaršič Kranjc, 1996: 16). Za te organizacije je značilno, da sta njihov obstoj in razvoj v veliki meri odvisna od sprememb v

neposrednem in širšem okolju organizacije. Po Pučku (2003: 344) proces strateškega managementa v nedobičkonosnih organizacijah razumemo kot proces strateškega načrtovanja in uresničevanja strategij.

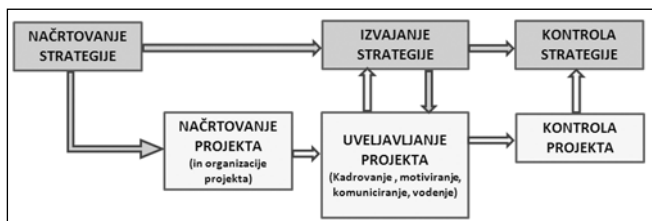
Strateško upravljanje in poslovanje sta po Pučku (2003: 102) bolj filozofija kot eksaktna tehnika, ki temelji na dinamiki okolja združbe. Osnova procesa strateškega upravljanja in poslovanja je strateško načrtovanje, ki služi kot temelj za sprejemanje odločitev v organizaciji. Proces strateškega upravljanja in poslovanja bi lahko v splošnem opredelili kot proces, ki ga uresničimo z izvedbo zaporednih korakov in opravil opredelitve strateškega poslanstva organizacije, strateške analize organizacije in njenega okolja, določitve strateških ciljev, priprave strategij, uvedbe in izvedbe načrtovanih strategij ter ocene učinkov strategij in popravkov strategij. Ideja, opredeljena v strategiji, je jedrnatna in opredeljena s strateškimi cilji.

Pri tem se poraja osnovno vprašanje »kako realiziramo idejo, zapisano v strategiji« oz. »kako dosežemo strateške cilje«. Po mnenju Paradiža (2004) je odgovor mnogim znan in enostaven – s projekti.

Na podlagi analize večjega števila opredelitev (definicij) projektov je Rozman (2005) opredelil projekt kot »podjem (širša dejavnost, delo), ki ga sestavlja skupina med seboj povezanih aktivnosti. Zanj je značilna neponovljivost projektne procesa, v katerem nastaja učinek (produkt) projekta; enkratnost proizvoda ali storitve; časovna omejenost dejavnosti ter sodelovanje različnih sodelavcev in sredstev v projektu.

Po mnenju različnih avtorjev (Rozman, 2000: 7–8; Crawford, 1998: 10; povzeto po: Paradiž, 2004: 9; Paradiž, 2004: 9; Hauc, 2006: 11) je najbolj kritična točka strateškega načrta prav njegova izvedba.

Zaradi tega Rozman in Stare (2008: 55) predlagata, da je treba že v procesu načrtovanja strategije razmišljati o izvedbi oblikovanih strategij in vanj vključiti tudi načrt organizacije. V organizacijskem smislu zato strategije obravnavamo kot projekte, ki povezujejo prepletene aktivnosti različnih udeležencev. Tako uresničitev strategij v projektu teče kot upravljalno-ravnanjski proces (prikaz 2), ki ponazarja razmerja med strategijo kot delom poslovanja in projektom kot delom organizacije.

Prikaz 2: Strateški in projektni proces v združbi (upravljalno-ravnanjski proces)

Vir: prirejeno po: Rozman & Stare, 2008: 55..

Skladno z navedenim je treba povezanost strategij in projektov v procesu razumeti kot enoten proces, ki se uresniči preko procesov strateškega načrtovanja Univerze v Ljubljani in projektnega managementa izvedbe strateških ciljev, ukrepov in projektov v Centru za univerzitetni šport. V procesu strateškega načrtovanja so tako odločitve o ukinitvi športne vzgoje kot obvezne sestavine študijskih programov in razvoj športne dejavnosti kot obšudijske dejavnosti, odgovornost vodilnih ljudi na Univerzi v Ljubljani in predstavlja strateško usmeritev oz. strategijo. Operativna izvedba te strategije pa se uveljavi v procesu projektnega managementa preko strukture ciljev, ukrepov in projektov, ki bo predstavljena v pričujočem članku. Načrtovanje operativnega načrta ciljev, ukrepov in projektov za izvedbo strategije Univerze v Ljubljani je odgovornost vodje Centra za univerzitetni šport, ki so ga izbrali vodilni ljudje Univerze v Ljubljani. Vodja Centra za univerzitetni šport in drugi zaposleni na Centru za univerzitetni šport se torej več ne ukvarjajo s smislom oz. **namenom** strategije Univerze v Ljubljani, temveč zgolj z **učinkovitostjo**, torej s projektnimi cilji, kot so čas, stroški in kakovost.

Vizija in poslanstvo Centra za univerzitetni šport

Namen ustanovitve vsake organizacije (združbe) je doseganje določenih ciljev, ki so opredeljeni z osnovno dejavnostjo in poslanstvom organizacije. Poslanstvo naj bi zrcalilo potrebo oz. namen, ki so ga ustanovitelji prepoznali v okolju, v katerem bo Center za univerzitetni šport deloval. Z vidika poslovnega procesa je Center za univerzitetni šport **nepridobitna organizacija**, katere namen je delovanje v družbeno koristne namene (Tavčar, 2005, str. 16). Navedeni dejstvi pa seveda ne pomenita, da Center za univerzitetni šport v svojo ponudbo ne bo vključeval tudi tistih proizvodov in storitev (tržni cilji), ki bi jih lahko razumeli kot tržno oz. gospodarsko dejavnost in ki služijo predvsem ustvarjanju dobička. Vendar pa bo dobiček, ustvarjen na trgu skladno z nepridobitno usmerjenostjo Centra za univerzitetni šport, služil predvsem kot dodana vrednost pri uveljavljanju osnovnega poslanstva, ki je opredeljeno z zagotavljanjem kakovostnih razmer za razvoj dejavnosti ter bo v obliki naložb v programe in objekte ustvarjal materialne in kadrovske možnosti za nadaljnji razvoj športa na Univerzi v Ljubljani.

Vizija poslovanja in delovanja posamezne organizacije je na podlagi teoretičnih izhodišč opredeljena kot statična slika možnega in zaželenega prihodnjega položaja organizacije. Vizija mora biti realistična, ljudje morajo vanjo verjeti, biti mora privlačna in lahka za komuniciranje (Pučko, 2008: 19–20). Vizija je najbolj okvirni **cilj** delovanja neke organizacije (Rozman, 2008: 6).

Vizija Centra za univerzitetni šport: **Univerza v Ljubljani – Univerza športne odličnosti.**

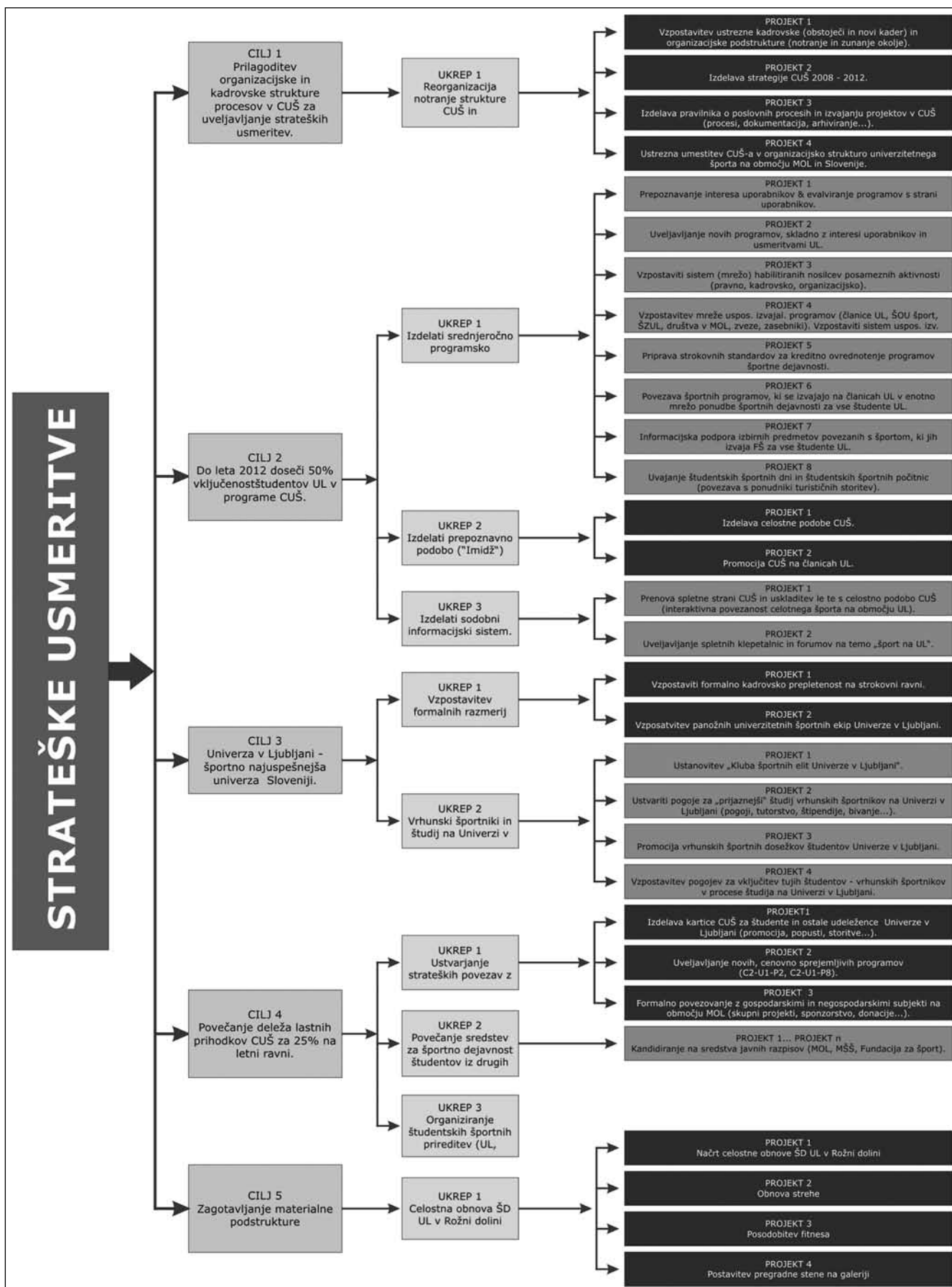
Poslanstvo je navedba dokaj stalnih namenov, ki jim organizacija sledi in jim bo sledila na dolgi rok in ki se nanašajo na strateška poslovna področja, konkurenčno areno, temeljne smotre, odnose, ki jih bo razvijalo s svojimi udeleženci, in glavne značilnosti organizacijske kulture, ki jo bo uveljavljalo (Pučko, 2008: 20). Poslanstvo je v bistvu **namen** organizacije, razlog za obstoj (Rozman, 2008: 6).

Poslanstvo Centra za univerzitetni šport: osnovno poslanstvo je zagotavljanje možnosti za razvoj obšudijske športne dejavnosti študentov na Univerzi v Ljubljani, in sicer predvsem tistih segmentov te dejavnosti, ki omogočajo čim širšo vključenost populacije študentov. Prav tako je pomemben segment poslanstva Centra za univerzitetni šport ustvarjanje boljših razmer za študij študentov športnikov in v sodelovanju s Športno zvezo Univerze v Ljubljani v širšem mednarodnem prostoru. Center za univerzitetni šport bo uresničeval svojo vizijo in poslanstvo:

- ⇒ skladno s pooblastili, ki izhajajo iz zakonskih določil, usmeritev ustanovitelja in dogovorov z neposrednimi uporabniki (študenti in drugi uporabniki);
- ⇒ za uresničitev vizije in poslanstva bodo kadri CUŠ pridobivali dodatna znanja na strokovnem področju športa ter področju strateškega in projektnega managementa;
- ⇒ CUŠ bo ustvarjal programske, kadrovske in materialne možnosti za razvoj obšudijske športne dejavnosti študentov na Univerzi v Ljubljani;
- ⇒ za študente vrhunske športnike na Univerzi v Ljubljani bo ustvarjal programske in materialne možnosti za usklajevanje študija in športa;
- ⇒ spodbujal bo slovenske vrhunske športnike za vključitev v študij na Univerzi v Ljubljani;
- ⇒ odgovorno se bo trudil za kar največjo strokovnost in kakovost storitev, ki jih bo opravljal za udeležence: ustanovitelja, uporabnike (študente in organizacije), poslovne partnerje, zaposlene in družbo kot celoto;
- ⇒ racionalno bo razporejal in ravnal z javnimi sredstvi in bo stremel k vsakoletnemu povečanju deleža sredstev iz gospodarskih (pridobitnih) dejavnosti;
- ⇒ upošteval bo informacije iz okolja, ki bodo pomembno vplivale na institucionalni položaj ter možnosti njegovega delovanja in razvoja: politični, družbeni in socialno-ekonomski vplivi, konkurenca.

Cilji, ukrepi in projekti Centra za univerzitetni šport

Strateški cilj št. 6, zapisan v Strategiji Univerze v Ljubljani 2006–2009, izsledki **strateške analize** področja športa na Univerzi v Ljubljani, ki je vključevala analizo širšega in ožjega medorganiza-

Prikaz 3: Cilji, ukrepi in projekti za uresničitev strateškega poslanstva in vizije Centra za univerzitetni šport Univerze v Ljubljani

cijskega okolja, analizo potencialnega trga uporabnikov storitev Centra za univerzitetni šport ter analize obstoječe programske podstrukture športa na UL, kadrovske podstrukture UL na področju športa, materialne podstrukture (infrastruktura) in finančne podstrukture športa na Univerzi v Ljubljani (Kolar s sod., 2008) so bili podlaga določitve petih **strateških ciljev**. Strateški cilji reorganizacije športa na UL so: »Prilagoditev organizacijske in kadrovske strukture za uveljavljanje strategije«, »Do leta 2012 doseči 50-odstotno vključenost študentov UL v programe CUŠ«, »Univerza v Ljubljani – športno najuspešnejša univerza v Sloveniji«, »Povečanje deleža lastnih prihodkov Centra za univerzitetni šport za 25 odstotnih točk na letni ravni« in »Zagotavljanje materialne podstrukture za šport na Univerzi v Ljubljani«.

Skladno s poslanstvom je temeljni cilj Centra za univerzitetni šport povezan s vključenostjo 50 % študentov v različne športne programe, medtem ko so drugi cilji podporni, ki omogočajo uveljavitev temeljnega cilja (prikaz 3).

Za uveljavljanje strateških ciljev Centra za univerzitetni šport Univerze v Ljubljani je bila za prihajajoče petletno obdobje vzpostavljena **struktura 10 ukrepov in 30 projektov** (prikaz 3), ki imajo značilnosti enkratnih oz. kontinuiranih projektnih procesov (Žnidaršič Kranjec, 1996: 221). Projekti, preko katerih predvidevamo uresničevanje strateških ciljev, predstavljajo operativne naloge Centra za univerzitetni šport, ki naj bi bile uveljavljene v petletnem strateškem obdobju (do konca leta 2012). Zaradi navedenega jih je treba skladno s terminskim načrtom ter kadrovskimi in finančnimi zmožnostmi vključevati v letne delovne načrte Centra za univerzitetni šport, ki predstavlja letni operativni načrt. Zavedati pa se je treba, da je temeljni cilj Centra za univerzitetni šport določen na podlagi usmeritve, da športna vzgoja po uvedbi študija, skladnega z načeli bolonjskega procesa, ne bo več obvezna sestavina študijskih programov. Če se temeljna usmeritev spremeni, bo potrebno tudi strateške cilje Centra za univerzitetni šport prilagoditi novim značilnostim okolja.

Sklep

Večina predvidenih ukrepov in pripadajočih projektov je že bila vključena v letna delovna načrta za poslovni leti 2008 in 2009. Rezultati nekaterih so že vidni. Uveljavitev predvidenih ukrepov in projektov ter s tem uresničitev strateških ciljev omogoča doseganje **strateške vizije** Centra za univerzitetni šport »**Univerza v Ljubljani – univerza športne odličnosti**«.

Literatura

1. Hauc, A. (2006). Projekti v proizvodnji. *Projektna mreža Slovenije, revija za projektni management*, ZPM.
2. Kolar, E., Cerar, K., Piletič, S., Svetlik, I., Kugovnik, O. (2008). *Some aspects of sport activities of students at the University of Ljubljana*.
3. Paradiž, M. (2004). *Od ideje do prve mesečne realizacije*. Gradivo, namenjeno študentom igralniške smeri na Turistici pri predmetu »Poslovanje in organizacija posebnih iger na srečo«. Univerza na Primorskem, Visoka šola za turizem.
4. Pučko, D. (2003). *Strateško upravljanje*. Univerza v Ljubljani, Ekonomska fakulteta.
5. Pučko, D. (2008). *Strateški management 1*. Univerza v Ljubljani, Ekonomska fakulteta.
6. Rozman, R. (2000). Uresničevanje strategij s projektno organizacijo. *Projektna mreža Slovenije*, 3(1), 5–11.
7. Rozman, R. (2005). *Projektni management (ravljanje projektov)*. Gradivo za predmet. Univerza v Ljubljani, Ekonomska fakulteta.
8. Rozman, R. (2008). Namen in cilj projekta. *Projektna mreža Slovenije, revija za projektni management*, XI(2), 4–9.
9. Rozman, R., Stare, A. (2008). *Projektni management ali ravnateljstvo projektov*. Univerza v Ljubljani, Ekonomska fakulteta.
10. Tavčar, M. I. (2005). *Strateški management neprofitnih organizacij*. Koper: Univerza na Primorskem, Fakulteta za management.
11. Žnidaršič Kranjc, A. (1996). *Ekonomika in upravljanje neprofitnih organizacij*. Postojna: DEJ, d. o. o.

dr. Edvard Kolar

Univerza v Ljubljani, Center za univerzitetni šport
E-naslov: edi.kolar@uni-lj.si

Katja Cerar¹, Edvard Kolar¹, Sebastijan Piletič¹, Janez Gril¹, Ivan Svetlik², Otmar Kugovnik³

Oblikovanje programske strukture Centra za univerzitetni šport

Skladno s strategijo in vizijo razvoja ter osnovnim poslanstvom je najpomembnejši oz. osnovni strateški cilj Centra za univerzitetni šport (CUŠ) v petletnem obdobju doseči 50-odstotno vključenost študentov Univerze v Ljubljani (UL) v programe CUŠ do leta 2012, kar predstavlja velik organizacijski, kadrovski, programski, infrastrukturni, materialni in finančni zalogaj. V skladu z navedenim je Center za univerzitetni šport začel pripravljati in uveljavljati programe obšolske športne dejavnosti študentov na Univerzi v Ljubljani in širiti ponudbo obstoječih programov.

V članku bosta podrobneje predstavljena nastajanje in oblikovanje programske strukture športne dejavnosti na UL, ki zajema različne sklope programov, ki se med seboj razlikujejo tako po obsegu kot tudi po kakovosti, standardih in namenu.

Designing the programme structure of a University sports centre

In accordance with its development strategy and vision as well as its primary mission, the most important, i.e. fundamental, objective of the University Sport Centre ('USC') for a five-year period is to include 50% of University of Ljubljana students in the USC's programmes by 2012, which is a large project in terms of organisation, personnel, programme, infrastructure, material and finances. In line with the above, the USC started drawing up and implementing programmes of extra-curricular sport activities for students of the University of Ljubljana as well as broadening the contents of existing programmes.

The article presents in great detail the development and design of the structure of sport activity programmes at the University of Ljubljana, encompassing different sets of programmes that differ in terms of volume, quality, standards and purpose.

Programska struktura športne dejavnosti na UL v študijskem letu 2009/2010

Ponudba športne dejavnosti študentov na UL zajema šest sklopov programov, ki jih predstavljajo lastni programi CUŠ (kreditno ovrednoteni programi, športnerekreativni programi, športni dnevi in počitnice), izbirni predmeti nekaterih članic UL, programi usposabljanj za pridobivanje strokovnih nazivov v športu, programi, ki jih ponujajo različni ponudniki v ljubljanskem športnem prostoru (društva, klubi, zasebniki), in programi tekmovalnega športa, ki potekajo pod okriljem Športne zveze Univerze v Ljubljani (SZUL) in Slovenske univerzitetne športne zveze (SUSA) (prikaz 1).

Proces nastajanja programske strukture v CUŠ je zaradi različnih zahtev pri posameznih programskih sklopih drugačen in je predstavljen v prikazu 2.

1. Kreditno ovrednoteni (ECTS) programi CUŠ

Kreditno ovrednoteni programi so ovrednoteni s 3 kreditnimi točkami in dosegajo najvišje strokovne standarde načrtovanja in izvedbe, saj so za organizacijo navedenih predmetov uvedeni pravila in omejitve, ki so pri načrtovanih predmetih upoštevani. Učni načrti so pripravljani za posamezne športne programe (športne panoge ali sklope športnih panog). Pripravili so jih nosilci, ki so bili izbrani na podlagi javnega razpisa in so habilitirani visokošolski učitelji (predavatelj, višji predavatelj, docent, izredni profesor) ter imajo poglobljena strokovna znanja iz izbrane športne panoge. Nosilci so odgovorni za pripravo učnega načrta, izbor, usposabljanje in koordinacijo izvajalcev, vzpostavitev mreže izvajalcev,

vodenje evidence in nadzor udeležencev predmeta, nadzor izvajanja predmeta, ocenjevanje izvajalcev, spremljanje in evidentiranje interesa uporabnikov, izvedbo izpitov, pripravo poročil o predmetu, izbor primernega prostora za izvajanje programa, vodenje evidence in skrbništvo nad športno opremo in pripomočki ter zagotavljanje fotografij. Izvajalci predmetov morajo dosegati standarde usposobljenosti in materialne zmožnosti za izvedbo predmeta. Programe, nosilce in izvajalce se po zaključku predmeta (vsako leto) ovrednoti na podlagi ocene udeležencev.

Predmeti so namenjeni študentom bolonjskih študijskih programov Univerze v Ljubljani z veljavnim statusom v tekočem študijskem letu. Pri vpisu v programe imajo prednost študenti bolonjskih študijskih programov, ki prvič izberejo šport kot obšolsko dejavnost. V primeru prostih mest se lahko programov udeležijo tudi študenti, ki ne bodo uveljavljali kreditnih točk, in študenti starih študijskih programov (programov pred uveljavitvijo prenovljenih bolonjskih študijskih programov).

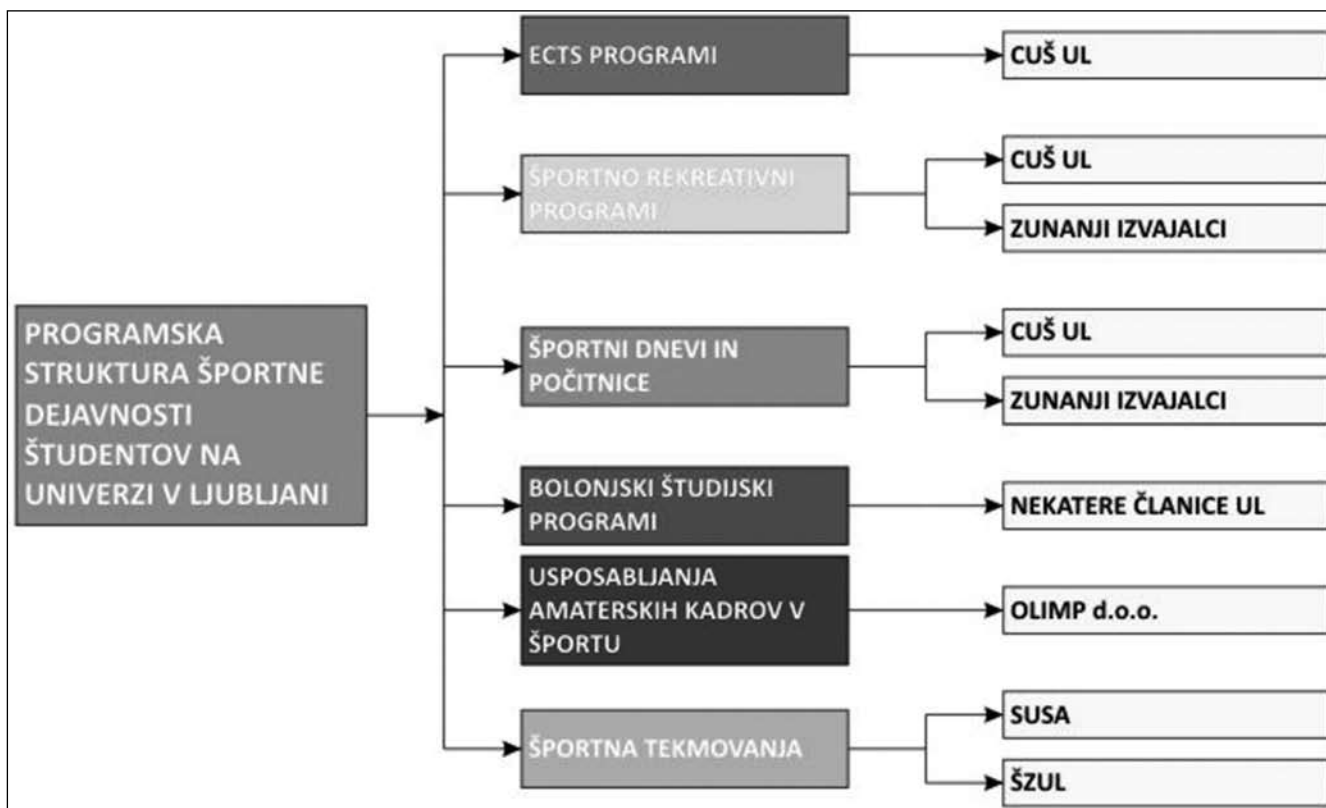
Obseg posameznega predmeta je 90 pedagoških ur in zajema 60 kontaktnih ur ter 30 ur samostojnega dela. Navzočnost pri predmetu ter študij obvezne in priporočene literature morajo študentu omogočiti pridobivanje novih znanj in sposobnosti (kompetenc). Za pridobitev 3 kreditnih točk mora udeleženec (študent) opraviti teoretični in praktični preizkus znanja. Pogoji za pristop k izpitu je 75- oz. pri nekaterih predmetih 100-odstotna navzočnost pri predmetu. Uspešnost študenta pri predmetu oceni nosilec z ocenami od 1 do 10 z ocenjevalno lestvico skladno s Statutom Univerze v Ljubljani.

Po uspešno opravljenem izpitu Center za univerzitetni šport na fakulteto (referatu za dodiplomski študij in prodekanu za študijske zadeve), na katero je študent vpisan, posreduje seznam študentov z ocenami, kjer študentu omogočijo uveljavitev pridobljenih spo-

¹Univerza v Ljubljani, Center za univerzitetni šport

²Univerza v Ljubljani, Fakulteta za družbene vede

³Univerza v Ljubljani, Fakulteta za šport

Prikaz 1: Programska struktura športne dejavnosti študentov na Univerzi v Ljubljani

sobnosti, če to dopušča predmetnik študijskega programa, v katerega je vpisan. Univerza v Ljubljani bo dala pobudo na Ministrstvo za visoko šolstvo, znanost in tehnologijo (MVZT) za spremembo oz. dopolnitev priloge k diplomi z rubriko, ki bi predvidevala vpisovanje informacij o dodatno opravljenih študijskih obveznostih študenta. V primeru odobritve s strani MVZT bo mogoče opravljeni predmet vpisati v prilogi k diplomi.

Vsak študent Univerze v Ljubljani lahko načeloma vsako leto izbere en predmet v okviru obštudijske športne dejavnosti, s tem, da imajo prednost pri vpisu tisti, ki prvič izbirajo predmet kot obštudijsko športno dejavnost. Informiranje študentov o predmetih poteka preko kataloga športnih programov Centra za univerzitetni šport in spletne strani. Prijave potekajo preko informacijskega sistema Centra za univerzitetni šport. Izvajanje predmetov za študente, ki bodo uveljavljali kreditne točke, bo financirala Univerza v Ljubljani, študenti bodo sami poravnali le dodatne stroške programa (prevoz, prenočišče, prehrana ...).

Učni načrti obštudijske športne dejavnosti CUŠ so pripravljani v skladu z merili za pridobitev treh (3) kreditnih točk in so bili prvič potrjeni v letu 2008. Učne načrte je najprej pregledala in potrdila Komisija za univerzitetni šport (KUŠ). Na podlagi sklepa KUŠ so učne načrte posredovali v pregled Senatu Fakultete za šport Univerze v Ljubljani, Komisiji za dodiplomski študij in Komisiji za podiplomski študij. Navedeni komisiji sta učne načrte potrdili in uvrstili v potrditev na Senat Univerze v Ljubljani. Ta jih je potrdil konec septembra 2008.

V letu 2009 je bil ponovno objavljen javni razpis za športne programe (športne panoge oz. sklope), za katere je nosilstvo že poteklo, in za nekatere nove panoge. Izbrani nosilci novih panog so pripravili učne načrte za predmete obštudijske športne dejavnosti,

nekateri izmed nosilcev pa so vnesli popravke v že sprejetih učnih načrtih.

V letu 2009 je bila tudi ukinjena Komisija za univerzitetni šport in ustanovljena Komisija za obštudijsko dejavnost (KOD), ki je odgovorna za vso obštudijsko dejavnost na Univerzi v Ljubljani. Skladno s tem je Komisija za obštudijsko dejavnost septembra 2009 potrdila nove in dopolnjene učne načrte.

Za študijsko leto 2009/2010 je tako potrjenih 45 predmetov v te hle športnih panogah in športnih dejavnostih: aerobika, alpsko smučanje, deskanje na snegu, atletika – tek v naravi, ju jitsu, judo, karate, sabljanje, boks, šport za študente s posebnimi potrebami, fitnes, gimnastika (akrobatika, mala prožna ponjava), badminton, namizni tenis, skvoš, tenis, jadrnanje, košarka, nogomet, tek na smučeh, odbojka, plavanje, balet, joga, pilates, družabni ples, jazz ples, ljudski ples, moderni tekmovalni plesi (hip hop), popularne plesne zvrsti (flamenko, orientalski ples, salsa), sodobni ples, starinski plesi, športni ples, planinstvo, športno plezanje, turno smučanje, potapljanje: potapljač odprtih voda, višji potapljač, mojster potapljanja, rokomet, rolanje, drsanje, lokostrelstvo, streljanje z zračno puško, vodna aerobika. Skupno je v študijskem letu 2009/2010 predvidena izvedba 126 kreditno ovrednotenih programov.

Dodana vrednost ponudbe kreditno ovrednotenih programov se kaže v širokem izboru športnih panog in večji kakovosti, saj posamezne programe načrtujejo in koordinirajo habilitirani visokošolski učitelji (nosilci) in izvajajo visoko strokovni izvajalci za posamezno športno panogo. Kar 73,3 % nosilcev predstavljajo profesorji, zaposleni na Fakulteti za šport Univerze v Ljubljani, ki je najvišja strokovna in znanstvena institucija na področju univerzitetnega športa v Republiki Sloveniji.

2. Športnorekreativni programi CUŠ

Športni programi v tem sklopu dejavnosti se izvajajo kot lastni programi CUŠ s profesorji športne vzgoje, zaposlenimi na CUŠ, ter v sodelovanju z zunanjimi izvajalci in drugimi partnerji v projektih. Programi športnorekreativne dejavnosti nimajo nobenih omejitev, povezanih z obstoječim naborom športnih programov v kreditno ovrednotenem sistemu oz. z omejitvami trajanja programa (število ur programa). V študijskem letu 2009/2010 je predvidenih 7 programov športnorekreativne dejavnosti. Za organizacijo navedenih programov se predvideva določen delež sofinanciranja udeležbe študentov. V sklopu programov športnorekreativne dejavnosti bodo potekali pohodništvo, tek v naravi, alpsko smučanje, športna rekreacija (košarka, odbojka, nogomet, fitnes, namizni tenis), gorsko kolesarstvo in tek na smučeh.

3. Športni dnevi in počitnice CUŠ

V sklopu športni dni in počitnic bomo organizirali množične športne prireditve za študente, športne počitnice in športne dneve za študente, ki obsegajo različno število ur. V študijskem letu 2009/2010 je v navedenem sklopu predvidenih 15 programov: alpsko smučanje, kajakaški izleti in tečaji, gornišstvo, tek na smučeh, ledno plezanje, gorsko kolesarstvo, turno smučanje, jadrnanje na deski, adrenalinski teden, morski teden, kite tečaj, tabor Ribno. Za organizacijo navedenih programov se predvideva določen delež sofinanciranja udeležbe študentov. Programi se bodo izvajali kot lastni programi CUŠ v povezavi z zunanjimi izvajalci in drugimi partnerji v projektih.

Glavni namen programov športnorekreativne dejavnosti, športnih dni in počitnic sta predvsem socializacija in druženje študentov različnih študijskih, strokovnih in svetovnonazorskih usmeritev skozi šport.

4. Izbirni predmet šport na članicah UL

Z uvedbo bolonjskih študijskih programov je bil na nekaterih fakultetah, članicah Univerze v Ljubljani, uveden izbirni predmet šport. Izbirni predmeti na posameznih članicah so sestavljeni iz vaj in predavanj ter obsegajo različno število ur. Glede na različni obseg oz. trajanje programa se razlikuje tudi število kreditov, ki jih študent pridobi po uspešno opravljenem predmetu.

5. Usposabljanja amaterskih kadrov v športu

V sodelovanju z Olimp, d. o. o., bo v tem študijskem letu potekalo tudi 52 programov usposabljanj za amaterske kadre na področju športa. Na podlagi uspešno opravljenega programa študent pridobi strokovni naziv, ki ga lahko uveljavlja pri delu v športu. Center za univerzitetni šport bo začel tudi postopek akreditiranja programov usposabljanj, kar bo študentom omogočilo uveljavitev kreditnih točk v okviru splošne izbirnosti po uspešno opravljenem programu usposabljanja.

6. Trening za vrhunske plavalce

Skladno s strategijo razvoja univerzitetnega športa bomo v letošnjem študijskem letu ponudili program treninga za vrhunske plavalce, ki so študenti Univerze v Ljubljani. V prihodnje želimo vzpostaviti uveljavljen sistem, ki bi zagotavljal harmonizacijo obveznosti vrhunskega športnika z obveznostmi študija na Univerzi v Ljubljani in krepil povezanost med študenti Univerze v Ljubljani

vrhunskimi športniki in Univerzo v Ljubljani kot matično izobraževalno institucijo, pomagati tem študentom, krepiti pozitivno podobo Univerze v Ljubljani kot športu prijazne izobraževalne institucije.

7. Programi zunanjih izvajalcev

Sklop programov zunanjih ponudnikov zajema športnorekreativne programe, ki jih ponujajo različni ponudniki v ljubljanskem športnem prostoru (društva, klubi, zasebniki). CUŠ enkrat na leto elektronsko pozove zunanje izvajalce, naj predložijo svoje programe, za katere želijo, da so objavljeni v katalogu športnih programov CUŠ. S tem želimo študentom zagotoviti čim širšo in pestro ponudbo po vsebini in obsegu različnih programov ter konkurenco med ponudniki.

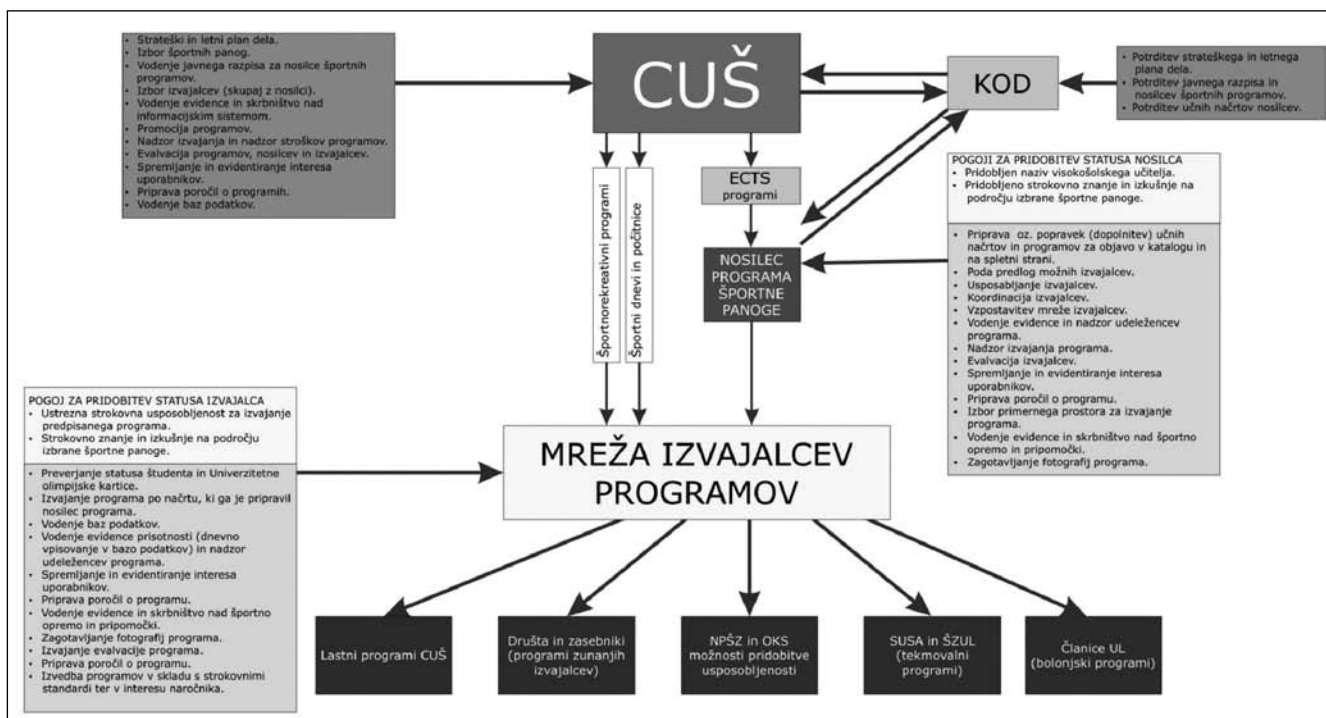
8. Športna tekmovanja

Na področju tekmovalnega univerzitetnega športa je krovna športna organizacija Slovenska univerzitetna športna zveza (SUSA), ki v sodelovanju s članicami in nacionalnimi panožnimi športnimi zvezami izvaja državna univerzitetna prvenstva, koordinira udeležbo študentov in študentk na evropskih in svetovnih prvenstvih ter univerzijadah.

Programi tekmovalnega športa Univerze v Ljubljani potekajo pod okriljem Športne zveze Univerze v Ljubljani (ŠZUL), ki skrbi za organizacijo programov univerzitetnih športnih tekmovanj ter drugih študentskih športnih tekmovanj, pripravlja in izvaja programe izbora, priprav in udeležbe študentov/študentk športnikov in študentskih športnih ekip Univerze v Ljubljani na državnih in evropskih univerzitetnih prvenstvih ter drugih študentskih športnih tekmovanjih in mednarodnih univerzitetnih športnih srečanjih.

V okviru učnih načrtov je bilo tudi potrjeno, da študent, ki se kot član univerzitetne študentske ekipe udeleži evropskega univerzitetnega prvenstva, svetovnega študentskega prvenstva ali univerzijade, izpolnjuje pogoje za priznavanje praktičnega dela izpita in pogoje za pristop k teoretičnemu delu izpita pri predmetih alpsko smučanje, atletika, badminton, boks, deskanje na snegu, drsanje, gimnastika, jadrnanje, judo, karate, košarka, lokostrelstvo, namizni tenis, nogomet, nordijsko smučanje, odbojka, plavanje, rokomet, sabljanje, streljanje z zračno puško, tenis. Za uspešno dokončanje posameznega predmeta (pridobitev treh točk ECTS) mora študent opraviti še teoretični del izpita pri posameznem predmetu. Ravno tako študent, ki je v tekočem študijskem letu član fakultetne športne ekipe (kot tekmovalca ali trener), ki tekmuje v univerzitetnem ligaškem tekmovanju pod okriljem Športne zveze Univerze v Ljubljani in izpolni pogoj 75-odstotne navzočnosti v 60-urnem tekmovalno-trenažnem procesu, s tem izpolnjuje pogoje za priznavanje praktičnega dela izpita in pogoje za pristop k teoretičnemu delu pri predmetih košarka, nogomet in odbojka. Za uspešno dokončanje predmeta (pridobitev treh točk ECTS) mora študent opraviti še teoretični del izpita pri posameznem predmetu.

Skladno s strategijo Centra za univerzitetni šport bomo v študijskem letu 2009/2010 v sodelovanju s podjetjem OKS-Olimp, d. o. o., ki je v 100-odstotni lasti Olimpijskega komiteja Slovenije, izdali univerzitetno olimpijsko kartico, na kateri bodo združene ugodnosti, ki jih s svojimi partnerji ponuja Olimpijski komitej Slovenije, in ugodnosti, ki jih ponuja študentom in študentkam Center za univerzitetni šport Univerze v Ljubljani. Univerzitetna olimpijska

Prikaz 2: Proces nastajanja programske strukture Centra za univerzitetni šport Univerze v Ljubljani

kartica je obvezna za vse študente, ki se bodo želeli udeležiti programov CUŠ, razen za tiste, ki bodo uveljavljali kreditne točke.

Sklep

Za doseg 50-odstotne vključenosti študentov UL v programe CUŠ do leta 2012 bomo do konca strateškega obdobja uveljavljali nove programe, skladno z interesi uporabnikov in usmeritvami UL, vzpostavili mrežo usposobljenih izvajalcev programov, izdelali sodobni informacijski sistem, ki bo omogočal ustrezno podporo načrtovanju, uveljavljanju in nadzoru športne dejavnosti, prenovili spletno stran, izdelali celostno podobo in ustrezno promovirali programe obštudijske športne dejavnosti.

V podporo obštudijskim dejavnostim naj bi se v prihodnje na Univerzi v Ljubljani oblikoval center za obštudijske dejavnosti, ki naj bi razvijal tele dejavnosti: šport, kulturno in umetniško dejavnost,

socialno dejavnost ter neformalno izobraževanje in usposabljanje. Šport trenutno predstavlja največji del obštudijske dejavnosti študentov. S tega vidika torej lahko delovanje Centra za univerzitetni šport predstavlja model za vzpostavljjanje centra za obštudijsko dejavnost.

Literatura

1. Kolar, E., Cerar, K. (2008). *Letni delovni in finančni načrt Centra za univerzitetni šport za leto 2008*.
2. Kolar, E., Cerar, K., Piletič, S., Gril, J., Mikič, Z. (2009). *Letni delovni in finančni načrt Centra za univerzitetni šport za leto 2009*.
3. Cerar, K., Kolar, E., Piletič, S., Svetlik, I., Mikič, Z., Gril, J., Kugovnik, O. (2008). *Creation of programme structure of the Centre for university sport in 2008*.

Katja Cerar, prof. šp. vzg.

Univerza v Ljubljani, Center za univerzitetni šport
E-naslov: katja.cerar@uni-lj.si

Edvard Kolar¹, Sebastijan Piletič¹, Katja Cerar¹, Janez Gril¹, Zvezdan Mikić²

Analiza obštudijskih športnih programov Centra za univerzitetni šport v študijskem letu 2008/2009

Uvodna izhodišča

Skladno s strategijo Univerze v Ljubljani in strateškimi usmeritvami Centra za univerzitetni šport Univerze v Ljubljani smo leta 2008 začeli pripravljati novo programsko strukturo interesne obštudijske športne dejavnosti za študente Univerze v Ljubljani. Tako je v sklopu letnega delovnega načrta nastala programska struktura, sestavljena iz štirih stebrov športne dejavnosti (prikaz 1). Celotna struktura športne dejavnosti je tako zajemala izobraževalni vidik športne dejavnosti (kreditno ovrednoteni programi – programi ECTS), sprostilni vidik športne dejavnosti (športnorekreativni programi in programi študentskih športnih dni ter študentskih počitnic) in tekmovalni vidik športne dejavnosti (medfakultetna, meduniverzitetna in mednarodna študentska športna tekmovanja). Medtem ko je Center za univerzitetni šport načrtoval, uveljavljal in nadziral organizacijsko, kadrovsko, materialno (infrastruktura in oprema), informacijsko, pravnoformalno in finančno podsestavbo izobraževalnih in sprostilnih programov športne dejavnosti, je tekmovalne programe načrtovala, uveljavljala in nadzirala Športna zveza Univerze v Ljubljani. Ker gre pri vseh programih za interesno obštudijsko športno dejavnost študentov Univerze v Ljubljani, so vsi združeni v pričujočem članku. Vse navedene dejavnosti in programi v analizi so namenjeni vsem študentom Univerze v Ljubljani in na ta način izpolnjujejo širši spekter namenov in so skladno s strategijo namenjeni predvsem izboljševanju kakovosti bivanja študentov na Univerzi v Ljubljani.

Analysis of the extra-curricular sports programmes of the University sport centre in the 2008/2009 academic year

Abstract

In accordance with the strategy of the University of Ljubljana and the strategic orientations of the University Sport Centre in Ljubljana, the development of a new programme structure of extra-curricular sport activity for University of Ljubljana students started in 2008. In the framework of the annual work plan a programme structure was designed, consisting of four pillars of sport activity (Figure 1). The sport activity structure thus encompassed the educational aspect of sport activity (ECTS-evaluated programmes), the relaxation aspect of sports activity (sport-recreational programmes, students' sport days and students' holidays) as well as the competitive aspect of sports activity (inter-faculty, inter-university and international students' sport competitions). The University Sport Centre has planned, established and supervised the organisation, personnel, material (infrastructure and equipment), information, legal and financial substructure of the education and relaxation sport activity programmes, whereas the Sports Association of the University of Ljubljana planned, established and supervised the competitive programmes. Since all programmes involve extra-curricular sport activity of University of Ljubljana students, they are all jointly dealt with in this article. All the mentioned activities and programmes in the analysis are intended for all University of Ljubljana students. Therefore, they fulfil a broad range of purposes and are, in line with the strategy, intended primarily for improving the quality of student life at the University of Ljubljana.

S športno dejavnostjo lahko predvsem blažimo učinke sodobnega življenjskega sloga mladostnikov, ki so ga avtorji Jurak, Kovač, Strel in Starc (2007) poimenovali »cigareti & kava življenjski stil«, ki ga pogojujejo predvsem visok ritem življenja in sodobna informacijska družba. Avtorji v nadaljevanju tudi pojasnjujejo osnovne značilnosti omenjenega življenjskega sloga, ki jih strnejo v (povzeto po: Jurak s sod., 2007):

⇒ *Naraščajoča sedentarnost zaradi vse pogostejše uporabe sodobne tehnologije, kar je v veliki meri porušilo razmerje med pasivno in aktivno sprostitev mladih* (Armstrong in Welsman, 1997; Dietz, 2001; Heseke in Oepping, 2007), zato se mladi vse težje odločajo za ukvarjanje s športom (Brettschneider idr., 2004; Jurak idr., 2003; Kršnjakova in Pavlovičova, 1995; Novak s sod., 1993; Rychtecky, 2007; Strel, Kovač in Jurak, 2004; Štihec s sod., 2000).

⇒ *Drugače, predvsem neustrezne prehranjevalne navade, saj med mladimi prevladuje »površen« pristop k prehranjevanju* (An-

derson, Macintyre in West, 1993). Tako se večina mladostnikov prehranjuje neredno, predvsem izpuščajo zajtrk, redko uživajo zelenjavo, premalo pogosto ogljikove hidrate, prepogosto pa meso in sladkarije (Brettschneider s sod., 2004; Cruz, 2000; Gabrijelčič Blenkuš, 2001, 2005; Heseke in Oepping, 2007; Hurson in Corish, 1997; Samuelson, 2000; Stergar, Scagnetti in Pucelj, 2006).

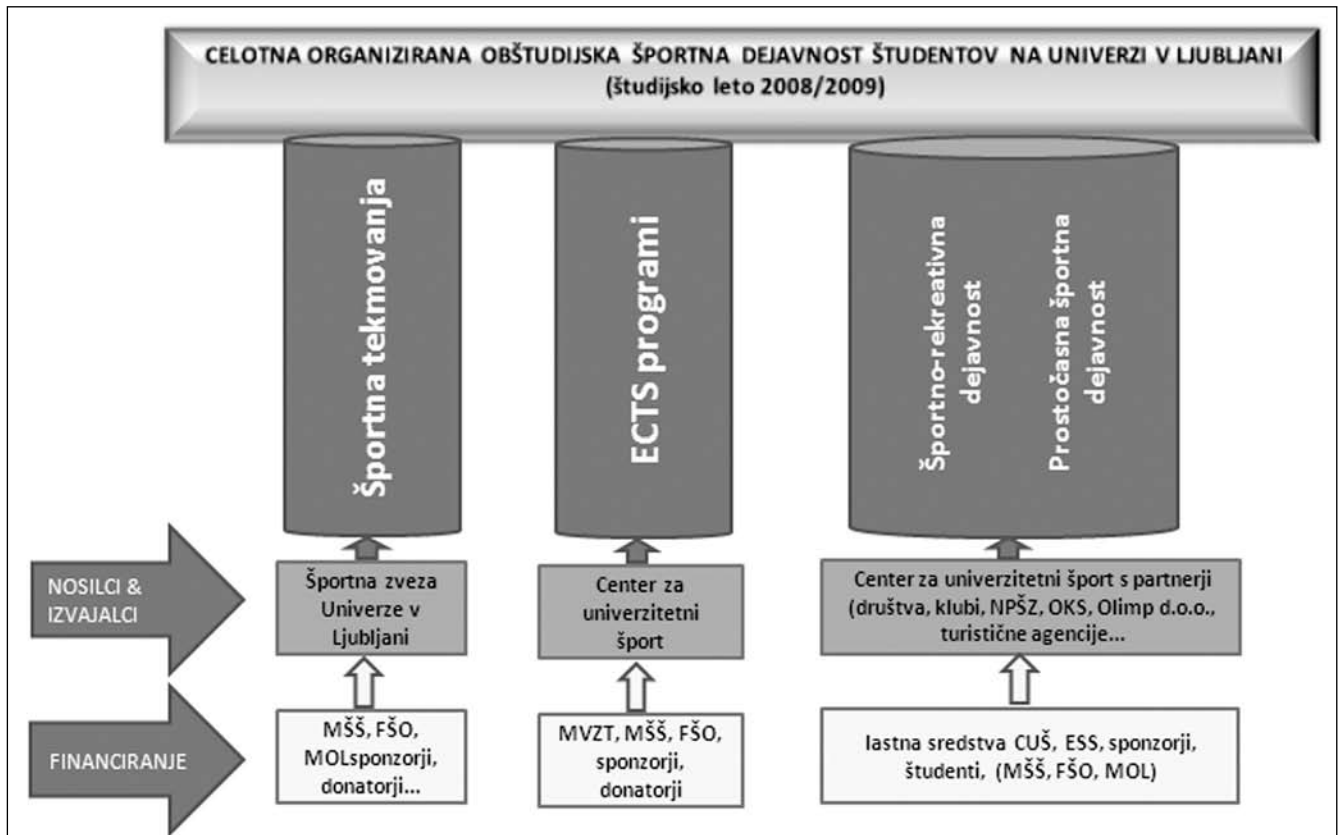
⇒ *Pogosto uživanje opojnih snovi, saj skoraj petina mladostnikov vsakodnevno kadi* (Currie idr., 2004), njihov delež pa se povečuje (Brettschneider s sod., 2004), skoraj tretjina jih tedensko uživa alkoholne pijače (Currie s sod., 2004), povečuje se tudi delež uživalcev mehkih drog, zlasti ecstasyja.

⇒ *«Prikrita» ponudba nezdravih navad, ki se kaže v cenovno dostopni ponudbi hitre prehrane in opojnih pijač, dostopnosti in »zasvojenosti« s spletnimi storitvami, nenadzorovanem oglaševanju in trženju prek televizije in spleta* (International Association of Consumer Food Organisations, 2005).

¹Univerza v Ljubljani, Center za univerzitetni šport

²Športna zveza Univerze v Ljubljani

Prikaz 1: Celotna organizirana občudijska športna dejavnost za študente Univerze v Ljubljani

Navedene značilnosti življenjskega sloga mladostnikov seveda vplivajo na povečano podkožno maščevje s prekomerno telesno težo, zmanjšanje gibalnega potenciala in aerobnih sposobnosti. Našteto ima seveda pomembne vplive na umske in socialne sposobnosti mladostnikov.

Zmanjševanje vplivov sodobnega življenjskega sloga mladostnikov pa ni edini namen, ki ga zasledujemo z organizacijo občudijske športne dejavnosti v predstavljeni obliki. Športni programi, ki so sočasno dostopni vsem študentom Univerze v Ljubljani, namreč predstavljajo idealen socialno-družbeni prostor, v katerem se srečujejo mladi intelektualci, ki prihajajo iz različnih družbenih okolij, iz okolij z različnim socialnim statusom, ki imajo različne svetovnonazorske usmeritve, različna strokovna znanja in ne nazadnje tudi različna športna znanja in druge zmožnosti (sposobnosti in lastnosti). V pričujočem okolju je vsem skupna motivacija za ukvarjanje s športom, preko katerega zadovoljujejo različne potrebe. Zaradi tega je pomembno, da je ponudba športne dejavnosti zelo široka in omogoča vsakemu posamezniku, da poišče tisto dejavnost, ki najbolj ustreza njegovi osebnosti ter najbolj uresničuje in zadovoljuje njegove cilje in potrebe. V tako mešanem socialnem okolju hkrati pridobiva nove izkušnje, znanja, sposobnosti in poznanstva, ki lahko odločilno ali vsaj ugodno vplivajo na njegovo osebnostno rast, intelektualni razvoj in življenjsko uspešnost. Šele potem, ko bo občudijska dejavnost (in znotraj nje tudi, ali predvsem, športna) dosegala takšne namene, bo lahko sooblikovala ali celo določala raven kakovosti bivanja študentov na Univerzi v Ljubljani.

Namen članka je povečati uspešnost pri zagotavljanju občudijske športne dejavnosti na Univerzi v Ljubljani in tako vplivati na

kakovost bivanja njenih študentov. Cilj članka je, da z analizo programske strukture občudijske športne dejavnosti v študijskem letu 2008/2009 ugotovimo njene učinke v prvem letu uveljavljanja začrtane programske sestave.

Metode dela

Metoda zbiranja podatkov

Podatke o številu vključenih študentov v izobraževalne in sprostilne programe občudijske športne dejavnosti smo zbirali vse študijsko leto 2008/2009 z lastnim informacijskim sistemom Centra za univerzitetni šport na Univerzi v Ljubljani. Prisotnost vključenih študentov v posamezne programe so vpisovali njihovi izvajalci v posebej izdelane spletne aplikacije. Podatke o vključenih študentih v tekmovalne programe je zbrala Športna zveza Univerze v Ljubljani preko svojih izvajalcev posameznega tekmovanja.

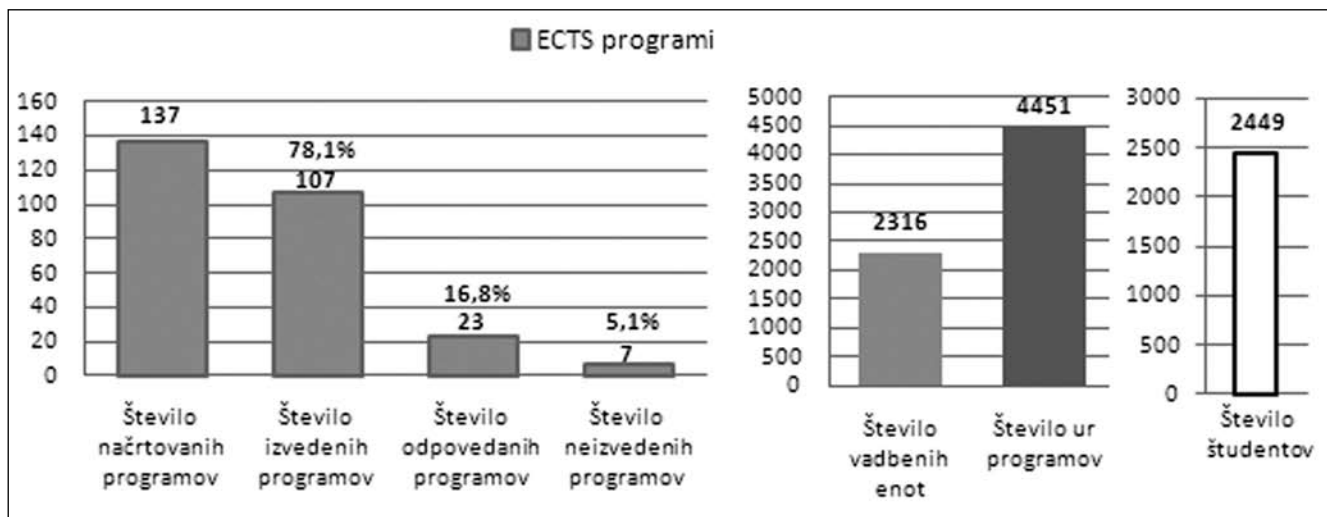
Metode obdelave podatkov

Podatke smo obdelali z osnovnimi statističnimi metodami in jih delno predstavili v Poročilu športnih programov Centra za univerzitetni šport 2008/2009 (Piletič, Kolar, Cerar, Gril, junij 2009). Podatke iz poročila smo dopolnili s podatki programov, izvedenih med študijskimi počitnicami.

Analiza občudijske športne dejavnosti

1. Kreditno ovrednoteni programi (programi ECTS)

Za študijsko leto 2008/2009 je bilo v Letnem delovnem in finančnem načrtu CUŠ za leto 2008 načrtovanih 136 kreditno ovredno-

Prikaz 2: Osnovni podatki o načrtovanih in izvedenih programih ECTS

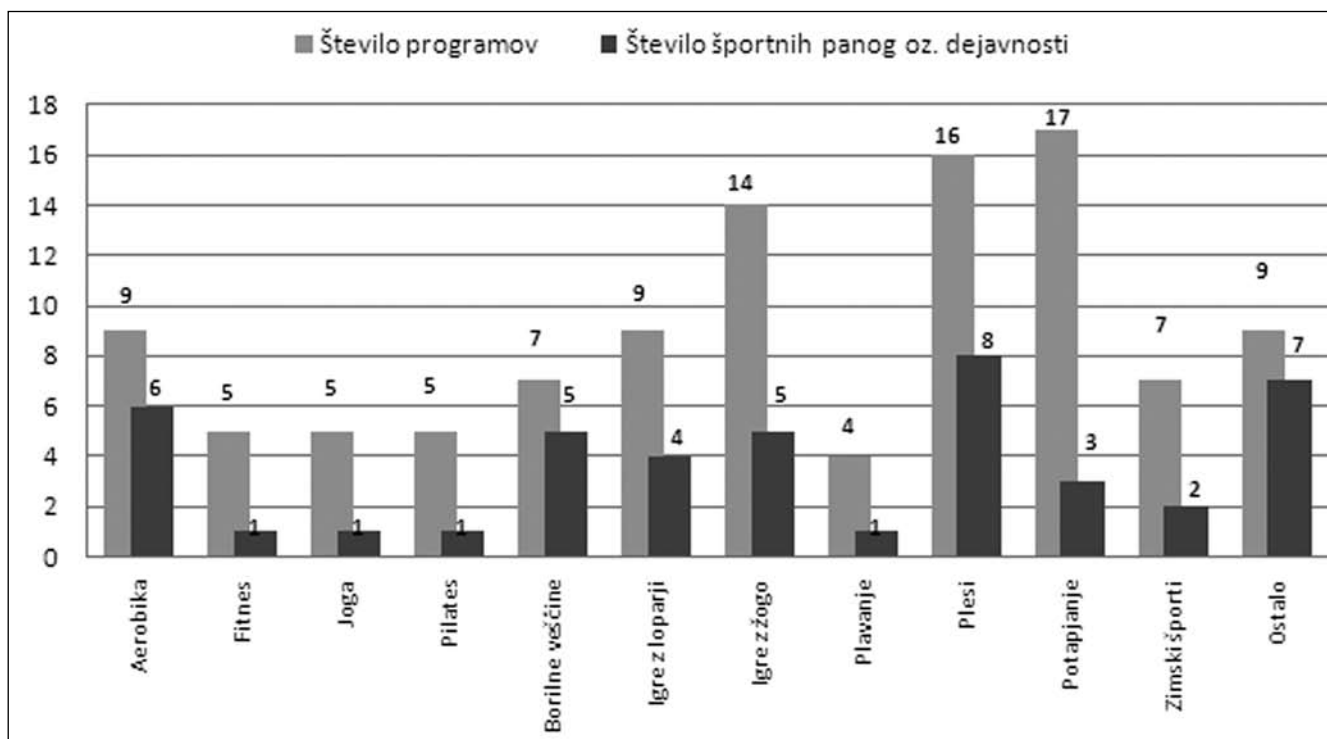
tenih programov. Naknadno sta bila dodana programa jadrnanje in družabni ples, razpisan pa je bil en program aerobike manj. Skupno je bilo tako razpisanih 137 kreditno ovrednotenih programov, ki so imeli skladno s potrjenimi učnimi načrti načrtovano izvedbo 60 kontaktnih ur in 30 ur samostojnega dela. Vsi kreditno ovrednoteni programi so bili za študente brezplačni in jih je financirala Univerza v Ljubljani (prikaz 2).

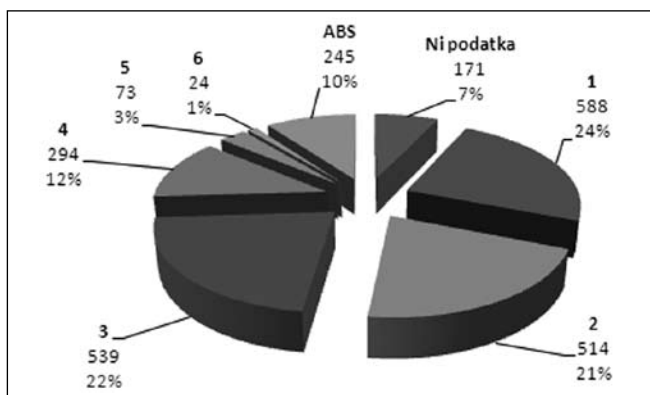
Izpeljanih je bilo 107 kreditno ovrednotenih programov, ki se jih je udeležilo 2449 študentov in študentk. Neizvedenih je bilo 30 načrtovanih programov, in sicer 23 zaradi premajhnega števila prijav oz. zaradi slabih vremenskih razmer (turno smučanje, tek na smučeh), preostalih sedem pa zato, ker ni bilo izbranega ustre-

znega nosilca za izbrano športno panogo. V sklopu kreditno ovrednotenih programov je bilo izvedenih 2316 vadbenih enot in 4451 pedagoških ur (prikaz 2).

Iz prikaza 3 vidimo, da je bila struktura športnih panog oz. dejavnosti, v katerih so potekali programi, zelo široka in pestra. 107 športnih programov je potekalo v 44 športnih panogah oz. dejavnostih, ki so v prikazu 3 združene v 12 skupov sorodnih športnih panog oz. dejavnosti.

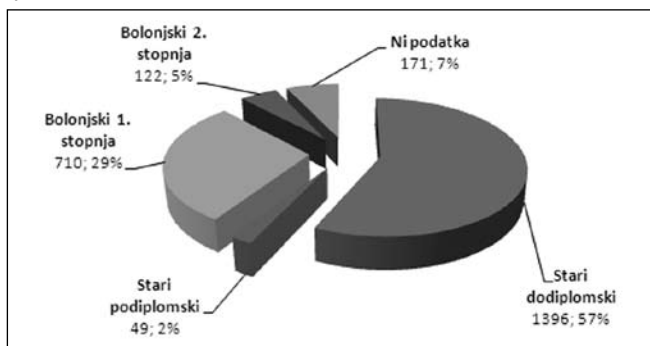
V programih je sodelovalo več žensk (70 %) kot moških (30 %), 24 sodelujočih je bilo vpisanih v prvi letnik študija, kar 67 % pa v prve tri letnike študija na Univerzi v Ljubljani (prikaz 4).

Prikaz 3: Sestava programov ECTS

Prikaz 4: Sestava udeležencev glede na letnik študija

Največji delež študentk in študentov, v programe ECTS vpisanih v študijskem letu 2008/2009, predstavljajo tisti, ki so bili vpisani v stare dodiplomske študijske programe, sledijo jim študentje in študentke prvostopenjskih bolonjskih programov. Prav tako je skupni delež vpisanih v stare študijske programe (59 %) bistveno večji od skupnega deleža vpisanih v bolonjske programe (34 %) (prikaz 5).

Prikaz 5: Sestava udeležencev glede na študijski program

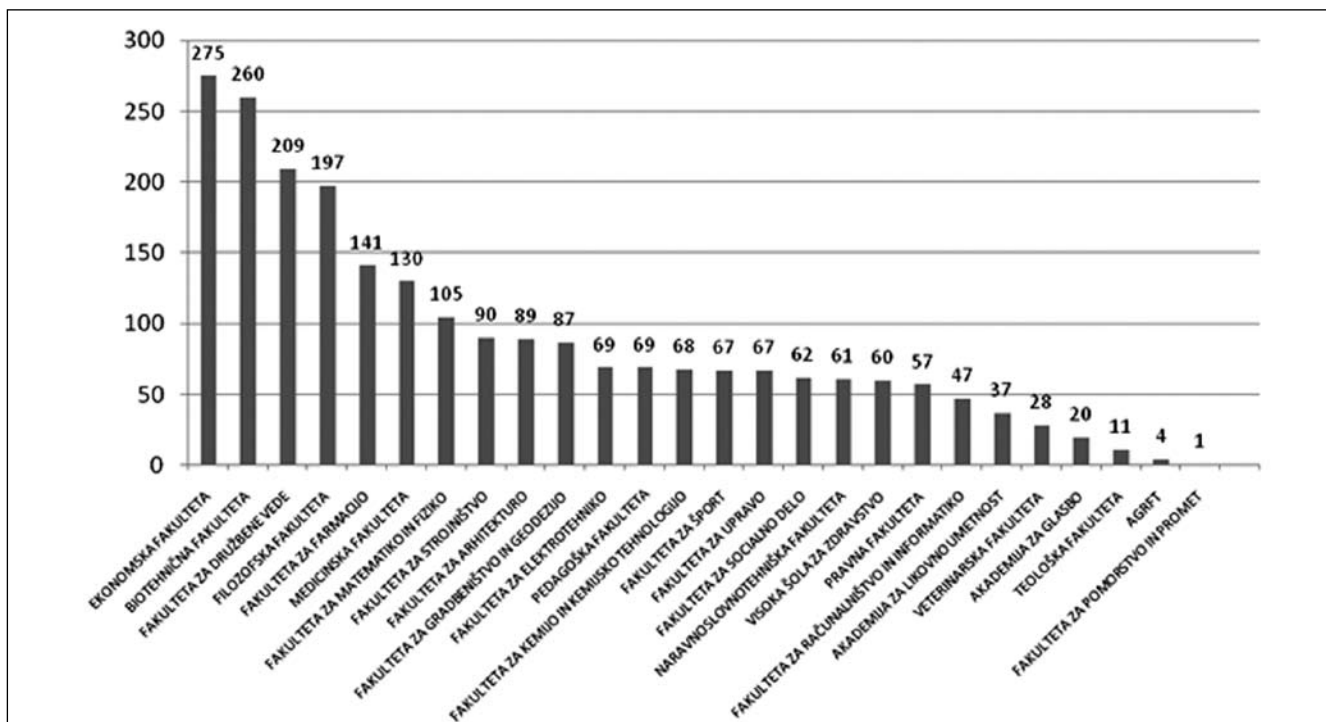
Največji delež vključenih v programe ECTS predstavljajo študentje in študentke ekonomske (11,2 %), biotehniške fakultete (10,6 %), fakultete za družbene vede (8,5 %) in filozofske fakultete (8 %). Študentje in študentke navedenih fakultet predstavljajo skupaj kar 38,4 % vseh udeležencev programov ECTS obšolske športne dejavnosti (prikaz 6).

Študenti in študentke so pokazali največ zanimanja za programe pilatesa, joge, aerobike, fitnesa in družabnega plesa. Vanje je bilo vključenih 41,5 % vseh študentov in študentk, ki so sodelovali v programih ECTS (prikaz 7).

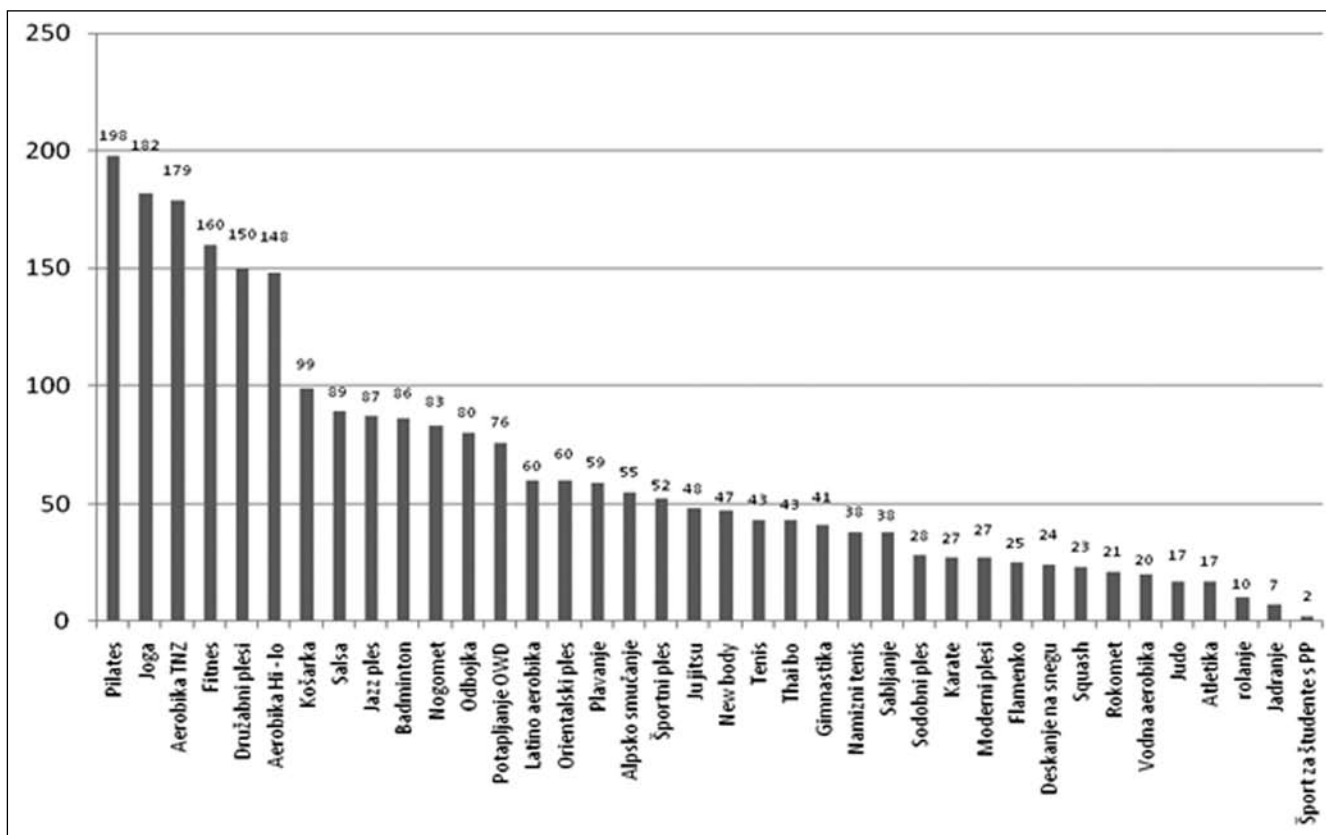
Iz prikaza 8 je mogoče videti, da je bilo le 17 % udeležencev prisotnih več kot 75 ur, kar predstavlja 45 pedagoških ur vodenega programa. Največji delež prisotnosti udeležencev v programih ECTS predstavljajo tisti, ki so bili navzoči manj kot 25 ur. Rekordno število udeležencev z več kot 75-odstotno navzočnostjo je imel program potapljanje OWD (75 udeležencev). Sledita mu družabni ples (38 udeležencev) in badminton (32 udeležencev). V navedenih treh programih je bilo skupaj kar 35 % vseh udeležencev, ki so imeli več kot 75-odstotno navzočnost.

Na podlagi analize kreditno ovrednotenih programov lahko izpostavimo tele sklepe:

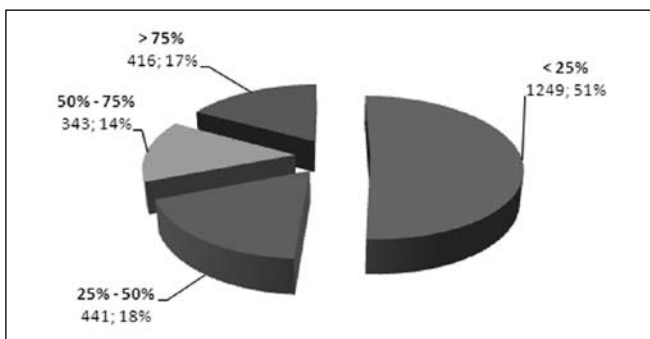
- ⇒ V študijskem letu 2008/2009 je bila študentom in študentkam Univerze v Ljubljani ponujena široka paleta različnih kreditno ovrednotenih športnih programov, tako v individualnih kakor tudi v kolektivnih športnih dejavnostih.
- ⇒ Kreditno ovrednotenih programov se je udeležilo bistveno več študentk kot študentov, kar je podobno splošnemu trendu ukvarjanja s športno dejavnostjo tudi v drugih strukturah prebivalstva.
- ⇒ Več udeležencev programov je iz začetnih letnikov študija, kar kaže na pozitiven prenos navajanja na športno dejavnost iz srednješolskih okolij.

Prikaz 6: Sestava udeležencev glede na fakulteto

Prikaz 7: Sestava udeležencev glede na posamezni športni program

Prikaz 8: Sestava udeležencev glede na prisotnost v programih

- ⇒ Čeprav so programi v prvi vrsti namenjeni študentom prenovljenih (bolonjskih) programov, je bilo vanje vključenih bistveno več študentov in študentk starih študijskih programov.
- ⇒ Velik delež študentov in študentk, vključenih v kreditno ovrednotene programe, prihaja z zgolj štirih fakultet. To je mogoče pojasniti z dejstvom, da tam spodbujajo in informirajo študente in študentke o pomenu športne dejavnosti za njihov razvoj.
- ⇒ Največ udeležencev je bilo vključenih v programe sodobne individualne vadbe, povezane s plesom in oblikovanjem telesa.
- ⇒ Skrb zbujajoče pa je, da zelo majhen delež udeležencev v programih dosega 75-odstotno udeležbo, ki pomeni približno dve uri strokovno vodene in organizirane športne vadbe na teden.
- ⇒ Za opravljanje izpitov za pridobitev treh kreditnih točk se je prijavilo 62 študentov in študentk v 26 programih. Največ prijavljenih prihaja z ekonomske in biotehniške fakultete, s fakultete za družbene vede in s filozofske fakultete.

2. Športnorekreativni programi

V študijskem letu 2008/2009 smo študentom ponudili šest športnorekreativnih programov. Povečini so bili izpeljani s kadrom, zaposlenim na Centru za univerzitetni šport. Opravljenih je bilo 772 vadbenih ur na 241 vadbenih enotah (prikaz 9). Največ ur je bilo opravljenih v programih tedenske rekreacije v športni dvorani v Rožni dolini.

Programov se je udeležilo 6069 študentov in študentk (prikaz 10). Največ (88 %) jih je sodelovalo v športnorekreativnih programih, ki se izvajajo v športni dvorani v Rožni dolini, in sicer v času študija (8 pedagoških ur na teden) in med semestralnimi počitnicami. Tam lahko študenti obiskujejo pilates, aerobiko, košarko, odbojko, nogomet in fitness. Študenti in študentke, ki so bili vključeni v tekaško ekipo CUŠ in so se udeleževali teka v naravi, so sodelovali tudi na teku trojk v Ljubljani.

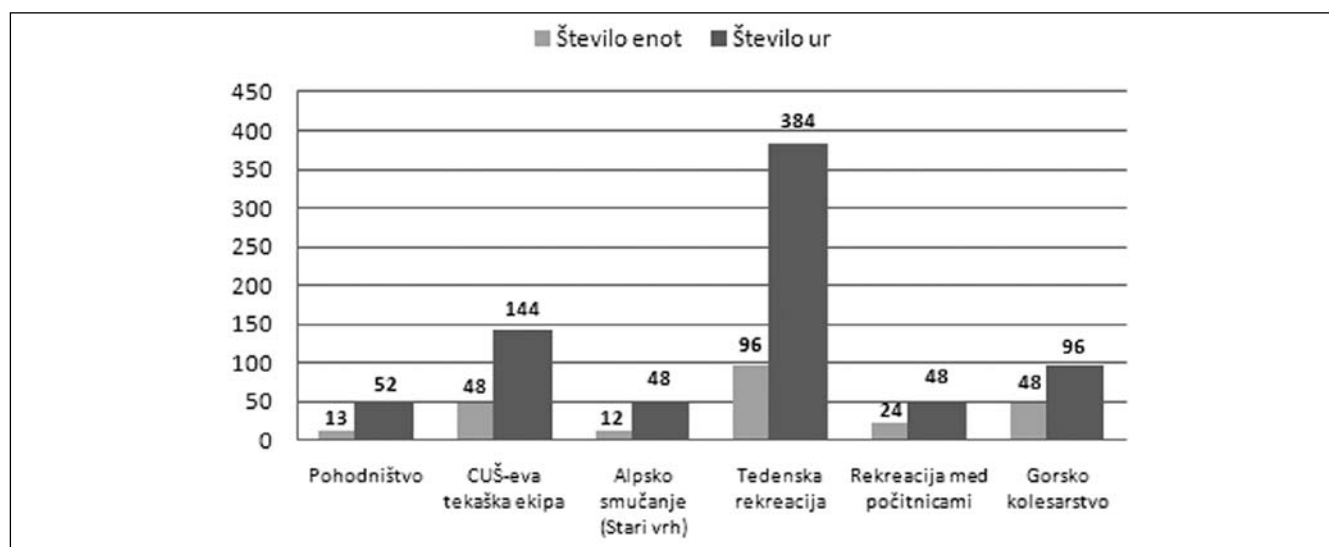
3. Študentski športni dnevi in športne počitnice

V študijskem letu 2008/2009 smo ponudili študentom devet enodnevni ali večdnevni programov različnih športnih dejavnosti. Vodili in organizirali so jih zaposleni na Centru za univerzitetni šport. Opravljenih je bilo 368 vadbenih ur na 184 vadbenih enotah (prikaz 11), največ v programih jadrnanja in veslanja.

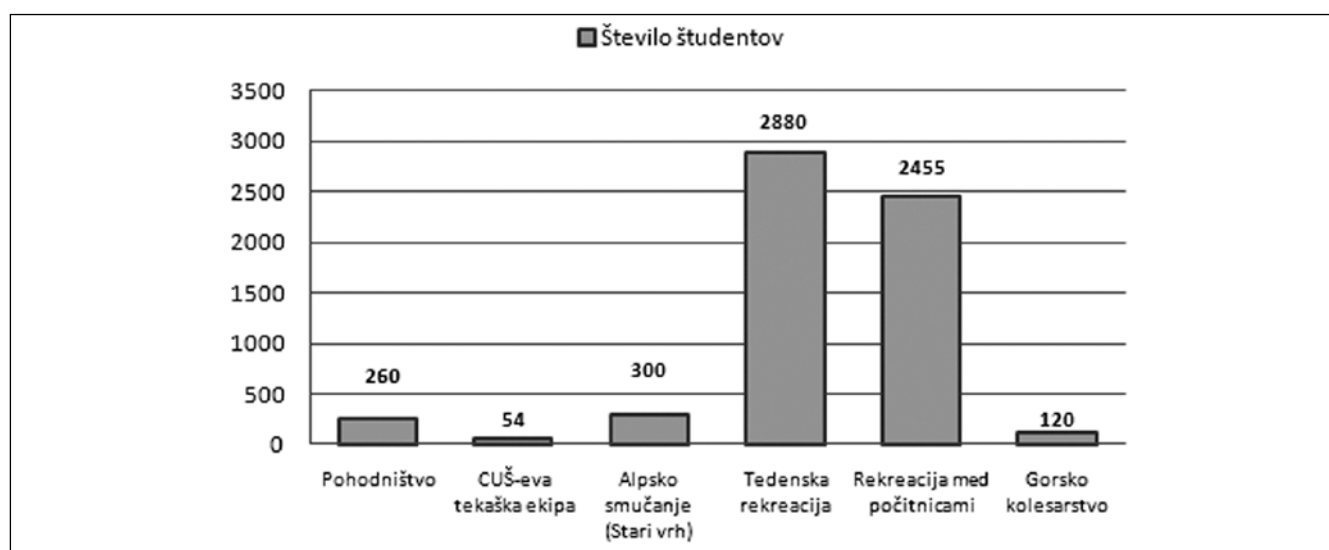
Programov se je udeležilo 218 študentov in študentk (prikaz 12), največ (65 %) alpskega smučanja.

4. Študentska športna tekmovanja

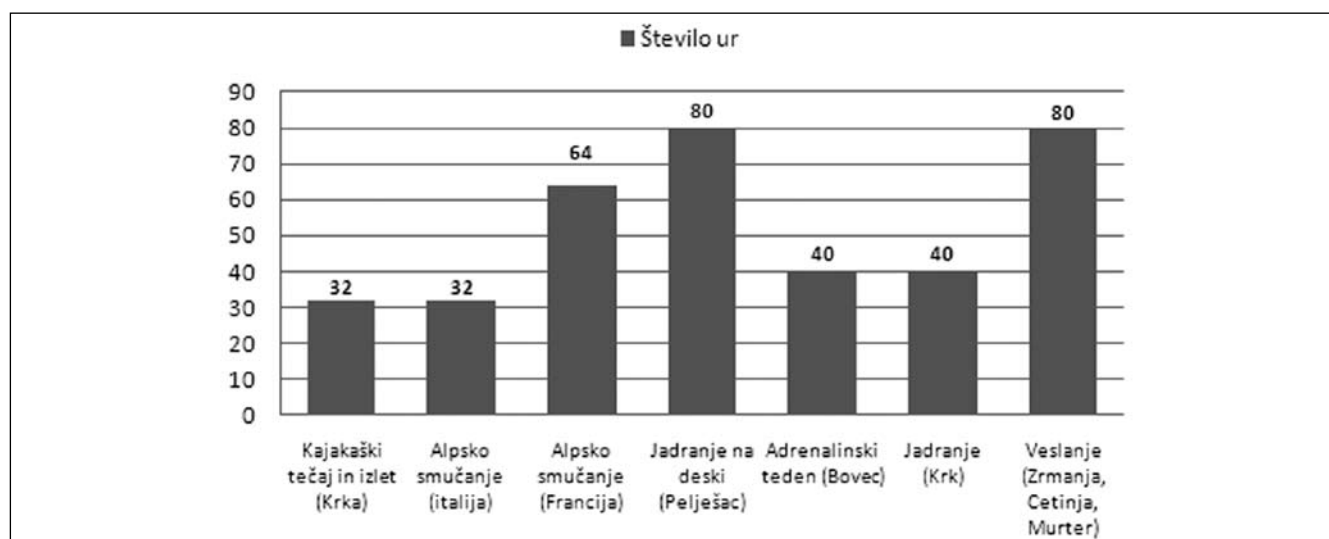
V študijskem letu 2008/2009 je Športna zveza Univerze v Ljubljani za študente in študentke izvedla medfakultetna športna tekmovanja v desetih športnih panogah, ki so potekala po različnih tekmovalnih sistemih (lige, prvenstva, turnirji). Udeležilo so jih je 1088

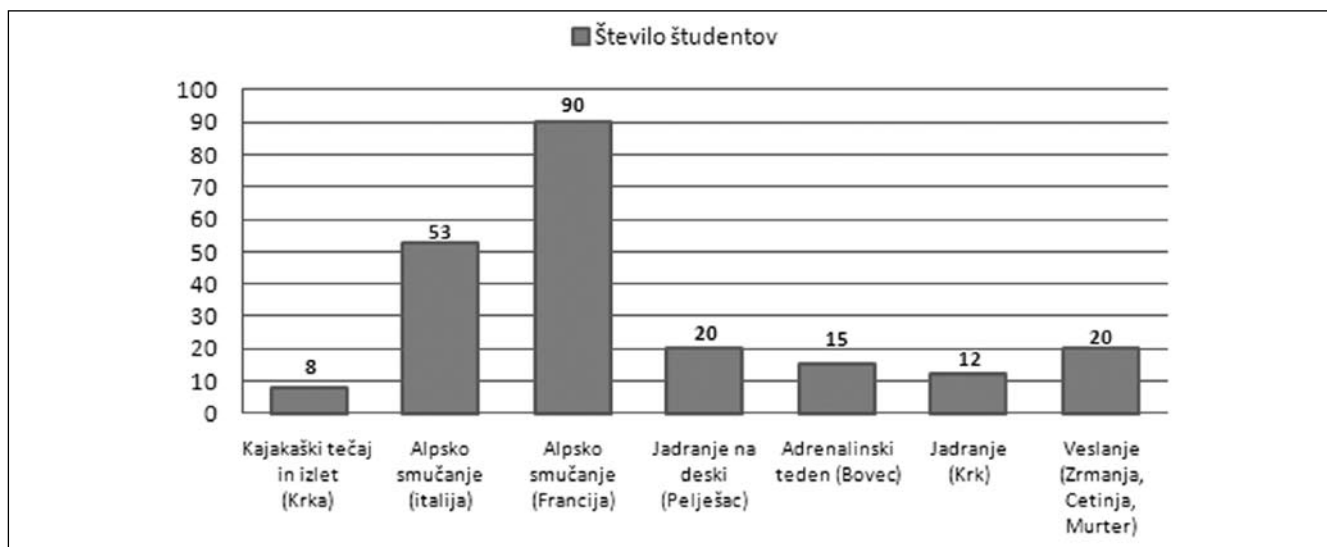
Prikaz 9: Osnovni podatki o izpeljanih športnorekreativnih programih

Prikaz 10: Število udeležencev pri posameznih športnorekreativnih programih

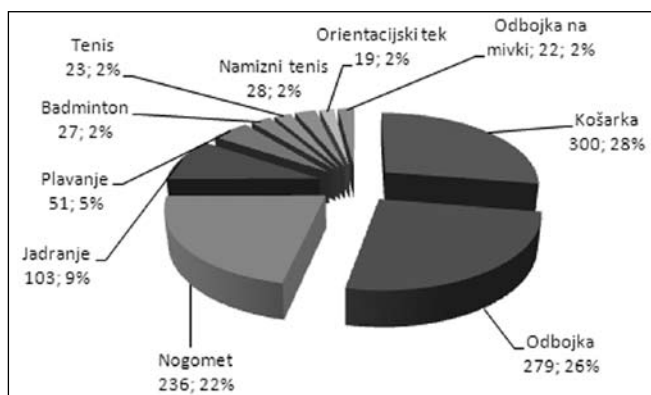

Prikaz 11: Osnovni podatki o izvedenih programih študentskih športnih dni in počitnic

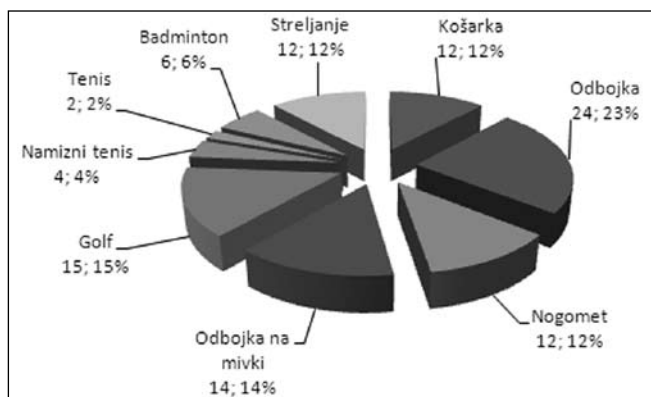
Prikaz 12: Število udeležencev pri posameznih športnorekreativnih programih

študentov in študentk, največ pa jih je sodelovalo v košarkarski ligi. Igre z žogo (košarka, odbojka in nogomet) so zajele kar 76 % vseh vključenih v medfakultetna športna tekmovanja (prikaz 13).

Prikaz 13: Deleži vključenih študentov v posamezne športne panoge v sklopu medfakultetnih športnih tekmovanj

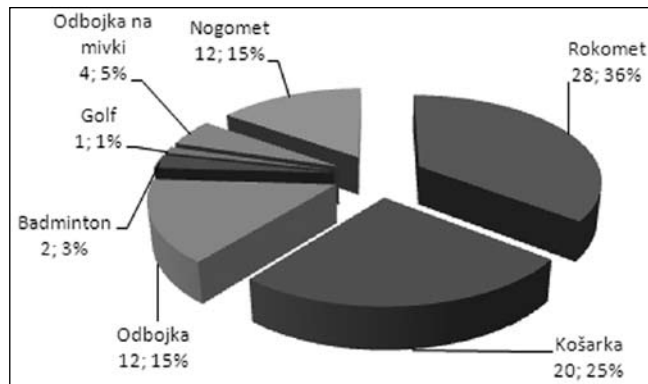
Študenti in študentke Univerze v Ljubljani so se v študijskem letu 2008/2009 udeležili devetih državnih univerzitetnih športnih tekmovanj. Na njih je sodeloval 101 tekmovalac (prikaz 14).

Prikaz 14: Deleži vključenih študentov v posamezne športne panoge v sklopu državnih univerzitetnih športnih tekmovanj

Študenti in študentke Univerze v Ljubljani so se v študijskem letu 2008/2009 udeležili tudi sedmih evropskih univerzitetnih prven-

stev. Na njih je sodelovalo 79 udeležencev (prikaz 15), 64 študentov in študentk Univerze v Ljubljani pa se je udeležilo zimske (Harbin, Kitajska) in poletne univerzijade (Beograd, Srbija).

Prikaz 14: Deleži vključenih študentov v posamezne športne panoge v sklopu evropskih univerzitetnih športnih tekmovanj

Sklep

V članku smo se ukvarjali z analizo celostne občudijske športne dejavnosti študentov in študentk Univerze v Ljubljani, ki poteka pod okriljem Centra za univerzitetni šport in Športne zveze. Izvedeni športni programi zajemajo tako izobraževalne kot tudi sprostilne in tekmovalne vidike športne dejavnosti ter širok spekter različnih športnih dejavnosti.

Iz preglednice 1 lahko vidimo, da je bilo v študijskem letu 2008/2009 izvedenih 150 programov športne dejavnosti, v katere je bilo vključenih 10.068 študentov in študentk. V posamezni program je bilo vključenih povprečno 67 študentov in študentk. Samo v programih Centra za univerzitetni šport je bilo izvedenih 2741 vadbenih enot in 5591 vadbenih ur športne dejavnosti. Največ študentov in študentk je bilo vključenih v športnorekreativne programe (60 %), sledijo jim kreditno ovrednoteni programi (24 %).

Pričujoča analiza kaže na široko ponudbo občudijskih športnih programov za študente in študentke Univerze v Ljubljani, ki je prilagojena željam in interesom posameznikov. Vključenost v pro-

Preglednica 1: Nekateri kazalniki celotne obštudijske športne dejavnosti študentov in študentk Univerze v Ljubljani v študijskem letu 2008/2009

Programi	Število študentov	Število športnih programov	Število izvedenih vadbenih enot	Število izvedenih ur programa	Povprečno število študentov na program
ECTS	2.449	107	2.316	4.451	22,9
Športno rekreativni programi	6.069	6	241	772	1.011,5
Šport med počitnicami	218	9	184	368	24,2
Športna tekmovanja	1.332	28	Ni podatka	Nipodatka	47,6
SKUPAJ	10.068	150	2.741	5.591	67,1

grame je dokaj dobra, pri čemer je treba poudariti, da je skrb zbu-
 jajoč nizek odstotek redno športno aktivnih. Eden od pomembnih
 vzrokov za to je tudi zamenjava urnikov pri prehodu iz zimskega
 v poletni semester. Podatki dajejo pomembne napotke za nadalj-
 nje načrtovanje obštudijske športne dejavnosti in podlago mode-
 lu vzpostavljanja ponudbe obštudijskih dejavnosti na Univerzi v
 Ljubljani tudi v okviru drugih družbenih dejavnostih.

Literatura

1. Jurak, G., Kovač, M., Strel, J., Starc, G. (2007). Nasprotujoča življenjska stila slovenskih dijakov. V: *Šport in življenjski stili slovenskih otrok in mladine* (ur. Kovač, M., Jurak, G., Starc, G., Strel, J.). Univerza v Ljubljani. Fakulteta za šport.
2. Piletič, S., Kolar, E., Cerar, K., Gril, J. (2009). *Poročilo športnih programov Centra za univerzitetni šport 2008/2009*. Univerza v Ljubljani. Center za univerzitetni šport.

dr. Edvard Kolar

Univerza v Ljubljani, Center za univerzitetni šport
 E-naslov: edi.kolar@uni-lj.si

Darja Kürner¹, Jelka Gošnik², Tomislav Bunjevac²

Športna aktivnost študentov filozofskih fakultet univerz v Ljubljani, Zagrebu in Beogradu

Izvleček

Politične spremembe v poznih osemdesetih letih prejšnjega stoletja so povzročile razpad Jugoslavije in njene republike so postale samostojne države. Prva osamosvojena republika je bila Slovenija, ki se je tudi uspela izogniti dolgotrajnemu vojaškemu konfliktu. Sledile so ji Hrvaška, Bosna in Hercegovina ter Srbija, ki pa so v vojnih letih utrpeli mnogo resnejše posledice. V teh republikah je vojna močno prizadela mlajše generacije na vseh ravneh, tudi z vidika izobraževanja in športa.

Vsaka od republik se je razvijala samostojno. Slovenija je prva postala ekonomsko stabilna in se je dokaj hitro včlanila v nekatere pomembne mednarodne institucije, kot sta Nato in Evropska unija. Hrvaška je leta 2007 šele kandidirala za vstop v Evropsko unijo, medtem ko je bila Srbija še močno zaznamovana s posledicami vojne in je šele na začetku tranzicijske poti.

V raziskavi smo skušali ugotoviti, kakšno mesto zavzema šport v univerzitetnih kurikulumih in kako ga zaznavajo študenti filozofskih fakultet v Ljubljani, Zagrebu in Beogradu. Študente vseh treh fakultet smo anketirali z enakim testnim vprašalnikom, ki je vseboval vprašanja o vrednostnem sistemu, motivih in možnostih za športno udejstvovanje, o preferencah, o lastni oceni zdravstvenega statusa in o nekaterih navadah.

Ključne besede: študentski šport, preference, razlike med spoloma.

Sports activity of students of faculties of arts at the universities of Ljubljana, Zagreb and Belgrade

Abstract

Political changes in the late 1980s caused the disintegration of Yugoslavia and the formation of independent states from the former Yugoslav republics. The first republic to gain independence was Slovenia, which also managed to avoid a long-term military conflict. It was followed by Croatia, Bosnia and Herzegovina and Serbia which suffered much more serious consequences during the war years. In these former republics the war strongly afflicted younger generations at all levels, including education and sport.

Each republic developed independently. Slovenia was the first to become economically stable and it soon joined some important international institutions such as NATO and the European Union. In 2007, Croatia became an EU candidate country, whereas Serbia was still dealing with the repercussions of the war and only starting the path to transition.

The study aimed to identify the position of sport in university curricula and explore how students of the Faculties of Art in Ljubljana, Zagreb and Belgrade perceive it. Students from the three faculties mentioned above were surveyed using the same test questionnaire which contained questions concerning value systems, the motives and possibilities for engaging in a sport activity, preferences, the self-assessment of one's health condition and some habits.

Key words: student sport, preferences, gender differences

Uvod

V vsej pretekli zgodovini so bile Slovenija, Hrvaška in Srbija vedno del velikih imperijev ali držav. Njihov ekonomski sistem je doživel številne spremembe, od pretežno kmetijske in obrtniške dobe v avstro-ogrski monarhiji, preko manufakturnega obdobja Kraljevine Srbov, Hrvatov in Slovencev ter socialistične centralizirane industrializacije bivše SFRJ do nedavne osamosvojitve, usmerjene v razvoj in tržno gospodarstvo. Zaradi dokaj kratkega obdobja novejših zgodovinskih samostojnosti vseh treh držav se ne bomo dotikali podrobnejšega opisa političnih in gospodarskih razmer, ker menimo, da je zgodovinski spomin tudi mlajših bralcev še dovolj živ in da poznajo razlike med temi državami.

V Jugoslaviji je bila športna vzgoja obvezni predmet na večini univerz, vsaka fakulteta pa je lahko sama določila, v katerih letnikih se bo izvajala. Po razpadu skupne države se je ta sistem še nekaj časa ohranjal, kmalu pa je vsaka država in univerza razvila svojega v skladu z lastnimi možnostmi.

Univerza v Zagrebu je bila ustanovljena leta 1669 in je najstarejša in največja v jugovzhodni Evropi. Vse od ustanovitve se je nenehno razvijala in danes jo sestavlja 29 fakultet, tri akademije ter Znanstveni center za hrvaške študije. Ima več kot 61.000 študentov in je največja izobraževalna institucija v državi. Zaradi slabega zdravstvenega statusa študentov in slabe telesne kondicije je športna vzgoja še vedno obvezni predmet v 1. in 2. letniku študija, a brez točk ECTS.

Univerza v Beogradu je bila ustanovljena leta 1838, je najstarejša in najpomembnejša visokošolska ustanova v državi. Z 78.000 študenti je tudi ena največjih univerz na Balkanu. Sestavlja jo 31 fakultet, ena akademija in osem znanstvenih inštitutov. Leta 1998 je ministrstvo za šolstvo in šport ukinilo obvezno športno vzgojo na fakultetah in vsaka od njih se je odločala po svoje. Zato so danes med njimi velike razlike. Zasebne fakultete so običajno bolje financirane in njihov vložek v študentski šport je večji. Sicer pa je bila organizacija univerzitetnega športa prepuščena Univerzitetni športni zvezi, ki jo vodijo študenti sami. Študenti so tako samoiniciativno ustanovili Študentsko športno organizacijo, ki je na nekaterih fakultetah prevzela skrb in organizacijo športnih aktivnosti.

¹Filozofska fakulteta, Univerza v Ljubljani

²Filozofska fakulteta, Univerza v Zagrebu

Univerza v Ljubljani je največja v Sloveniji in je bila ustanovljena leta 1919. Leta 2007 jo je sestavljalo 22 fakultet, tri akademije in ena visoka šola, vpisanih pa je bilo 57.657 študentov. Leta 2004 je ministrstvo za šolstvo, znanost in šport izdalo uredbo, ki je športno vzgojo uvrstila med obštudijsko dejavnost, vendar lahko v skladu z akademsko svobodo vsaka fakulteta samostojno odloča o obliki športne aktivnosti v prihodnje. Tako so nekatere povsem opustile organizacijo kakršne koli oblike športne aktivnosti za študente, večina pa je še vedno ohranila obveznost. Leta 2005 je bil ustanovljen Center za šport na Univerzi.

Možnosti za redno športno aktivnost študentov so bile leta 2007 na vseh treh univerzah zelo različne. Namen raziskave je bil ugotoviti, kako so obstoječe razmere vplivale na možnosti za redno športno aktivnost študentov

Metode dela

Za potrebe raziskave so naključno izbrani študenti filozofskih fakultet iz Ljubljane, Zagreba in Beograda (ki so tudi največje na vseh omenjenih univerzah) izpolnjevali enak anketni vprašalnik. Sodelovalo je 1025 študentov 1. letnika zagrebške filozofske fakultete (759 žensk in 266 moških), 479 študentov vseh letnikov ljubljanske (406 žensk in 73 moških) ter 379 študentov vseh letnikov beogradske filozofske fakultete (246 žensk in 133 moških).

Z anketnim vprašalnikom smo ugotavljali preference med 59 športnimi panogami po vedenjski skali (F. Prot). Vsak anketiranec jih je razvrstil po lestvici na petih ravneh. Ocena 5 označuje panogo, ki bi jo anketiranec brezpogojno izbral, če bi imel možnost. Ocena 4 označuje panogo, v kateri bi anketiranec z veseljem sodeloval. Ocena 3 označuje panogo, v kateri bi bil anketiranec občasno aktiven. Ocena 2 označuje panogo, v kateri anketiranec ne bi sodeloval, razen če ne bi bilo druge možnosti. Ocena 1 pa označuje panogo, ki si je anketiranec ne bi izbral pod nobenim pogojem. Nadalje anketa zajema vprašanja o pretekli športni aktivnosti (v osnovni in srednji šoli), o sedanjih športni aktivnosti, o znanju plavanja (definirano s skokom na noge v vodo in plavanjem 50-metrške razdalje v kateri koli tehniki), o zdravstvenih težavah, kajenju. Za obdelavo podatkov smo uporabili standardne metode deskriptivne statistike. Vprašalnik smo prevedli v hrvaški in srbski jezik.

Rezultati

Študentska populacija je zelo specifična zaradi raznolikih antropoloških značilnosti. Študenti imajo zelo različno stopnjo razvosti motoričnih sposobnosti in funkcionalnih zmogljivosti. Njihov odnos do telesne aktivnosti, zdravja, pridobljenih navad in sveta na splošno je zelo različen. Namen in cilji telesne aktivnosti so pridobiti si določeno količino motoričnih informacij in spretnosti, ki

Preglednica 1: Deset najbolj priljubljenih športnih panog med študentkami

	Država								
	Slovenija			Hrvaška			Srbija		
	PANOGA	A. sr.	Št.	PANOGA	A. sr.	Št.	PANOGA	A. sr.	Št.
1	ples	4,05	402	ples	3,73	704	plavanje	4,31	239
2	plavanje	3,8	402	joga	3,39	701	ples	4,02	363
3	joga	3,67	403	badminton	3,37	704	drsanje	4,01	237
4	kolesarjenje	3,53	404	plavanje	3,36	706	vikend izleti	3,98	238
5	aerobika	3,45	403	fitnes	3,28	694	joga	3,79	243
6				vikend izleti	3,25	695	planinstvo	3,78	241
6	drsanje	3,35	404	aerobika	3,25	716			
7	rolanje	3,34	402	rolanje	3,13	691	aerobika	3,62	242
8	odbojka	3,32	404	odbojka	3,04	699	kolesarjenje	3,58	236
8				kolesarjenje	3,04	696			
9	fitnes	3,04	403	potapljanje	2,91	685	fitnes	3,57	237
10	smučanje	2,89	400	jahanje	2,87	695	tenis	3,56	237

Preglednica 2: Deset najbolj priljubljenih športnih panog med študenti

	Država								
	Slovenija			Hrvaška			Srbija		
	PANOGA	A. sr.	Št.	PANOGA	A. sr.	Št.	PANOGA	A. sr.	Št.
1	kolesarjenje	3,61	72	nogomet	2,96	244	nogomet	4,00	129
2	plavanje	3,42	71	namizni tenis	2,82	241	košarka	3,88	125
3	odbojka	3,39	72	vikend izleti	2,77	237	plavanje	3,80	127
4	badminton	3,33	72	kolesarjenje	2,76	239	odbojka	3,78	126
5				planinstvo	2,70	238	streljanje	3,49	124
5	planinstvo	3,28	72	plavanje	2,70	239			
6	košarka	3,22	72	lokostrelstvo	2,69	238	namizni tenis	3,48	364
6	potapljanje	3,22	72				vaterpolo	3,48	127
7	sankanje	3,15	72	košarka	2,67	245	tenis	3,47	127
7	namizni tenis	3,15	72				vikend izleti	3,47	125
8	vikend izleti	3,08	72	streljanje	2,65	239	samostrel	3,44	126
8	rafting	3,08	72						
8	smučanje	3,08	72						
9	lokostrelstvo	3,00	72	odbojka	2,60	238	lokostrelstvo	3,38	124
10	deskanje na snegu	2,99	72	rokomet	2,54	240	rokomet	3,33	126

Preglednica 3: Pretekla športna aktivnost študentov in študentk

		Država						Skupno št.	
		Hrvaška		Slovenija		Srbija			
		Št.	Col %	Št.	Col %	Št.	Col %	Št.	Col %
Nikoli aktivni	M	40	15,0	0,0	0,0	10	7,5	50	10,6
	Ž	118	15,5	11	2,7	27	11,0	156	11,1
Občasno rekreativno aktivni	M	121	45,5	36	50,0	43	32,3	200	42,5
	Ž	449	59,2	240	59,3	130	52,8	819	58,1
Aktivna udeležba v športu v šoli	M	19	7,1	13	18,1	20	15,0	52	11,0
	Ž	78	10,3	67	16,5	28	11,4	173	12,3
Aktivna udeležba v športu v regiji	M	58	21,8	13	18,1	37	27,8	108	22,9
	Ž	71	9,4	47	11,6	43	17,5	161	11,4
Aktivna udeležba v športu v državnem merilu	M	58	21,8	13	18,1	37	27,8	108	22,9
	Ž	27	3,6	29	7,2	14	5,7	70	5,0
Aktivna udeležba v športu v mednarodnem merilu	M	8	3,0	2	2,8	7	5,3	17	3,6
	Ž	16	2,1	11	2,7	4	1,6	31	2,2
Skupaj	M	266	100,0	72	100,0	133	100,0	471	100,0
	Ž	759	100,0	405	100,0	246	100,0	1410	100,0

Preglednica 4: Sedanja športna aktivnost študentov in študentk

		Država						Skupno št.	
		Hrvaška		Slovenija		Srbija			
Sedanja športna aktivnost	Moški	Št.	Col %	Št.	Col %	Št.	Col %	Št	Col %
	Ne	119	44,7	10	13,7	44	33,1	173	36,7
	Da, rekreativno	130	48,9	59	80,8	74	55,6	263	55,7
	Da, aktivno	17	6,4	4	5,5	15	11,3	36	7,6
	Ženske								
	Ne	513	67,6	71	17,5	124	50,4	708	50,2
	Da, rekreatvino	208	27,4	323	79,6	110	44,7	641	45,4
	Da, aktivno	38	5,0	12	3,0	12	4,9	62	4,4
Skupno št.	Moški	266	100,0	73	100,0	133	100,0	472	100,0
	Ženske	759	100,0	406	100,0	246	100,0	1411	100,0

Preglednica 5: Znanje plavanja študentov in študentk

		Država						Skupno št.	
		Hrvaška		Slovenija		Srbija			
		Št.	Col %	Št.	Col %	Št.	Col %	Št.	Col %
Ali znate plavati?	Moški								
	Ne	57	21,8	9	13,0	21	15,9	87	18,8
	Da	205	78,2	60	87,0	111	84,1	376	81,2
	Ženske								
	Ne	205	27,3	80	20,3	64	26,1	349	25,1
	Da	545	72,7	315	79,7	181	73,9	1041	74,9
Skupaj	Moški	262	100,0	69	100,0	132	100,0	463	100,0
	Ženske	750	100,0	395	100,0	245	100,0	1390	100,0

so potrebne za učinkovito in obsežno praktično uporabo, izboljšanje zdravja in učinkovitejše reševanje vsakodnevnih gibalnih nalog. Znano je, da se gibalne spretnosti oblikujejo in usmerjajo že od zgodnjega otroštva dalje. Ustrezna ponudba športnih aktivnosti je pomemben dejavnik, ki omogoča udejstvovanje v tistih gibalnih aktivnostih, ki koristno vplivajo na zdravje. Pravilno usmerjanje interesov do katere koli športne panoge dokazuje, da lahko vsakdo doseže zase osebno pomembne rezultate.

Preglednici 1 in 2 kažeta deset najbolj priljubljenih športnih panog med študentkami in študenti

Študenti iz vseh treh držav so bili zelo enotni pri izpostavljanju najmanj priljubljenih športov. Imajo enak odpor do tako imenovanih ženskih športov s poudarjeno estetsko komponento, kot

so aerobika, ritmična gimnastika in športna gimnastika, ki je zelo zahtevna z vidika treninga moči. Študentke iz vseh treh držav pa ne bi nikoli in pod nobenimi pogoji sodelovale pri rokoborbi, dviganju uteži in bodibildingu.

Večina študentov iz Hrvaške in Srbije se je v preteklosti ukvarjala z nogometom in košarko, medtem ko je pri slovenskih študentih na prvem mestu košarka in nogomet na drugem. Najbolj priljubljeni športni panogi med hrvaškimi študentkami sta bila v preteklosti odbojka in roket, med slovenskimi atletika in odbojka, med srbskimi pa odbojka in košarka.

Večina študentov iz Hrvaške in Srbije se še vedno ukvarja z nogometom in košarko, najbolj priljubljena panoga med slovenskimi študenti pa je kolesarjenje. Večina hrvaških študentk se ukvarja

z odbojko, na drugem mestu je ples. Najbolj priljubljena sedanja panoga med slovenskimi in srbskimi študentkami je aerobika, na drugem mestu pa je pri slovenskih študentkah ples in pri srbskih odbojka.

Razprava

Športne preference študentov delno kažejo različne možnosti, ki so jih imeli v svojih državah v letih odrasčanja. Kažejo tudi na razvitost vrhunskega tekmovalnega športa v posamezni državi. Nogomet je bil v preteklosti in je še vedno najbolj priljubljena panoga v Srbiji in na Hrvaškem, medtem ko se na seznamu desetih najbolj priljubljenih panog pri slovenskih študentih sploh ne pojavi. Med slovenskimi študenti je najbolj priljubljena panoga kolesarjenje, ki mu sledi osem športnih panog, ki se dogajajo v naravi in katerih glavna značilnost je ekstremnost s pridihom nevarnosti. To so tudi v svetu trendovske panoge, ki zahtevajo dražjo opremo in več časa, npr. rafting, potapljanje, smučanje in deskanje na snegu. Od vojaških aktivnosti je na seznamu slovenskih študentov le lokostrelstvo, ne pa tudi streljanje, ki je prisotno na listi hrvaških študentov, še višje pa je uvrščeno pri srbskih študentih. Hrvaški seznam vsebuje le štiri aktivnosti v naravi, visoko na drugem mestu pa je namizni tenis, ki mu sledijo planinstvo, kolesarjenje in vikend izletništvo. To so predvsem panoge, ki so poceni in si jih študenti lahko privoščijo. Ekipne igre z žogo so uvrščene visoko med srbskimi študenti, tudi vaterpolo. To kaže na visoko razvitost teh panog na mednarodni tekmovalni ravni.

Temeljne potrebe po gibanju, izraznosti in kreativnosti se med študenti in študentkami močno razlikujejo. Tako je ples najbolj priljubljen med hrvaškimi in slovenskimi študentkami. Visoko mesto zavzema tudi plavanje, ki je nezahtevno ciklično gibanje. Med študentkami so individualne panoge uvrščene višje, kar kaže na večjo težnjo po zdravem življenjskem slogu in nižjo po tekmovalnosti.

Statistično pomembne so tudi razlike v pretekli in sedanji športni aktivnosti študentov. Slovenski študenti so bili v preteklosti, to je v osnovni in srednji šoli, najbolj aktivni (50 % moških in 59,3 % žensk), sledijo jim hrvaški študenti (45,5 % moških in 59,2 % žensk), medtem ko so bili srbski študenti najmanj aktivni (32,3 % moških in 52,8 % žensk). Za vse tri države pa je značilno, da so bila v preteklosti, torej v mlajših letih, dekleta aktivnejša kot fantje.

Med študijem so najaktivnejši slovenski študenti (80,8 % moških in 79,9 % žensk), sledijo jim srbski (55,6 % moških in 44,7 % žensk), najmanj aktivni pa so hrvaški študenti (48,9 % moških in 27,4 % žensk). Statistično značilna je razlika v znanju plavanja, kjer so na prvem mestu slovenski študenti (87 % moških in 79,9 % žensk), sledijo jim Srbi (84,1 % moških in 73,9 % žensk), najmanj plavalcev pa je med hrvaškimi študenti (78,2 % moških in 72,2 % žensk), čeprav ima Hrvaška najboljše naravne danosti za plavanje. Ena od možnih razlag za slabše znanje plavanja hrvaških študentov je ta, da je to generacija, ki je odrasčala v vojnih letih in je imela manj možnosti za učenje plavanja.

Kljub najmanjši športni aktivnosti imajo hrvaški študenti največ oseb brez zdravstvenih težav (74,8 % moških in 71,8 % žensk), sledijo jim slovenski študenti (60,1 % moških in 57,5 % žensk), ki imajo največ obolenj kostno-mišičnega sistema in alergij. Enake zdravstvene težave imajo tudi srbski študenti, ki imajo tudi največ oseb s težavami z dihanjem. To lahko povežemo z ugotovitvijo, da

je med srbskimi študenti največ kadilcev (36,2 % žensk in 25,6 % moških). Statistično nepomembna razlika je v številu kadilcev med hrvaškimi (23,2 % moških in 20,4 % žensk) in slovenskimi študenti (23,6 % moških in 20,3 % žensk), je pa več kadilcev med moškimi kot med ženskami.

Sklep

Ekipne tekmovalne športne panoge med slovenskimi študenti niso pretirano razširjene. To je posledica dejstva, da so športni programi na fakulteti pretežno usmerjeni v zdrav življenjski slog in manj v tekmovalnost. Višja življenjska raven omogoča študentom, da izbirajo med dražjimi panogami, ki zahtevajo tudi več časa. Zato je na seznamu najbolj priljubljenih panog slovenskih moških študentov tudi več ekstremnih, ki zahtevajo dražjo opremo, višjo stopnjo telesne in duševne pripravljenosti, zahtevnejšo pripravo, bolj izurjene inštruktorje in posebne objekte. Igre z žogo zastopata odbojka in košarka, ki pa sta bolj množične rekreativne narave kot pa tekmovalne. Prav tako zasledimo badminton in sanikanje le na seznamu preferenc slovenskih študentov. Vse igre z žogo so bolj priljubljene med hrvaškimi študenti. Izmed aktivnosti v naravi tam zasledimo vikend izlete, kolesarjenje in planinstvo, kar nakazuje željo študentov po aktivnem in zdravem preživljanju prostega časa v naravi. Namizni tenis je na njihovem seznamu preferenc uvrščen visoko. Zaradi preproste in enostavne organizacije je pogosto v ponudbi športnih aktivnosti v notranjih prostorih.

Igre z žogo na čelu z nogometom in košarko so še vedno najbolj priljubljene med srbskimi moškimi študenti, kot so bile že v osnovni in srednji šoli. Posledica tega je tudi visoka kakovost tekmovalnega športa, saj so njihove ekipe v svetovnem vrhu. Igre z žogo kot študentski šport so predvsem tekmovalno naravnane in niso dostopne študentom kot rekreativni množični šport, delno tudi zaradi pomanjkanja objektov. Na seznamu desetih najbolj priljubljenih športnih panog srbskih študentov najdemo tudi tri vojaške z orožjem, to so streljanje, samostrel in lokostrelstvo, ne zasledimo pa starodavnih vzhodnjaških borilnih veščin. Streljanje je tudi na seznamu hrvaških študentov, vendar ni visoko uvrščeno. Visoko na listi moških in žensk pa je plavanje, zaradi preprostosti gibanja, pozitivnega vpliva na zdravje in individualnosti.

Najizrazitejše so v športnih referencah razlike med spoloma. Očitno je, da študentke raje izbirajo panoge, kjer lahko doživijo osebno potrditev in uspeh. Ekipne športne panoge postopno nadomeščajo individualne, kot so plavanje, kolesarjenje, joga, fitnes in značilne ženske panoge, denimo aerobika in ples. Na seznamu desetih najbolj priljubljenih športnih panog sta tudi rolanje in drsanje, ki nudita hitro gibanje v zaprtih prostorih in na zunanjih površinah. Od iger z žogo je na seznamu najbolj priljubljenih disciplin hrvaških in slovenskih študentk le odbojka, ker je to igra, ki nima neposrednega stika s člani nasprotnih ekip. Na listi slovenskih študentk zasledimo tudi smučanje, ker je to še vedno zelo priljubljen nacionalni šport, čeprav postaja čedalje dražji. Enako vlogo ima na seznamu srbskih študentk tenis, ki je tam na visoki tekmovalni ravni.

Med panogami, ki so le na seznamu hrvaških študentk, pa zasledimo badminton, potapljanje in jahanje, kar je značilno za rušenje stereotipa o razlikah med spoloma.

Glede na nizko športno aktivnost hrvaške študentske populacije je presenetljivo, da imajo najmanj zdravstvenih težav. Kar 74,8

% moških in 71,8 % žensk jih sploh nima. Slovenska študentska populacija je športno najbolj dejavna, a ima hkrati največji delež zdravstvenih težav v obliki kostno-mišičnih bolezni (19,2 % moških in 14 % žensk), alergij (8,2 % moških in 12,8 % žensk). Vzroke za to bi prav gotovo veljalo preučiti ter podrobneje raziskati življenjsko okolje in prehranske navade študentov.

Raziskava je pokazala statistično pomembne razlike med študentsko populacijo vseh treh držav. Slovenski študenti in študentke nimajo najboljših razmer za športno aktivnost, a imajo še vedno boljšo izbiro večjega števila športnih panog, ki jih nudi in organizira fakulteta, vodijo pa jih profesionalni kadri. Višja življenjska raven jim tudi omogoča večjo individualnost pri izbiri dražjih in zahtevnejših trendovskih športnih aktivnosti.

Hrvaška študentska populacija je v nekoliko slabšem položaju zaradi večjih denarnih omejitev in pomanjkanja objektov. V najslabšem položaju pa so srbski študenti, ki so bili vrsto let brez vsakršne športne aktivnosti, večina jih je še vedno. Filozofska fakulteta podpira študente v njihovih prizadevanjih za povečanje rekreativne športne ponudbe, vendar pobudo in organizacijo prepušča študentom samim, ki pa se spopadajo s hudim pomanjkanjem denarja, objektov in profesionalnega kadra.

Študentska populacija je z vidika možnosti za športno aktivnost odvisna od gospodarske, kulturne in družbene razvitosti, kar se bo dolgoročno poznalo tudi v značilnostih vodstvene in intelektualne populacije. V tem pogledu so zdravje in telesna ter duševna sposobnost študentske populacije filozofskih kakor tudi vseh drugih fakultet, ki predstavlja bodočo intelektualno elito naroda ter oblikovalce pomembnih odločitev in usmeritev, od katerih bo odvisna življenjska raven naroda, zelo pomembna. Zato bi vsak politični in izobraževalni sistem moral zagotoviti ekonomske in finančne razmere, ki bi študentom omogočile športno aktivnost v skladu z njihovimi potrebami in zmožnostmi.

Literatura

1. Gosnik, J., Fučkar, K., Alikaflić, V. (2003). *Preferences toward sports of students at the Faculty of philosophy*. University of Zagreb, Croatia.
2. Bosnar, K., Prot, F. (1993.). Prilagodba skala K1 stava prema športu populaciji studenata kineziološkog fakulteta. V: *Zbornik radova 2. ljetne škole pedagoga fizičke kulture Republike Hrvatske*, Rovinj, str. 64–69.
3. Fučkar, K. (2002.). *The analysis of attitude and interest of students toward sports at the Univesity of Zagreb, 3rd International scientific conference of Kinesiology – New perspectives*, str. 169–171. Opatija: Faculty of Kinesiology, University of Zagreb.

Darja Kürner, prof. šp. vzg.

Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta

E-naslov: darja.kurner@ff.uni-lj.si

Športna vzgoja izbirni predmet v prenovljenih študijskih programih Fakultete za družbene vede

Izvleček

Fakulteta za družbene vede je bila v skupini treh fakultet, ki so prve izvedle bolonjsko prenovlo študijskih programov. V študijskem letu 2007/2008 je fakulteta v celoti prešla na nov sistem študija. Že v času priprave na reformo študijskih programov je bila prisotna dilema, kaj storiti s predmetom Športna vzgoja, ki je v dotedanjih študijskih programih bila kot obvezen predmet, brez ocenjevanja, v 1. in 2. letniku.

Kljub negativnemu stališču in nasprotovanju vodstva UL do uvedbe predmeta Športna vzgoja v predmetnik prenovljenih študijskih programov, se je na FDV oblikovalo mnenje, da je potrebno predmet ohraniti, saj bolonjska reforma z uvedbo širšega izbora, predvsem splošnoizobraževalnih predmetov, daje možnost, da se kot izbirni predmet ponudi študentom tudi Športna vzgoja, seveda v prenovljeni obliki, z vsemi lastnostmi in zahtevami predmeta (predavanja, vaje, preizkus znanja, ocenjevanje). Obveljalo je prepričanje, da tak predmet širi splošna vedenja in znanja in prispeva k širši razgledanosti študentov ter posredno k večji kvaliteti njihovega življenja in učinkovitejšemu kasnejšemu poklicnemu delu.

Physical education as an elective course in the redesigned study programmes of the Faculty of social sciences

Abstract

The Faculty of Social Sciences was included in the group of three faculties which were the first to implement the Bologna reform of study programmes. The Faculty switched to the new study system in the 2007/2008 academic year. Already when preparing for the study programme reform a dilemma emerged concerning what to do with the physical education course which had previously been a non-assessed compulsory course in the first and second years of study.

Despite the negative standpoint of the management of the University of Ljubljana and its opposition to re-introducing the physical education course in the renewed study programme curricula, the Faculty of Social Sciences maintained that the course should be preserved. Namely, the Bologna reform establishes a wider selection of general-education courses, therefore allowing the physical education course to be included among elective courses which, of course, must be adjusted accordingly (lectures, practical sessions, examination, assessment). The opinion prevailed that such a course broadens the general knowledge and skills of students, contributes to their broad-mindedness, indirectly improves their quality of life and boosts their professional work in the future.

Opis in status predmeta

Na osnovi takega mnenja je bil na senatu FDV sprejet sklep, da se Športna vzgoja izenači z ostalimi predmeti in uvrsti med splošno izbirne predmete s 5 KT. Postopek akreditacije predmeta je bil zaključen s sklepom Senata za akreditacijo pri Svetu za visoko šolstvo maja 2007.

V štud. letu 2007/2008 je bil predmet v okviru fakultetnih izbirnih predmetov študentom prvič ponujen v izbor. Zaradi omejenih prostorskih, kadrovskih in finančnih možnosti smo vpisno število omejili na 230 študentov (200 rednih, 30 izrednih).

Predmet lahko vpišejo študenti vseh letnikov dodiplomskega študija kot izbirni fakultetni ali izbirni odprti predmet. Izvaja se dva semestra (zimski in letni) skupaj za redni in izredni študij. Vaje potekajo 2 uri tedensko, predavanja pa 5 ur v prvem in 5 ur v drugem semestru. Po uspešno opravljenih zahtevanih obveznostih študent pridobi 5 KT. Predmet predvideva 150 ur študentovega dela. Tak sistem večini omogoča, da enkrat v času dodiplomskega študija izbere tudi predmet Športna vzgoja. Res pa je, da imajo zaradi omejenega števila vpisnih mest pri predmetu prednost tisti študenti, ki prej izpolnijo pogoje za vpis.

Namen, cilji in vsebina predmeta

Predmet je utemeljen s tremi osnovnimi cilji:

1. Ozaveščanje študentov o vrednotah športa, oblikovanje pozitivnih stališč do športa in navajanje na zdrav način življenja.

Tem ciljem je v okviru vsebine predmeta namenjenih 10 ur predavanj z vsebinami o osnovah delovanja človekovega telesa, o športni vadbi za boljše zdravje, o vplivu športnih aktivnosti na psihomotorične in funkcionalne sposobnostih, o športno/gibalni aktivnosti kot preventivni in kurativni dejavnosti za ohranjanje in utrjevanje zdravja, o osnovah zdravega prehranjevanja in regulaciji telesne teže in o športnih poškodbah. Po končanih predavanjih se opravi pisni preizkus znanja. Za pripravo na to je študentom na voljo študijsko gradivo v obliki obvezne literature in povzetkov vseh izvedenih predavanj.

Preizkus znanja se oceni. Dobljena ocena predstavlja del končne ocene.

2. Odpravljanje in preprečevanje posledic pomanjkanja gibanja oziroma skrb za izboljšanje psihofizičnih sposobnosti, krepitev zdravja in ustvarjalno izrabo prostega časa.

Tem ciljem je namenjenih 60 ur (2 uri tedensko) rednih vaj v izbrani športni panogi in nekaj celodnevni vodenih športnih aktivnosti v naravi. Zaradi zagotavljanja tega cilja se predmet izvaja

skozi vse leto oziroma je dvo-semesterski, za razliko od ostalih predmetov, ki so praviloma eno-semesterski. Trenutno, glede na prostorske, kadrovske in finančne možnosti v okviru vaj ponujamo sledeče športne panoge: aerobika, badminton, košarka, nogomet, odbojka, plavanje, v okviru športnih aktivnosti v naravi pa smučanje, planinski pohod ter aktivnosti v okviru športnega vikenda na morju.

3. Izpopolnjevanje znanja v izbrani športni panogi.

Tudi te cilje dosegamo skozi redne vaje v izbrani športni panogi (2 uri tedensko). Ta cilj je zelo pomemben zaradi dejstva, da imajo študenti zelo slabo predznanje in dejstva, da kasnejše ukvarjanje z določenim športom zahteva tudi znanje in poznavanje te dejavnosti. Na vajah se, poleg doseganja zadostne intenzivnosti vadbe, študentom podajajo tudi informacije o posebnostih izbrane športne panoge, njenem vplivu na človeka, tehniki in taktiki, pravilih ter osnovah telesne in tehnično taktične priprave. Skozi celoletno vadbo študenti bistveno izpopolnijo znanje v izbrani športni panogi.

Tako definiranim trem osnovnim ciljem je podrejen celoten proces izvajanja predmeta in tudi vsaka posamezna ura. Pretiran poudarek zgolj enemu cilju (preveč teoretičnih predavanj ali zgolj praktična vadba brez elementov učenja ali premajhna frekvenca in intenzivnost vadbe, kakor tudi koncentracija vaj v en sam semester) bi porušil koncept predmeta in zgrešil njegov temeljni namen.

Način izpolnjevanja zahtev in ocenjevanja

Predmet se izvaja dva semestra v obliki vaj, vodenih celodnevnihi športnih aktivnosti, preizkusa motoričnih in funkcionalnih sposobnosti ter pisnega preverjanja znanja.

Kreditne točke študent pridobi na osnovi pozitivne končne ocene. Končno oceno sestavlja povprečje ocen pisnega preizkusa znanja, ocene vaj in prisotnosti na predavanjih. Oceno vaj se pridobi z aktivno udeležbo na vajah. Za najnižjo pozitivno oceno vaj(6) je potreben 75% obisk. Višjo oceno vaj se pridobi z večjim številom aktivnih prisotnosti, za kar je pripravljena ocenjevalna lestvica. Ta kriterij se je pri ocenjevanju praktičnega dela izkazal kot najbolj objektivni, ki poleg tega študente tudi stimulira k rednemu obiskovanju vadbenih ur. Prav slednje utemeljuje smiselnost ocenjevanja predmeta.

Na končno oceno vpliva tudi obisk predavanj. V primeru, da je povprečje ocen vaj in preizkusa znanja med oceno se na osnovi višje udeležbe na predavanjih končna ocena zaokroži navzgor v obratnem primeru pa navzdol.

Pri ocenjevanju se je pokazala velika občutljivost študentov za eventualne krivice ali neobjektivnost, saj ocena lahko bistveno vpliva na študentovo povprečje ocen in s tem posledično na njegove možnosti pridobitve številnih ugodnosti, ki iz tega izhajajo.

Evalvacija predmeta v študijskem letu 2007/2008

Novembra 2008 je bila na Univerzi, s strani Komisije za spremljanje prenov študijskih programov, opravljena evalvacija izvedbe bolonjskih študijskih programov za vse predmete na novih študijskih programih. S tem je bil tudi prenovljen predmet Športna vzgoja ovrednoten po enotni metodologiji skupaj z ostalimi predmeti. To daje poleg vrednotenja tudi možnost primerjave z ostalimi predmeti.

Študenti so se sami odločali katere predmete bodo ocenjevali. Športno vzgojo je na FDV ocenjevalo 50 študentov, kar je v primerjavi z ostalimi predmeti veliko in kaže na večje zanimanje za ta predmet v primerjavi z ostalimi.

Kljub temu to število predstavlja slabih 22% vseh, ki so vpisali predmet. Pridobljenih rezultatov za to ne gre posploševati, so pa dobra ocena preteklega dela in orientacija oziroma pomoč pri izvajanju predmeta v bodoče.

Rezultati so pridobljeni na osnovi enotnega vprašalnika, ki je vseboval 15 vprašanj, in sicer:

A. Uvodna vprašanja:

1. Kakšna je vaša splošna ocena predmeta?

(zelo slaba, slaba, niti dobra, niti slaba, dobra, zelo dobra)

Na to vprašanje je 44% odgovorilo, da je bila izvedba predmeta dobra, 38% da je bila zelo dobra. To pomeni, da je bilo kar 82% študentov zadovoljnih s ponujeno obliko predmeta.

2. Kako zahteven je predmet?

(zelo lahek, lahek, nekaj srednjega, zahteven, zelo zahteven)

Pri tem vprašanju se jih je 46% opredelilo, da je bil predmet lahek, 44% pa, da je bil nekaj srednjega. S trditvijo, da je bil predmet zelo lahek se je strinjalo 8%, da je bil zahteven pa 2% anketiranih. V primerjavi z ostalimi predmeti je bila Športna vzgoja po teh podatkih srednje zahteven oziroma bolj lahek predmet.

3. Kako ocenjujete obseg dela, ki ga imate pri tem predmetu?

(zelo majhen, majhen, povprečen, velik)

Tu se je 26% anketiranih opredelilo, da je bil obseg majhen, 58% da je bil povprečen, 2% da je bil obseg zelo majhen, 12% pa, da je bil velik. Iz tega se da sklepati, da je bil predmet po svojem obsegu povprečen.

4. Koliko ste se pri tem predmetu po vašem mnenju naučili?

(skoraj nič, malo, srednje, veliko, izjemno veliko)

40% anketiranih je odgovorilo, da se je veliko naučilo, 36% da se je naučilo srednje, 6% da se je naučilo izjemno veliko, le 2% pa, da se ni naučilo skoraj nič.

To pomeni, da študenti vedenj in znanj, ki so bila posredovana pri predmetu predhodno niso imeli. Vsebinska zasnova predmeta, kot jo določa učni načrt, se za to zdi smiselna in študentom daje za boljšo kvaliteto življenja nujno potrebna vedenja in znanja.

B. Ocena:

1. Kakšna je vaša končna ocena v primerjavi s pričakovano?

(nižja, ustrezna, višja)

70% študentov je menilo, da je dobljena ocena ustrezna, 20% da je nižja, 10% pa da je višja od pričakovane. Iz tega je razvidno, da so bili kriteriji ocenjevanja ustrezni. Uporabljen sistem ocenjevanja je študente stimuliral k rednemu obiskovanju predavanj in vaj, kar dokazujejo odgovori pri naslednjih vprašanjih.

C. Obveznosti:**1. Ocenite naštete prednosti in slabosti pri opravljanju individualnih obveznosti**

(ne drži, drži)

Pri tem vprašanju je 76% anketiranih menilo, da so bili o obveznostih dovolj dobro obveščeni, 68% jih je menilo, da so bile obveznosti dovolj dobro opredeljene. Kar 92% se jih ni strinjalo s trditvijo, da so bile obveznosti prezahtevne, 82% jih je menilo, da so imeli glede na zahteve študija dovolj časa za izpolnjevanje obveznosti. Od 80% do 92% se jih ni strinjalo s trditvami da pomena opravljanja niso razumeli, da so pogrešali več pomoči izvajalca, da bi jim težave povzročala nedostopnost informacijske tehnologije ali neznanje uporabe le-te ali nezadostna pojasnila glede napak in pomanjkljivosti pri delu.

2. Kako pogosto ste pri predmetu obiskovali vaje in predavanja?

(skoraj nikoli, redko, pogosto, skoraj redno, redno)

74% anketiranih je redno ali skoraj redno obiskovalo predavanja, 8% pogosto, 10% redko, 8% pa skoraj nikoli.

Vaje je redno obiskovalo 51%, skoraj redno pa 31%, pogosto 8,9%, redko ali skoraj nikoli pa le 4,4%. Iz tega je razvidno, da je zaradi izbirnosti predmeta in zaradi kriterijev ocenjevanja bila zelo visoka udeležba študentov na vajah in predavanjih.

Visok obisk vaj in predavanj so anketirani utemeljevali s tem, da je bil obisk vaj in predavanj obvezen in je vplival na končno oceno, da so želeli biti športno aktivni, da so se želeli izpopolniti v izbrani športni panogi, da so bile vsebine zanimive in poučne

3. Kakšne so bile posamezne oblike dela pri predmetu?

(zelo nezanimivo, nezanimivo, povprečno, zanimivo, zelo zanimivo)

Predavanja je kot povprečno zanimiva ocenilo 34,7%, kot zanimiva 36,7%, kot zelo zanimiva pa 24,5%. Da so bila predavanja nezanimiva pa je ocenilo le 2% anketiranih.

Vaje je kot zanimive ocenilo 51,6%, kot zanimive 25,8%, kot povprečno zanimive 16,1%, kot nezanimive pa le 6,5%.

Iz omenjenih podatkov je očitno, daje bil izbor tem za predavanja, kakor tudi izbor predavateljev dokaj dober. Enaka ugotovitev velja za izvajanje vaj.

D. Študijska literatura:**2. Kako uporabna je bila študijska literatura pri predmetu?**

(skoraj nikoli uporabna, redko uporabna, včasih uporabna, ponavadi uporabna, skoraj vedno uporabna)

Na to vprašanje je 66% anketiranih ugotovilo da je bila študijska literatura pri predmetu ponavadi oziroma skoraj vedno uporabna, 12% jih je odgovorilo, da je bila redko uporabna, 8% pa, da ni bila skoraj nikoli uporabna.

Študentom so bili na spletnem referatu na voljo povzetki vseh predavanj in izbrana poglavja iz predpisane študijske literature.

E. Izvajalec:**1. Označite strinjanje s trditvami, ki ocenjujejo delo izvajalca predmeta?**

(sploh se ne strinjam, se ne strinjam, niti strinjam, niti ne strinjam, se strinjam, zelo se strinjam)

S trditvijo, da so vedno dobili povratno informacijo se je strinjalo ali zelo strinjalo 81,5%. S tem, da je bil izvajalec vedno dostopen na govorilnih urah se je strinjalo ali zelo strinjalo 79,1%, da je redno odgovarjal na e-pošto pa se je strinjalo ali zelo strinjalo 68,4%, da je redno obveščal prek spletne strani spletnega referata ali e- pošte pa 75%. S trditvijo, da je bila komunikacija z izvajalcem korektna se je strinjalo ali zelo strinjalo 84,2% anketiranih.

2. Označite strinjanje s trditvami, ki ocenjujejo predavanja, vaje, seminarje

(sploh se ne strinjam, se ne strinjam, niti strinjam, niti ne strinjam, se strinjam, zelo se strinjam)

S trditvijo, da je bil izvajalec vedno pripravljen se je strinjalo ali zelo strinjalo 84,2%. 90% se jih je strinjalo ali zelo strinjalo, da je bila snov razložena na razumljiv način, 85,7% se je strinjalo, da so bile predstavitve razumljive in informativne, 94,7% pa, da je bila snov ustrezno ilustrirana.

F. Dobro in slabo**1. Kaj je bilo pri predmetu posebej dobro?**

Na to vprašanje so anketiranci navedli številne odgovore. Navedeni so le najzanimivejši: da so bila predavanja le 10 ur v letu; da je večji poudarek na praktičnem delu; da se učiš pravih tehnik posameznega športa; da so prišli predavat profesorji z drugih fakultet (Fakultete za šport); da so se naučili pravih tehnik plavanja; da so spoznali nauke o skrbi za zdravo telo; da je bil lahek izpit; da se niso učili le teorije, temveč so to vedenje izpopolnili s praktičnimi primeri, ki utegnejo koristiti v vsakdanjiku; da so bila zanimiva predavanja, da je bilo na vajah in predavanjih večkrat tudi zabavno; da si je za vaje vsak lahko izbral panogo, ki ga je zanimala ...

2. Kaj bi bilo treba pri predmetu v prihodnje izboljšati?

Na osnovi tega vprašanja je bilo podanih nekaj predlogov in mnenj, in sicer: zagotoviti bolj pestro izbiro športnih aktivnosti; imeti več vaj in predmetov v zvezi s športom, da bi bilo treba predavanja vključiti v dopoldanski urnik oziroma, da so ob prepoznih urah, da bi bilo potrebno zagotoviti boljše prostore za vadbo ...

3. Ali je bila vsebina predmeta skladna z učnim načrtom?

82% anketirancev je menilo, da je bila vsebina predmeta skladna z učnim načrtom.

4. Kaj je bil vaš kriterij za izbor tega predmeta?

Za 35% anketiranih je bil kriterij izbora vsebina predmeta v učnem načrtu, za 25% pa naslov predmeta. 3% anketiranih je kot kriterij izbora navedlo priporočilo kolegov, da je predmet lahek in zanimiv, 3% je predmet izbralo zaradi dobrega učitelja, 1% pa na priporočilo profesorjev. 33% anketiranih pa je za kriterij izbora predmeta navedlo nekaj drugega, in sicer: biti športno aktiven, ker mi ta predmet leži, želja po uveljavitvi športne vzgoje v akademskem okolju, želja po brezplačni športni vadbi, ker se vsaj tako športno udejstvujem, ker je obvezen del študija.

Zaključek

Športna vzgoja na FDV je primer možne rešitve statusa tega predmeta v okviru bolonjske reforme študijskih programov. Tako zasnovan predmet ima nekaj prednosti in tudi pomanjkljivosti.

Izbirni predmet postane z izbiro in vpisom za študente obvezen, za to pri predmetu ni osipa. To omogoča racionalno materialno in kadrovsko načrtovanje ter sistematičen, dobro načrtovan, vzgojno izobraževalni proces.

Predmetnik fakultetnih izbirnih predmetov se spreminja in sprejema za vsako študijsko leto posebej. Ti predmeti so tako podvrženi

konkurenci, kar ima dobre pa tudi slabe strani. Obstoja namreč možnost, da zaradi različnih razlogov predmet izpade iz predmetnika. To lahko prepreči dobro delo nosilcev in sodelavcev pri predmetu ter podpora študentov.

Športna vzgoja kot študijski predmet se ne more ponavljati v več letnikih oziroma ga je možno vpisati zgolj enkrat. Za zagotovitev stalne športne aktivnosti študentov v času študija je potrebno predmet nadgraditi z dobro ponudbo športnih aktivnosti v okviru obštudijske športne dejavnosti na fakulteti in Univerzi.

Roman Kavčič, prof. šp. vzg., predavatelj

Fakulteta za družbene vede

E-naslov: roman.kavcic@fdv.uni-lj.si

Študenti Fakultete za strojništvo o organizaciji športnih aktivnosti na fakulteti

Izvleček

Namen raziskave, ki smo jo opravili med študenti Fakultete za strojništvo v Ljubljani, je bilo dobiti povratno informacijo študentov, kakšna oblika organiziranosti športnih aktivnosti jim med študijem najbolj ustreza. Pokazalo se je, da podpirajo športno vzgojo, ki je vključena v predmetnik fakultete, in da so zadovoljni s programom obvezne športne vzgoje, ki je na fakulteti potekal v lanskem študijskem letu. Pri športni vzgoji jih najbolj motijo neugoden urnik, prenatrpanost in lokacija športnih objektov. Večina študentov si želi športne vzgoje v vseh letnikih študija. Ugotavljamo, da bi morala na Fakulteti za strojništvo Univerze v Ljubljani športna vzgoja ostati del rednega programa študija.

Ključne besede: športna vzgoja, študenti, Fakulteta za strojništvo, Univerza v Ljubljani, mnenje študentov.

Faculty of Mechanical Engineering students on how sports activities are organised at the Faculty

Abstract

The goal of our research, was to get some feedback from the students of the Faculty of Mechanical Engineering, of what kind of organisation of sports activities suits them best during their time at the Faculty. The results have shown, that the students are in favor of Physical Education that is a part of the undergraduate curriculum and are satisfied with the program of mandatory Physical Education, as it was organised in the previous school year. In students view the most disturbing factors of the program are unfavorable schedules, overcrowded lessons and bad location of sports facilities. The majority of students wish to have Physical Education program in all years of their study. In conclusion we assess that Physical Education at the Faculty of Mechanical Engineering should stay a part of the undergraduate program.

Key words: Physical education, students, Faculty of Mechanical Engineering, University of Ljubljana, student opinion

Uvod

Študenti vedno več časa preživijo ob prebiranju študijske literature in pred računalniškim zaslonom. Zato je, bolj kot kadar koli doslej, pomembno, da v svoj življenjski slog vključujejo tudi športno aktivnost kot protiutež prej omenjenemu sedečemu načinu življenja. Z novim bolonjskim sistemom študija, ki ga postopno uvajajo na fakultetah Univerze v Ljubljani, so se začele spremembe tudi pri študentskem športu. Težava je ta, da spremembe niso enotne in da fakultete različno urejajo problematiko športne vzgoje. Nekatere uvajajo študijske predmete športa s kreditnimi točkami, nekatere delujejo po starem sistemu obvezne športne vzgoje brez kreditnih točk, druge imajo izbirne predmete. Ustanovljen je bil tudi Center za univerzitetni šport, ki ponuja rekreativne programe športa in tudi programe, ovrednotene s točkami ECTS.

Namen raziskave, ki smo jo opravili med študenti Fakultete za strojništvo Univerze v Ljubljani, je dobiti povratno informacijo, kakšna oblika organiziranosti športnih aktivnosti jim med študijem najbolj ustreza.

Metode dela

Vzorec udeležencev

Anketirali smo 396 študentov Fakultete za strojništvo Univerze v Ljubljani. Zajeli smo študente vseh letnikov študija, 51 % anketirancev je bilo v času raziskave vpisanih na univerzitetni program in 49 % na visokošolski program študija. 96 % anketirancev je moškega spola, 4 % pa ženskega. 26 % anketirancev je v času raziskave obiskovalo prvi letnik študija na fakulteti, 31 % drugi letnik, 22 % tretjega, 12 % četrtega, 5 % peti letnik in 4 % je bilo absolventov.

Anketa je zajela tako študente, ki so redno obiskovali športno vzgojo na Fakulteti za strojništvo Univerze v Ljubljani (85 %), kot tudi tiste, ki so bili zdravstveno opravičeni (1 %) ali so opravičeni, ker se ukvarjajo z vrhunskim športom (4 %), prav tako študente, ki so obveznosti opravljali na drugi fakulteti (5 %) ali prek Centra za univerzitetni šport (4 %).

Pripomočki raziskave

Za namen raziskave smo pripravili vprašalnik, ki je vseboval enajst vprašanj:

- 1) Ali podpirate ohranitev športnih aktivnosti v okviru predmetnika Fakultete za strojništvo Univerze v Ljubljani?
- 2) Kako ste bili zadovoljni s programom športne vzgoje v letošnjem letu?
- 3) Kaj vas je pri izvedbi programa športne vzgoje v letošnjem letu najbolj motilo?
- 4) S katerimi športnimi zvrstmi bi se najraje ukvarjali v okviru predmeta športna vzgoja?
- 5) V koliko letnikih bi želeli imeti redno športno vzgojo?
- 6) V katerih letnikih študija bi želeli imeti redno športno vzgojo?
- 7) V okviru katere organizacije opravljate svoje obveznosti pri športni vzgoji?
- 8) Ali želite zastopati Fakulteto za strojništvo na športnih tekmovanjih na univerzitetni ravni in v katerem športu?
- 9) Letnik študija.
- 10) Stopnja študija.
- 11) Spol.

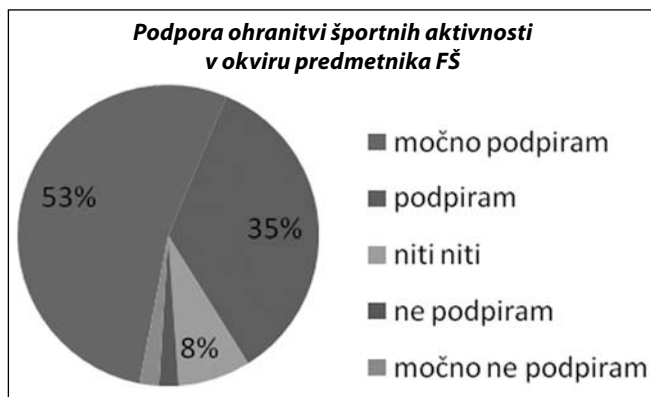
Pri prvih dveh vprašanjih so imeli študenti za opredelitev na voljo petstopenjsko lestvico. Na vprašanja pod številkami tri, pet, šest in sedem so odgovorili tako, da so obkrožili ustrezne odgovore (lahko več kot enega). Pri vprašanju številka štiri so vpisali odgovore. Pri vprašanjih od osem do enajst so obkrožili en ustrezen odgovor.

Metode obdelave podatkov

Podatke smo obdelali s statističnim programom SPSS. Izračunali smo frekvence s pripomočkom programa Frequencies.

Rezultati

Na vprašanje, ali podpirajo ohranitev športnih aktivnosti v okviru predmetnika Fakultete za strojništvo Univerze v Ljubljani, je 35 % študentov odgovorilo, da jo močno podpirajo, 53 % študentov jo podpira, 8 % študentov se ni opredelilo, 2 % ne podpirata ohranitve in 2 % močno ne podpirata ohranitve športnih aktivnosti v okviru predmetnika (graf 1).

Graf 1

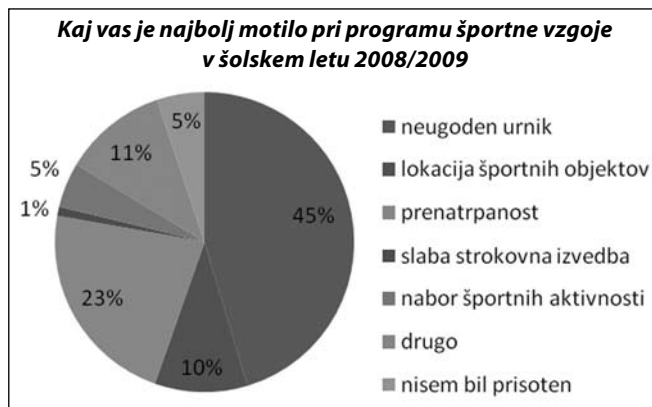
Pri drugem vprašanju, kako so bili zadovoljni s programom športne vzgoje v letošnjem šolskem letu, je 28 % študentov odgovorilo, da so bili zelo zadovoljni, 57 % da so bili zadovoljni, 10 % jih ni bilo niti zadovoljnih niti nezadovoljnih, 3 % je bilo nezadovoljnih in 2 % zelo nezadovoljnih (graf 2).

Graf 2

Pri tretjem vprašanju so anketiranci odgovarjali, kaj jih je pri izvedbi programa športne vzgoje najbolj motilo. Na prvo mesto so postavili neugoden urnik (45 %), na drugo prenatrpanost (23 %), pod drugo (11 %) so večinoma vpisali odgovor nič, sledijo lokacija

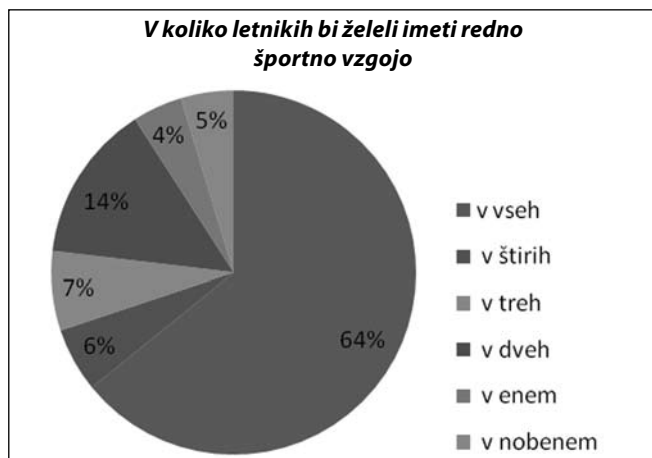
športnih objektov (10 %), nabor športnih aktivnosti (5 %) in slaba strokovna izvedba (1 %) (graf 3).

Graf 3

Pri četrtem vprašanju nas je zanimalo, s katerimi športnimi panogami bi se študenti najraje ukvarjali v okviru športne vzgoje. Največ se jih je opredelilo za nogomet (16 %), sledijo košarka (15 %), fitnes (14 %), odbojka (11 %), smučanje (9 %), plavanje (8 %) in kolesarstvo (5 %). Pri dekletih sta najpopularnejša odbojka (22 %) in fitnes (22 %), sledita plavanje (14 %) in badminton (11 %).

64 % študentov Fakultete za strojništvo Univerze v Ljubljani bi želelo imeti redno športno vzgojo v vseh letnikih študija. 6 % študentov bi imelo redno športno vzgojo v štirih letnikih študija, 7 % v treh, 14 % v dveh, 4 % v enem letniku in 5 % študentov ne bi imelo redne športne vzgoje (graf 4).

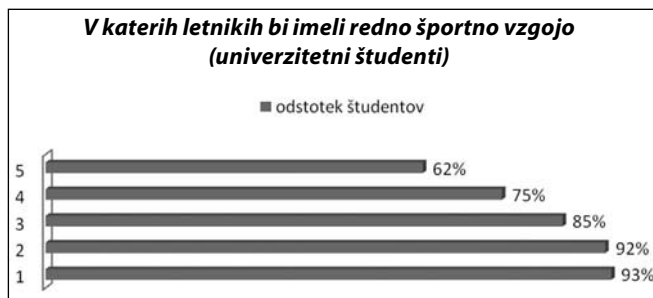
Graf 4

Najvišji odstotek študentov si želi imeti redno športno vzgojo v nižjih letnikih študija. To velja tako za študente univerzitetnega kakor tudi visokošolskega programa.

93 % študentov univerzitetnega programa Fakultete za strojništvo Univerze v Ljubljani bi imelo redno športno vzgojo v prvem letniku študija, 92 % študentov bi imelo redno športno vzgojo v drugem letniku študija. 85 % študentov bi imelo redno športno vzgojo v tretjem letniku študija, 75 % v četrtem in 62 % v petem letniku študija (graf 5).

92 % študentov bi imelo redno športno vzgojo v prvem letniku visokošolskega programa študija. 87 % visokošolskih študentov bi imelo športno vzgojo v drugem letniku študija in 71 % v tre-

tjem letniku. 2 % študentov visokošolskega programa si želi redno športno vzgojo v času absolventskega staža.

Graf 5

Graf 6

Sklep

Predavatelji športne vzgoje na Fakulteti za strojništvo Univerze v Ljubljani ugotavljamo, da ima redna športna vzgoja visoko podporo med študenti. Zato si bomo prizadevali, da se športne aktivnosti ohranjajo kot del obveznega programa na fakulteti. Študenti se očitno zavedajo pomembnosti rednega ukvarjanja s športom. Visok odstotek študentov je zadovoljen s trenutnim programom športne vzgoje. Seveda to ne pomeni, da programi niso potrebni prenove, pri kateri si je treba prizadevati, da bodo imeli študenti še boljše razmere za vadbo, ter jim ponuditi zanimive in raznolike programe, ki so v skladu z željami študentov.

Iz odgovorov, ki zadevajo moteče dejavnike pri programu športa, je razvidno, da velika večina študentov ni zadovoljna z urnikom, prenatrpanostjo na urah in z lokacijo športnih objektov. Zaradi tega bi veljalo razmisliti o večjem vlaganju v infrastrukturo, namenjeno izključno študentskemu športu. V primeru, da bi imele članice Univerze v Ljubljani dovolj športnih objektov, bi lahko vsaka fakulteta vključila športno vzgojo v urnik predavanj in vaj. Tako bi hkrati odpravili vse tri glavne moteče dejavnike po mnenju študentov naše fakultete.

Izkušnje z organizacijo študentske športne vzgoje so pokazale, da v primeru ukinitve obvezne športne vzgoje prihaja do drastičnega upada obiska študentov pri vseh programih športa. Na Biotehniški fakulteti Univerze v Ljubljani navajajo kar 87,6-odstotno zmanjšanje števila študentov po bolonjski prenovi. Podoben trend opažajo tudi na drugih fakultetah tako Univerze v Ljubljani kot tudi Univerze v Mariboru. Tudi zato in na podlagi mnenj študentov upamo, da Univerza v Ljubljani ne bo ukinjala redne športne vzgoje za študente oziroma da jo bodo fakultete, ki so jo že ukinjale, znova vrnil v svoj urnik. V primeru, če razmere ne omogočajo obveze v vseh letnikih, upamo, da bo redna športna vzgoja ostala v programu fakultet vsaj v nižjih letnikih študija. Raziskava je namreč pokazala, da si študenti takrat najbolj želijo

športne vzgoje. Izkušnje tudi kažejo, da študenti, ki so športno aktivni v prvih letnikih študija, kasneje športa ne opustijo, velikokrat pa tisti, ki obveze nimajo v nižjih letnikih, tudi kasneje ne začnejo obiskovati športnih programov.

Podpiramo zamisel Centra za univerzitetni šport, ki študentom nudi še bolj raznoliko paleto športnih vrst in pri nekaterih športnih panogah tudi poglobljeno znanje. Hkrati opozarjamo, da bi moral biti Center nadgradnja redni športni vzgoji, ki bi nudil storitve študentom, ki želijo nekaj več na športnem področju, ne bi pa smel biti nadomestilo za redno športno vzgojo. Kljub visoki podpori športnim aktivnostim v okviru študija se je programov Centra za univerzitetni šport v študijskem letu 2008/2009 udeležilo le pet študentov prvega letnika univerzitetnega študija Fakultete za strojništvo Univerze v Ljubljani. Od tega je le eden redno obiskoval vadbo, izpita za točke ECTS pa ni opravljal nihče.

Zato je treba razlikovati med tremi področji študentskega športa: edukativnim, neobveznim interesnim in tekmovalnim študentskim športom (Kristan, 2009). Pri tem naj redna športna vzgoja na posameznih članicah predstavlja edukativno vejo, Center za univerzitetni šport neobvezno interesno vejo in študentska športna tekmovanja tekmovalno vejo študentskega športa. V primeru, da bodo vse tri veje dobro organizirane, bodo zadovoljni, zdravi in športno aktivni tudi naši študenti.

Literatura

1. Gerlovič, D. (2004). *Univerzitetni tekmovalni šport v Sloveniji in svetu*. Ljubljana: samozaložba.
2. <http://www.delo.si/tiskano/html/zadnji/Sobotna+priloga>
3. Kristan, S. (2009). Brez močnega značaja in pokončne drže novemu rektorju ne bo uspelo. *Delo, Sobotna priloga*, 12. sep., str. 39.
4. Stanič, J., Vest, A. L. (2003). *40 let športne vzgoje na Univerzi v Ljubljani*. Ljubljana: Univerza v Ljubljani.

Žiga Bratuž prof. šp. vzg.

Oražnova 5, 1000 Ljubljana

Predavatelj športne vzgoje na Fakulteti za strojništvo

E-naslov: ziga.bratuz@gmail.com